

FOREST
TRENDS

သစ်တောရေးရာ မူဝါဒ၊ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ရှေ့ဆောင်မှု
အစီရင်ခံစာ ဖေဖော်ဝါရီ ၂၀၂၀

ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ
မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ
ဌာနတိုင်းရင်းသား များ၏ အခွင့်အရေးများ-
ကနဦး၊ အိသီယိုးပီးယားနှင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံတို့မှ
ဖြစ်ရပ်များကို လေ့လာခြင်းများ

GABRIELLE KISSINGER

ကျေးဇူးတင်လွှာ

စားရေးသူ Gabrielle Kissinger အနေဖြင့် ဤသုတေသနအား ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် လေ့လာဆန်းစစ်မှုအား တင်ပြရန် အခွင့်အရေးပေးသည့်အတွက် Forest Trendsအဖွဲ့၊ အစီရင်ခံစာ ဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် ငွေကြေး ထောက်ပံ့ပေးသော ငြိမ်းချမ်းရေး ပူးပေါင်း ရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (JPF) နှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ပူးပေါင်းဆောင် ရွက်မှုဆိုင်ရာ နော်ဝေအေဂျင်စီ (Norad) တို့အား ကျေးဇူးဥပကာရ တင်ရှိပါသည်။ ဆလိုင်းကျုံးလျန်ထောင်း၊ Victor Biak Lian နှင့် Giindajing Guujaaw စသည့် ပြင်ပမှ လေ့လာသုံးသပ်သူများကိုလည်း ကျေးဇူးတင် ရှိပြီး ၎င်းတို့၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုများက ကျွန်ုပ်တို့၏ လေ့လာဆန်းစစ်မှုအား ပိုမို အားကောင်းစေခဲ့ပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာသည် Forest Trends အဖွဲ့မှ Art Blundell, Kerstin Canby နှင့် Beto Borges တို့၏ စေတနာဖြင့် အကြံပြုမှုများကြောင့် ပိုပြီး တိုးတက် ကောင်းမွန်လာခဲ့ပါသည်။ အစီရင်ခံစာ ဒီဇိုင်း အပြင်အဆင်နှင့် ပုံစံချ ခြင်း ဆောင်ရွက်ပေးပါသော Grace Cook နှင့် Donna Lomangino တို့အားလည်း ကျေးဇူးတင်ပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသော အမြင်များသည် စာရေးသူ၏ အတွေးအမြင်များကိုသာ ထင်ဟပ်ပြီး Forest Trends ၏ ထောက်ပံ့သူများနှင့် ပြင်ပမှ လေ့လာသုံးသပ်သူများ၏ ထင်မြင်ယူဆချက်နှင့် သက်ဆိုင်မှု လုံးဝမရှိပါ။

အကြောင်းအရာများ

အစီရင်ခံစာ အကျဉ်းချုပ်	၅
၁။ နိဒါန်း	၁၈
၂။ ကနေဒါနိုင်ငံ	၂၂
၂.၁ နောက်ခံ သမိုင်းကြောင်း	၂၂
၂.၂ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ	၂၄
၂.၃ ဥပဒေများနှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာ အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်ကို အသိမှတ်ပြုခြင်း၌ တရားစီရင်ရေး၏ အခန်းကဏ္ဍ	၂၈
၂.၄ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဥပဒေရေးရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ မူဝါဒနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း	၂၉
၂.၅ ပဋိညာဉ် စာချုပ်များ	၃၀
၂.၆ ပူးတွဲ မြေယာ အသုံးချမှုဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ	၃၁
၂.၇ ပေါင်းစပ် ချဉ်းကမ်းမှု - Haida ပြည်နယ်	၃၄
၂.၈ အကျဉ်းချုပ်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဆက်နွှယ်မှု	၃၆
၃။ အီသီယိုးပီးယား နိုင်ငံ	၃၉
၃.၁ နောက်ခံ သမိုင်းကြောင်း	၃၉
၃.၂ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ	၄၀
၃.၃ ဥပဒေနှင့် မူဝါဒများ၌ ဌာနတိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာ အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း	၄၂
၃.၄ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် ဥပဒေရေးရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ မူဝါဒနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း	၄၃
၄။ ဘရာဇီးနိုင်ငံ	၄၅
၄.၁ နောက်ခံ သမိုင်းကြောင်း	၄၅
၄.၂ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ	၄၆
၄.၃ ဥပဒေ၊ မူဝါဒနှင့် ဌာနတိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာ အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၌ တရားစီရင်ရေး၏ အခန်းကဏ္ဍ	၄၇
၄.၄ ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေရေးရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် အလေ့အထများ	၅၁
၅။ ယင်းအတွေ့အကြုံများသည် မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေတွင် တူညီသော အခက်အခဲ၊ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် မည်သို့ ဆက်စပ်သနည်း။	၅၃
ပုံများ	
ပုံ ၁ - ကနေဒါနိုင်ငံရှိ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများ၏ လူဦးရေ ရာခိုင်နှုန်း	၂၃
ပုံ ၂ - ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာနှင့် ကနေဒါနိုင်ငံရှိ ပဋိညာဉ် စာချုပ် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှု အခြေအနေ	၃၀
ပုံ ၃ - Great Bear မုတ်သုံ သစ်တောကြီး	၃၃

ပုံ ၄ - Haida Gwaii ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထားသည့် နေရာဒေသများ	၃၄
ပုံ ၅ - အီသီယိုးပီးယားရှိ ဒေသများနှင့် ဇုံများ	၄၁
ပုံ ၆ - ဘရာဇီးနိုင်ငံရှိ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာများ တည်ရှိရာနှင့် တိုးချဲ့နေရာများ	၄၆
ပုံ ၇ - ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် အစိုးရတို့ အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု ဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်းများ	၆၀
ပုံ ၈ - ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်နေထိုင်လာသော နယ်မြေနှင့် ယင်းနယ်မြေနှင့် သက်ဆိုင်သော ဆုံးဖြတ်ချက်မှတ်ခြင်း အခွင့်အာဏာ သတ်မှတ်ရန် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများအား ခွင့်ပြုပေးသည့် မြေယာ သတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်းများ	၆၃

.....

အတိုကောက် စာလုံးများ

AAC	နှစ်စဉ် ထုတ်လုပ်နိုင်သည့် ပမာဏ
CHN	Haida ပြည်နယ် ကောင်စီ
EAO	တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ
EITI	တွင်းထွက် သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး
EMB	ဂေဟစနစ်အခြေပြု စီမံခန့်ခွဲမှု
EPRDF	အီသီယိုးပီးယား လူမျိုးများ၏ တော်လှန်ရေးဆိုင်ရာ ဒီမိုကရက်တစ် တပ်ဦး
FPIC	လွတ်လပ်သော သဘောထားအမြင်ရယူခြင်း
FSC	သစ်တောရေးရာ စီမံခန့်ခွဲမှု ကောင်စီ
ICCAs	ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဒေသခံများ ထိန်းသိမ်းသည့် နယ်မြေများ
KIO	ကချင် လွတ်လပ်ရေး အဖွဲ့
KNPP	ကရင်နီ အမျိုးသား တိုးတက်ရေး ပါတီ
KNU	ကရင်အမျိုးသား အစည်းအရုံး
NCA	တနိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်
NMSP	မွန်ပြည်သစ် ပါတီ
PNGATI	ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မြေယာများ၏ နယ်မြေနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် မူဝါဒ
UPDJC	ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးမှု လုပ်ငန်းကော်မတီ
TI	မူလ နေထိုင်သူများ၏ မြေ
TFL	သစ်ပင် စိုက်ပျိုးမှု ခွင့်ပြုမိန့် လိုင်စင်

.....

အစီရင်ခံစာ အကျဉ်းချုပ်

ဤအစီရင်ခံစာသည် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော အစိုးရများ ရှိပြီး ပြည့်စုံကြွယ်ဝသော ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စု အသိုက်အဝိုင်းများနှင့် အုပ်စုများလည်းရှိရာ ကနေဒါ၊ အီသီယိုးပီးယားနှင့် ဘရာဇီး စသည့် နိုင်ငံ သုံးနိုင်ငံ၌ ခွင့်ပြုထားပြီး အသိအမှတ်ပြုထားသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို လေ့လာထားပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာအကျဉ်းချုပ်၏ အဓိက အာရုံစိုက်မှုမှာ ကနေဒါ နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ၂၀၁၉ အောက်တိုဘာ/နိုဝင်ဘာတွင် ကျင်းပခဲ့သော ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခန်းကဏ္ဍ ဖလှယ်ရေးစီမံချက်၏ ဗဟိုချက် ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ် အဆင့်များ၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို မည်သို့ အသိအမှတ်ပြုထားသည်၊ ထို အသိ အမှတ်ပြုမှုများကို တရားစီရင်ထုံး၊ ဖြတ်ထုံးများ၊ ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းများနှင့် မြေယာအသုံးချမှု စီမံချက်တို့တွင် မည်သို့ အတည်ပြုထားသည် တို့ကို လေ့လာရန်ဖြစ်သည်။ ဤလေ့လာမှုအကျဉ်းချုပ်၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ယင်းအခြေအနေများကို လေ့လာရန်ဖြစ်ပြီး ၂၁ ရာစုပင်လုံ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်သော အဖွဲ့အစည်းများ အနေဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာမည့် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် မြေယာ၊ သဘာဝ သယံဇာတများနှင့် အာဏာ ခွဲဝေမှုများနှင့်ပတ်သက်ပြီး အဖြေရှာနေသောကြောင့် ယင်းအခြေအနေများမှာ မြန်မာနိုင်ငံ အနေအထားအတွက် အသုံးဝင်နိုင်သော သင်ခန်းစာများကို မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလမှ စ၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားအဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်သည် သဘာဝ သယံဇာတဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့်ဆက်နွှယ်သော ပြဿနာများနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဆွေးနွေးပြောဆိုမှု အနည်းအကျဉ်း သာ ထည့်သွင်းခဲ့သည် (Woods, ၂၀၁၉)။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် နှစ်ဖက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှု လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အဖွဲ့ ၁၉ ဖွဲ့ထဲမှ အဖွဲ့ ၅ ဖွဲ့ သာလျှင် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ် ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို တင်ပြကြပြီး ဗဟိုချုပ်ကိုင်သော ပြည်ထောင်စု အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုကို ဆက်လက် ထိန်းထား စဉ်တွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုများသည် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) အား ၎င်းတို့၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှု ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးထက် သယံဇာတအရင်းအမြစ်များ ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းနှင့် ဝင်ငွေရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို ဆက်လက်ခွင့်ပြုထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ ဖယ်ဒရယ်စနစ် သည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများကို အာဏာ အနည်းငယ်သာ ပေးထားပြီး “တတိယအလွှာ” စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း (ဥပမာ- တိုင်းရင်းသား စီမံအုပ်ချုပ်မှု) များကို မည်သို့ အသိအမှတ်ပြုထားသည် ကို ဤစနစ်တွင် လုံးဝ ပြဌာန်းထားခြင်း မရှိပါ။

ကနေဒါ

၁၈၀၀ နှစ်များနှင့် ၁၉၀၀ အစောပိုင်းနှစ်များတွင် သဘောတူညီချက်များသည် အနောက်ဘက်သို့ ဦးတည် ခဲ့သောကြောင့် ဗြိတိသျှ ဘုရင်မနှင့် ကနေဒါ အစိုးရများသည် ကနေဒါ ဒေသခံများနှင့် ပဋိညာဉ် စာချုပ်များ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ နယ်မြေအများစုတွင် စာချုပ်များ မည်သည့် အခါမျှ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ထိုနယ်မြေများကို ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်

နေထိုင် လာသော နယ်မြေများအဖြစ် အသိအမှတ် ပြုထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကနေဒါ အစိုးရ၏ မူဝါဒများနှင့် ဥပဒေများသည် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဘဝများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မရှိသည့် အလေ့အထကို ပုံမှန်ဟု ယူဆသွားစေပြီး “ဒေသခံများအတွက် ကျောင်းများ”၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပွဲလမ်း သဘင်အမျိုးမျိုး တို့ကို ပိတ်ပင်ခြင်းများမှတစ်ဆင့် အင်အားကြီးသော အသိုက်အဝိုင်း၏ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံ များကို ၎င်းတို့အား လိုက်နာရန် ဖိအားပေးခဲ့သည်။ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ စီမံ အုပ်ချုပ်မှု ပုံစံများနှင့် ယဉ် ကျေးမှုများသည် ဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်နေပြီး ပေါင်းစည်းခြင်း၏ အဓိက မူဝါဒမှာ ၁၈၇၆ ခုနှစ် အိန္ဒိယအက်ဥပဒေ ဖြစ်ပြီး ယင်းဥပဒေသည် တိုင်းပြည်၏ နေရာအနှံ့အပြားတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများနှင့် ယနေ့ကနေဒါ အကြား ဆက်ဆံရေးအပေါ် အဓိကအားဖြင့် ထိန်းချုပ် လွှမ်းမိုးထားဆဲဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စု များနှင့် ကာလတာရှည်ဖြစ်နေသော အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် နှစ်ပေါင်းများစွာကြာ အစိုးရ၏ မစွမ်းဆောင်နိုင်မှုနှင့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများနှင့် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများအကြား ရင်ကြားစေ့ရေး အတွက် တောင်းဆိုမှု ပိုမို အားကောင်းလာခြင်းတို့သည် အပြောင်းအလဲတရပ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပါသည်။ ၁၉၈၂ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံအက်ဥပဒေသည် အခန်း ၃၅ တွင် ဖော်ပြထားသော ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများ၏ ရှိနှင့်ပြီးသား တိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများနှင့် စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့ပြီး အတည်ပြုပေးခဲ့ သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသိအမှတ်ပြုမှုက ဌာနေ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ ၎င်းတို့ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နေထိုင်လာခဲ့သော နယ်မြေများတွင် တိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို ထိန်းသိမ်းရန် ၎င်းတို့၏ နောက်ဆက်တွဲ တောင်းဆိုမှုများအတွက် ဥပဒေရေးရာ အခြေခံစနစ်ကို တည်ဆောက်ပေးလိုက်သည်။

၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အစိုးရများအား ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အမိန့်အာဏာ သက်ရောက်မှု၊ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ဖယ်ဒရယ်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာအဆင့် အစိုးရများမှ လုံးဝကင်းလွတ်ပြီး ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့်တို့ကို ခွင့်ပြုပေးမည့် ချားလ်လို့တောင်း သဘောတူညီချက်နှင့်အညီ ရှေ့ဆက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ရှိခဲ့ သော်လည်း ထိုသဘောတူညီချက်သည် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ရှုံးနိမ့်ခဲ့သည်။ ၁၉၈၀ နှစ်များကတည်းက First Nations များမှ တိုင်ကြားသော တရားရုံး ဖြစ်စဉ်များအပေါ် အခြေခံပြီး ၁၉၈၂ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ အက် ဥပဒေ အခန်း ၃၅ တွင် ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများ၏ အတိုင်းအတာကို အဆုံးအဖြတ်ပေးရန်မှာ တရားရုံး များပေါ်တွင် မူတည်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၄ နှင့် ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် ကနေဒါနိုင်ငံ၏ တရားရုံးချုပ်က Haida ပြည်နယ်နှင့် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ (သစ်တောရေးရာ ဝန်ကြီး) (Haida ပြည်နယ်)၊ Taku River Tlingit First Nation နှင့် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ (စီမံကိန်း အကဲဖြတ် ဆန်းစစ်မှု ဒါရိုက်တာ)နှင့် Mikisew Cree First Nation နှင့် ကနေဒါ (ကနေဒါ အမွေအနှစ်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီး) တို့ပါဝင်သည့် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားတို့၏ အခွင့်အရေးများ အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသော ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် First Nations များနှင့် ဆွေးနွေးရန် တာဝန်ကို နောက်ဆုံးတွင် အတည်ပြုပေးလိုက်သော ဆုံးဖြတ်ချက် သုံးခုတွဲကို ထုတ်ပြန် ကြေညာပေးခဲ့သည်။ ဤတရားရုံး စီရင်ထုံးများသည် တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရ အကာအကွယ်ပေးမှုများကို စတင်တည်ဆောက်ခဲ့ပြီး ဆွေးနွေးမှု ပြုလုပ်ရန် ဘုရင်မ၏ တာဝန်အတွက် အခြေခံသဘောတရားကို နားလည်လွယ်အောင် ရှင်းလင်းပေးခဲ့ပြီး

အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုအတွက် ယေဘုယျ မူဘောင် တစ်ခု ချမှတ်ပေးခဲ့သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် သုံးခုတွဲ၏ အထက်ကရ ဖြစ်စဉ်မှာ Haida Nation ၏ တညီတညွတ် တည်းသော ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြစ်ပြီး ထို ဆုံးဖြတ်ချက်တွင် နိုင်ငံတော် တရားရုံးချုပ်က ဘုရင်မ (ဒေသအဆင့်နှင့် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု စနစ်များတွင်) အနေဖြင့် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော သို့မဟုတ် စတင်ဖော်ဆောင်နေသော တိုင်းရင်းသားများ၏ စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို ဆိုးရွားစွာ သက်ရောက်နိုင်သော လုပ်ရပ်မျိုး ပြုလုပ်နေရန် ရည်ရွယ်သည့်အခါ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးရန် တာဝန်ရှိသည်။

ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ အခွင့်အရေးများကို သတ်မှတ်ရန် လုပ်ငန်းစဉ်များစွာ ပေါ်ပေါက်လာပြီး ယင်းလုပ် ငန်းစဉ်များတွင် ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နေထိုင်လာသော မြေယာများအပေါ် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများအဖြစ် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားတို့၏ အခွင့်အာဏာအား အသိအမှတ်ပြုမှုတွင် ကွဲပြားမှု အမျိုးမျိုးရှိနေသည်။ စာချုပ်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများကို ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာတွင် First Nations များနှင့် လုပ်ဆောင်နေဆဲဖြစ်ပြီး ရာစု နှစ်ပေါင်း ကြာရှည်စွာ အားထုတ်မှုများဖြစ်သည့်အပြင် လက်တစ်ဆုပ်စာသာလျှင် အဆင့် ၅နှင့် နောက်ဆုံး အဆင့် ပြီးမြောက်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိကြသည်။ မိမိ ကိုယ်ပိုင် မြေယာများကို စီမံ အုပ်ချုပ်နိုင်ရန် Nisga လူမျိုး တို့ ၏ နှစ်ပေါင်း ၁၁၃ နှစ် အားထုတ်မှုများ ပြီးသည့်နောက် ၂၀၀၀ ခုနှစ် တွင် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိလာသော ကိုလံဘီယာ၏ ပထမ ခေတ်သစ် စာချုပ်သည် Nisga လူမျိုးတို့၏ နောက်ဆုံး သဘောတူညီချက် ဖြစ်သည်။ First Nations များနှင့် ပြည်နယ်တို့အကြား အစိုးရအချင်းချင်း ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ အပါအဝင် ပူးတွဲ မြေယာ အသုံးချမှုဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုများနှင့် ဥပဒေရေးရာ အမိန့်ကြေညာချက်များကို ဆက်လက် ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်မှာ ၁၂နှစ် ကျော်လာပြီဖြစ်ပြီး ဟတ်တာ ၆.၄ သန်းကျော် မြေယာနှင့် သစ်တော အသုံးချမှု (ဧက ၁၅.၉ သန်း)ကို ပြန်လည် သုံးသပ်နိုင်ခဲ့သည့် သမိုင်းဝင် Great Bear မုတ်သုံ သစ်တောကြီးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များကို ပေါ်ပေါက်လာစေခဲ့ပြီး ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် အပြီးသတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ကမ်းရိုးတန်း First Nations- ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မဟာမိတ် ပူးပေါင်းမှု ဖြစ်သည့် Great Bear ရှေ့ဆောင်မှုသည် First Nations တို့၏ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နယ်မြေများတွင် ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ခြင်း အခြေပြု စီးပွားရေး ပုံစံအသစ်ကို ဖန်တီးတည်ဆောက်ရာတွင် First Nations ခေါင်းဆောင်မှုကို အခိုင်အမာ ပြောဆိုခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ နယ်မြေနှင့် အစိုးရ၏ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုဆိုင်ရာ စုပေါင်းစွမ်းရည်သည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်များကို မထိခိုက်ဘဲ ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေအောက်တွင် မြေယာ အသုံးချမှု မျှော်မှန်းချက်ကို သတ်မှတ်ရန် ၎င်းတို့အား ခွင့်ပြုပေးခဲ့သည်။

Haida ပြည်နယ် ကောင်စီသည် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ ကမ်းရိုးတန်း အနီးအနားတွင်ရှိသော Haida Gwaii ကျွန်းစုများပေါ်ရှိ ၎င်းတို့ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နေထိုင်လာသော နယ်မြေအား ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ အခွင့် အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်အဖြစ် အခိုင်အမာ ပြောဆိုရန် နှစ်ပေါင်း ၄၀ ကျော်ကြာ စနစ်ကျပြီး မဟာဗျူဟာမြောက် ချဉ်းကပ်မှု နည်းလမ်းများကို လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ တားဆီးပိတ်ဆို့မှုများ၊ ဥပဒေအရ အရေးယူ ဆောင်ရွက်ချက် များ၊ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းထားသော မြေယာအသုံးချမှု အစီအစဉ်များ၊ ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရနှင့် တွဲဖက် စီမံခန့်ခွဲခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊ စာချုပ်ဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ၊

သစ်တောရေးရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် ရရှိ အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ မဆုတ်မနစ် ကြိုးပမ်းမှု၊ အချိန်ကိုက် လုပ်ဆောင်မှုတို့ အပါအဝင် နည်းလမ်းများစွာ ပေါင်းစပ်ပြီး အချိန်ကာလ တခုကြာသည့်အခါ စွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ Haida ပြည်နယ်၏ ဖြစ်စဉ်သည် ကနေဒါနိုင်ငံတွင် အထင်ကရ ဖြစ်သည်။ ၂၀၀၃ခုနှစ်တွင် လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့သည့် Haida ပြည်နယ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ ရပိုင်ခွင့်နှင့် အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ပြေလည်အောင် ဖြေရှင်းရန်နှင့် Haida လူမျိုးတို့နှင့် ၎င်းတို့ မြေယာများအကြား ဆက်နွှယ်မှုကို ရာသက်ပန် ဆက်ရှိနေစေရန် သေချာစေရေးအတွက် CHN အား အာဏာအပြည့်အဝ အပ်နှင်းထားသည်။ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် Gwaii Hans အမျိုးသားဥယျာဉ်အား တွဲဖက်စီမံခန့်ခွဲမှုတို့အတွက် Haida သည် ရဲရဲတင်းတင်း ပြောဆိုလာပြီး လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်လာသည်မှာ ၂၅နှစ် ရှိပြီဖြစ်သော တွဲဖက် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် CHN က “Islands Spirit Rising- ကျွန်းစုများ၏ အားမာန် ဦးမော့လာခြင်း” ဟု သိကြသော ဆန္ဒပြမှုများကို ဦးဆောင်ခဲ့ပြီး ယင်းဆန္ဒပြမှုသည် သစ်တောရေးရာ ပြဿနာများရှိသော ကျွန်းစုများရှိ Haida လူမျိုးများနှင့် Haida လူမျိုး မဟုတ်သူများအားလုံးကို လှုံ့ဆော်ပေးခဲ့ပြီး အမွေအနှစ်ဖြစ်သော သစ်တောများပြုန်းတီးခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် သစ်ထုတ်လုပ်မှု ကုမ္ပဏီနှင့် ပြည်နယ်တို့ကို ကန့်သတ်တားမြစ်ကာ Forest Nations (Haida ပြည်နယ်နှင့် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ (သစ်တောရေးရာ ဝန်ကြီး) ရှိ ကနေဒါနိုင်ငံ ဆုံးဖြတ်ချက်ဆိုင်ရာ တရားရုံးချုပ်) နှင့် ဆွေးနွေးရန် ပြည်နယ်၌ တာဝန်ရှိသည်ဟု သက်ရောက်မှုအားကောင်းသော ဥပဒေ ဖြစ်စဉ် တခုက ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သည့် အနေအထားကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ဤသည်က ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ ပြည်နယ်နှင့် အကောင်းဘက်သို့ ဦးတည်သော ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပေါ်ပေါက်လာသည့် အခြေအနေကို ဖန်တီးပေးခဲ့သည့် ပူးတွဲ ကျွန်းစုအားလုံး၏ သဘောထားကို ပေါ်ထွက်လာစေခဲ့သည်။

Haida ပြည်နယ်သည် လက်ရှိတွင် Gwaii Hanas (အမျိုးသား ဥယျာဉ်) အပြင်ဘက်ရှိ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်း ထားသည့် နေရာများကို ထိန်းချုပ်လျက်ရှိပြီး Haida Gwaii ရှိ သစ်ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက် အများ စုကိုလည်း ထိန်းချုပ်ထားသည်။ အကြီးဆုံး သစ်တောရေးရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ရရှိထားကာ Tann သစ်တော ကုမ္ပဏီကို ထူထောင်ခဲ့ပြီး ယင်းကုမ္ပဏီ၏ အစု ရှယ်ယာဝင်များမှာ Haida ပြည်နယ်သားများဖြစ်ကြသည်။ ထို ကုမ္ပဏီသည် ပြည်နယ်၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များကို ကာကွယ်ရာတွင် စီးပွားရေး အခွင့်အလမ်းများကို ပံ့ပိုးပေးသည်။ Haida Gwaii မဟာဗျူဟာမြောက် မြေယာအသုံးချမှု သဘောတူညီချက် သည် ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရက အတည်ပြုပေးလိုက်သော ဥပဒေရေးရာ အမိန့်ညွှန်ကြားချက် များဖြစ်ပြီး ထိုသဘောတူညီချက်သည် မြေယာအသုံးချမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ရည်ရွယ်ချက်များကိုလည်း ချမှတ်ထားသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် Haida ပြည်နယ်နှင့် BC ပြည်နယ်တို့သည် ပူးတွဲ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေး ဖြစ်စဉ်မှ တဆင့် ပိုမို အလုပ်ဖြစ်သော ဆက်ဆံရေးကို ဖန်တီးတည်ဆောက်ရန် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး လုပ်ထုံး လုပ်နည်းနှင့် ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး Haida Gwaii ရှိ မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် ပိုပြီး သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော နည်းစနစ်တခု ပေါ်ထွက် လာခဲ့သည်။ ဤလုပ်ထုံးလုပ်နည်းသည် Haida နှင့် ဘုရင်မ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၏ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု

ဖြစ်စဉ်တွင် နှစ်တိုး အဆင့်ကို ခိုင်မာစေသည်။ ဤသဘောတူညီမှုသည် Haida Gwaii စီမံခန့်ခွဲမှု ကောင်စီကို တည်ထောင် ပေးခဲ့ပြီး ယင်းကောင်စီတွင် မဟာဗျူဟာမြောက် မြေယာနှင့်အရင်းအမြစ်များဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် အမျိုးအစား များနှင့် အရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် အမျိုးအစားများနှင့် သက်ဆိုင်သော ပူးတွဲ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရန် အခွင့်အာဏာရှိသည်။ Haida Gwaii စီမံခန့်ခွဲမှု ကောင်စီသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး Haida Gwaii ရှိ မြေယာအသုံးချမှု ရည်မှန်းချက်များအတွက် ပင်တိုင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပေးသည့် နေရာဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ ပြည်နယ်သည် Tsilhqot'in First Nation နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် ၎င်း၏ တာဝန်ကို ပျက်ကွက်ခဲ့သည်ဟု ရုံးတော်က ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည့်အခါ Tsilhqot'in ပြည်နယ်နှင့် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာဆိုင်ရာ ၂၀၁၄ ခုနှစ် တရားရုံးချုပ် ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ထုံးထမ်းအစဉ်အလာ အသစ်တခုကို ပေါ်ပေါက်လာစေခဲ့ပြီး တောင်းဆိုထားသည့် နေရာများတွင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ ရပိုင်ခွင့် ကြေညာခြင်းကို ခွင့်ပြုပေးလိုက် သည်။ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ ရပိုင်ခွင့်နှင့် အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကဏ္ဍသစ်တရပ်ကို ဖွင့်လှစ်ပေးလိုက်သည်။ ယခု အဆုံးအဖြတ်ပေးရမည့် ကိစ္စမှာ မည်သည့် ဥပဒေများက ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများ ရပိုင်ခွင့် ရှိသည့် မြေယာများအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိမည်ဆိုသည် ဖြစ်ပြီး ယင်းဥပဒေများမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများနှင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်၏ စည်းမျဉ်းများနှင့် အညီ ပေါ်ပေါက်လာသော Tsilhqot'in First Nations ဥပဒေ၊ ဒေသဆိုင်ရာနှင့် ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဥပဒေများကို ပေါင်းစပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ကနေဒါ အစိုးရက ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စု များ၏ အခွင့်အရေးများကို ခိုင်မာလာစေရန် ၎င်း၏ ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများအား ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခုကို စတင်ခဲ့ပြီး “ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း မူဘောင်” မှ တဆင့် အစိုးရအနေဖြင့် လက်မှတ်ရေး ထိုးထားသော စာချုပ်များနှင့် သဘော တူညီချက်များကို ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

အီသီယိုးပီးယား

အီသီယိုးပီးယား လူမျိုးများ၏ တော်လှန်ရေးဆိုင်ရာ ဒီမိုကရက်တစ် တပ်ဦး (EPRDF) အနေဖြင့် ၁၉၉၁ ခုနှစ် တွင် အာဏာရယူခဲ့ပြီး တိုင်းရင်းသားများ ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာ အယူအဆကို မိတ်ဆက်ပေးခဲ့ပြီးချိန်က စပြီး ပြဿနာများ အရှိန် မြှင့်တက်လာနေသော်လည်း အီသီယိုးပီးယားသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု ပြုလုပ်ထားသည့် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု အခြေပြု လွတ်မြောက်ရေး တပ်ဦးများအကြား အကြီးအကျယ် ပဋိပက္ခများ ကြုံတွေ့ခံစားခဲ့ရသည့် အခြေအနေမှ ပိုမို တည်ငြိမ်သော အနေအထားသို့ အသွင်ကူးပြောင်း လာနေသည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အတွက် နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးကို တရားဝင် ခွင့်ပြုပေးခဲ့ပြီး တိုင်းရင်းသားဒေသ အများစုအပေါ် အခြေခံပြီး ပြည်နယ်များ စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း နိုင်ငံရေးအရ EPRDF အနေဖြင့် ချုပ်ကိုင်ထားသည်ဟု ရှုမြင်ခံရသောကြောင့် ယင်းဖြစ်စဉ်သည် တရားဝင်ဖြစ်မှုကို ဆုံးရှုံးခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသား မဟုတ်သော လူနည်းစု မျိုးနွယ်စုများက တိုင်းရင်းသားဒေသတိုင်းတွင် နေထိုင်လျက်ရှိပြီး ဤသည်က

မရေမတွက်နိုင်သော လူနည်းစုများစွာကို ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ တိုင်းရင်းသား ပြည်သူ့စစ်များက ပို၍ စစ်ရေးအရ ဆော်ဩစည်းရုံးလာကြပြီး အိမ်နီးချင်း တိုင်းရင်းသား ပြည်နယ်များ အကြား ပဋိပက္ခများနှင့် တိုင်းရင်းသားနှင့် တိုင်းရင်းသားမဟုတ်သော အဖွဲ့များကြား ပဋိပက္ခများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသား ဒေသများ၏ နယ်နိမိတ်များအား အသေးစိတ်ချပြခြင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စု များနှင့် ပြင်ပမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ (အထူးသဖြင့် စိုက်ပျိုး စီးပွားလုပ်ငန်းများတွင်) အတွက် မြေယာ အသုံးချခွင့်ဆိုင်ရာ ဦးစားပေးမှုများအပေါ် မူတည်ပြီး တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ် အောက်တွင် ၂၀၁၄ ခုနှစ်ကတည်းက ပဋိပက္ခသည် မြေယာနှင့်နယ်မြေဆိုင်ရာ ဖြေရှင်း၍မရနိုင်သော ပုစ္ဆာများနှင့် အဓိက ပတ်သက် နေသည်။ သို့သော်လည်း ကျေးလက်ဒေသတွင်နေသူများနှင့် ရွှေ့ပြောင်း ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးကြသူများသည် ပြင်ပမှ လာသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများထံ မြေယာ အသုံးချခွင့် ဆုံးရှုံးကြရပြီး တိုးပွားလာသော အရင်းအမြစ်များ ရှားပါး ပြတ်လပ်မှုများကြောင့် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများသည် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်လာကြရသည်။

နိုင်ငံ၏ မူဝါဒများ ချမှတ် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ကိစ္စရပ်များ အတွက် မဟာဗျူဟာများနှင့် အစီအစဉ်များ၊ မြေယာနှင့် အခြားသော သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် အခြား လုပ်ငန်းများအပါအဝင် အီသီယိုးပီးယား အုပ်ချုပ်မှုသည် ဗဟို အစိုးရ၏ သိသာထင်ရှားသော ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုနှင့် အခွင့်အာဏာများကို ခိုင်မာလာစေသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်များက ဖယ်ဒရယ် ဥပဒေများနှင့်အညီ မြေယာနှင့် အခြား သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များကို စီမံအုပ်ချုပ်ပြီး ၎င်း တို့သည် ပြည်နယ်များနှင့်ဆိုင်သော အခွန်ဘဏ္ဍာများအပေါ် အခွန်နှင့်အကောက်ခွန်များ စည်းကြပ် ကောက်ခံ နိုင်သည်။

တိုင်းရင်းသား ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ခွင့်ပြုရန် ၁၉၉၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက် ရှိခဲ့ သော်လည်း အီသီယိုးပီးယားသည် ပဒေသရာဇ် မြေရှင် လူတန်းစားကို အမြစ်ဖြုတ်ပစ်ရန် ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် ကျေးလက်ဒေသရှိ မြေယာအားလုံးကို ပြည်သူပိုင်သိမ်းခဲ့သည့် Derg မြေယာ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်ကို ထိန်းသိမ်း ထားခဲ့သည်။ သို့သော် နောက်ပိုင်းတွင် ဗဟိုအစိုးရနှင့်အတူ မြေယာ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်အာဏာကို တစုတစည်းတည်း ဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ကျေးလက်ဒေသရှိ မြေယာများအပေါ် ဗဟိုအစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို တောင်သူ လယ်သမား အသင်းအဖွဲ့များမှ စီမံအုပ်ချုပ်ပြီး မြေယာ အသုံးချခွင့် အခွင့်အရေးများ ပေးအပ် ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ထိုအခွင့်အရေးများက ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ထူထောင်ပြီး ထောက်ခံအားပေးရန် တိုင်းရင်း သား အုပ်ချုပ်မှုစနစ်များကို ခွင့်ပြုပေးခြင်းထက် ချုပ်ကိုင်မှု လက်နက်များအဖြစ် ထားရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းက အကျင့်ပျက် ခြစားမှုများကို ဗဟို ချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချပေးပြီး ဒေသဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်မှုများအား အားလျော့စေသည်။ မြေယာ အနည်းငယ်သာ ပိုင်ဆိုင်သော လယ်သမားများ မြေယာ အခွင့် အရေးများကို တန်းတူရရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ပေးသည့် အီသီယိုးပီးယား မြေယာမူဝါဒနှင့် တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ် အခြေခံမူများအကြား ဆန့်ကျင် ကွဲလွဲမှု ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

အာဏာ သက်ရောက်မှု၊ နယ်မြေဆိုင်ရာ စီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံသား ဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံမူများသည် ပြည်နယ်၏ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု စနစ်နှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းသစ်ဆိုင်ရာ

ရပိုင်ခွင့် စနစ် များနှင့် ပတ်သက်သော သဘောတရားများအပေါ် မူတည်ပြီး ကွဲပြားမှုရှိသည်။ ဗဟို အစိုးရများအနေဖြင့် မြေယာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ၎င်းတို့ အခွင့်အရေးကို ခိုင်ခိုင်မာမာ ပြောဆိုနေသော်လည်း ဓလေ့ထုံးတမ်းသစ် ဆိုင်ရာ ရပိုင်ခွင့် စနစ်များကို တိုင်းပြည်၏ နေရာ တော်တော်များများတွင် ကျင့်သုံးလာကြသည်။ ထိုစနစ်များတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက် မျိုးနွယ်စု အကြီးအကဲများကသာ တာဝန်ရှိသည်။ ပြည်တွင်း နိုင်ငံသား ဖြစ်မှု သည် မျိုးနွယ်စုအပေါ်တွင် မူတည်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားမဟုတ်သော မျိုးနွယ်စုများအပြင် အခြား ဌာနေ တိုင်း ရင်းသား မျိုးနွယ်စုများကို ချန်လှပ်ထားသည်။ ယင်းမှာ ဒေသထဲရှိ ကြီးစိုးမှု ပိုများသော တိုင်းရင်းသား အုပ်စု များအားလုံးအတွက်လည်း တူညီသော အခွင့်အရေးကိုသာ ထောက်ပံ့ပေးသည့် ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ် နှင့် ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲနေသည်။ အီသီယိုးပီးယား၏ အတွေ့အကြုံက တိုင်းရင်းသားရေးရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းရန် အဖွဲ့အစည်း/ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုအဖြစ် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်၏ ကန့်သတ်ချက် များကို မီးမောင်းထိုးပြနေသည်။ ဤအတွေ့အကြုံသည် အများဆုံး အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပေါ်သော နိုင်ငံရေး အခင်းအကျင်းနှင့် အစိုးရ အဆင့်ဆင့်တိုင်းတွင် မျှဝေ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် အားလုံးပါဝင်မှု အခြေခံမူများကို မြှင့်တင် ဆောင်ရွက်နေသော သေချာ ဂရုတစိုက် တည်ဆောက်ထားသည့် အဖွဲ့အစည်း/ ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ စနစ်များ၏ အရေးပါမှုကိုလည်း လှစ်ဟပြနေသည်။

ဘရာဇီး

မူလနေထိုင်သူများ၏ မြေ- Terra Indigena သို့မဟုတ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာများသည် ဘရာဇီး နိုင်ငံ၏ မြေယာဧကများ၏ ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းကို နေရာယူထားပြီး ၉၈ ရာခိုင်နှုန်းသည် အမေဇုန် သဘာဝ သစ်တောကြီးတွင် ရှိသည်။ လူဦးရေ ထူထပ်သော ကမ်းရိုးတန်းဒေသများမှ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုများ တိုးများ လာသောကြောင့် ဘရာဇီးနှင့် ၎င်း၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများအကြား ဆက်ဆံရေးသည် ဝေးလံသော သစ်တောဧရိယာများကို မကြာခဏ ကိုလိုနီပြု အကြမ်းဖက် သိမ်းပိုက်အုပ်ချုပ်ခြင်း အဖြစ်သို့ ဦးတည်စေခဲ့ သည်။ သို့သော်လည်း ဘရာဇီး၏ ၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြောင်ပြောင်းတင်းတင်း ရှေ့ဆက်ပြီး “အင်းဒီးယန်းတို့သည် ၎င်းတို့ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နေထိုင်လာခဲ့သော မြေယာများအတွက် မူပိုင် အခွင့်အရေး ရှိသင့်ပြီး ယင်းမြေယာများကို နယ်မြေ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ပေးရန် ပြည်ထောင်စုတွင် တာဝန်ရှိပြီး ၎င်းတို့ ပိုင်ဆိုင်မှုများအားလုံးကို လေးစားမှုရှိကာ ကာကွယ်ပါမည် (အပိုဒ် ၂၃၁)” ဟု အသိအမှတ်ပြုလိုက်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပိုဒ် ၂၃၁ တွင် ပါဝင်သော “Originarios” ဆိုသည့် အသုံးအနှုန်းသည် ဘရာဇီးလူမျိုး ဥပဒေအောက်ရှိ ရှေးအကျဆုံးနှင့် အာဏာအရှိဆုံး မြေယာရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို ထင်ဟပ်ပါသည်။ ဤသည်က လွှမ်းခြုံမှုရှိသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားများဆိုင်ရာ အခြေခံ မူများနှင့် အခွင့်အရေးများအတွက် မူဘောင် တစ်ခု ပံ့ပိုးပေးသော်လည်း ဤအခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း အသေးစိတ်ကို ဖော်ထုတ်ရန်မှာ အစိုးရအနေဖြင့် ပြဌာန်းထားသည့် အခြားသော ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များပေါ်တွင် မူတည်သည်။ သို့သော်လည်း ဤဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များသည် အပြည့်အဝ ထုတ်ပြန်ထားခြင်းမရှိသေးဘဲ ၁၉၇၃ ခုနှစ် အင်းဒီးယန်း ဥပဒေ (ဥပဒေ ၆၀၀၁/၇၃) ၏ အခန်းကဏ္ဍ ဆက်လက်ရှိနေဆဲ ဖြစ်စေသည်။

ဤသည်မှာ ၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများအတွက် ပြဌာန်းထားသော အခွင့်အရေးများနှင့် အလွန် သွေဖည် နေသော်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများကို ပြည်နယ်၏ အုပ်ချုပ်ခံ ကလေးများအဖြစ် ဆက်ဆံ လျက်ရှိသည် (FUNAI ၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများ အောက်မှ)။ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား နယ်မြေများနှင့် မြေယာ များရှိ သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအား ကာကွယ်ခြင်း၊ ပြန်လည် ဖြည့်တင်းခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ရေရှည် သုံးစွဲခြင်းတို့ကို မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မြေယာများ၏ နယ်မြေနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် မူဝါဒ (PNFATI) ကို ၂၀၁၂ တွင် စတင်ခဲ့ပြီး (၂၀၁၂ ခုနှစ် ဇွန်လ ၅ရက်၊ သမ္မတရုံး အမိန့် နံပါတ် ၇၇၄၇) ၎င်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ ဒေသများတွင် နယ်မြေ နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များကို ဆောင်ရွက်ရန် အရေးပါသောခြေလှမ်း ဖြစ်ခဲ့ သည်။ Terra Indigena မူလနေထိုင်သူတို့ မြေအား အသိအမှတ်ပြုမှု ရရှိရန် အတွက် လိုအပ်သော FUNAI ၏ နယ်မြေပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် တဝက်သာ ပြီးဆုံးသေးပြီး ကနဦး သက်တမ်းကုန်ဆုံးရက် အပြီး ၂၆ နှစ် ရှိခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ဥပဒေရေးရာ အားပြိုင်မှုများ ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိပြီး ယင်းနေရာဒေသများသည် မကြာ ခဏ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၊ သတ္တုလုပ်ငန်းနှင့် သစ်ထုတ်လုပ်မှု ကုမ္ပဏီများ၏ တရားမဝင် ကျူးကျော်ခြင်း ကြုံရလေ့ရှိသည်။ ဤသည်က ၁၉၈၈ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအောက်တွင် မြေယာ သတ်မှတ်ခြင်း နှင့် ဆက်စပ်သော အခွင့်အရေးများ၏ ထူးခြားမှုကို အသိအမှတ်ပြုရန် စိန်ခေါ်မှုများကို ထောက်ပြနေသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများကို အတည်ပြု ထိန်းသိမ်းပေးသော တရားရုံးများ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အားနည်းလျက်ရှိပြီး မြေယာ ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေရေးရာ ထုံးတမ်းတခု သတ်မှတ်ပေးသည့် “Raposa Serra do Sol” ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်သည် မြေယာ ပဋိပက္ခများစွာကို ဖြေရှင်းရန် မလုံလောက်ပါ။ အမှန် စင်စစ် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာများသည် အစိုးရ ပိုင်ဆိုင်မှု ဖြစ်ပြီး ဌားရမ်း အသုံးချခွင့်ရှိသည်ဆိုသည့် အဆိုကို အားကောင်းစေသည်။ TI များ အတွက် စစ်မှန်သော အာဏာ ခွဲဝေပေးမှု နှင့် ကိုယ်ပိုင် စီမံ အုပ်ချုပ်ခွင့် မရှိခြင်း၊ အာဏာ သက်ရောက်မှု ရှိရန် အခြေခံဟု သတ်မှတ်နိုင်သော TI များအား အသိအမှတ်ပြုရန် ဥပဒေရေးရာ မူဘောင်တခု မရှိခြင်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေး လုပ်ငန်းများ၏ အကျိုးစီးပွားများကို ကိုယ်စားပြုသော လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ကျေးလက်ဒေသ မူဝါဒ အစည်းအဝေးမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုများသည် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများကို သိသိသာသာ လျော့ပါးစေသည်။ ဤသည်က ၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လက်အောက်တွင် ဌာနေ တိုင်း ရင်းသား မျိုးနွယ်စုများ၏ အခွင့်အရေး အတိုင်းအတာနှင့် ပတ်သက်ပြီး လေးလေးနက်နက် မေးခွန်းထုတ်လိုက် ပြီး လက်ရှိ နိုင်ငံရေး အခြေအနေသည် ပဋိပက္ခ အနေအထားကိုသာ ဦးတည်နေသည်။

ယင်းအတွေ့အကြုံများသည် မြန်မာနိုင်ငံ အခြေအနေနှင့် မည်သို့ ပတ်သက် ဆက်စပ် နေသနည်း။

ကနေဒါ၊ အီသီယိုးပီးယားနှင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံများမှ အတွေ့အကြုံများသည် အဖွဲ့အစည်း/ ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ် မှု ယန္တရား အနေဖြင့် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်သည် တိုင်းရင်းသား မတူကွဲပြားမှုဆိုင်ရာ

စိန်ခေါ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် မလုံလောက်ကြောင်း လှစ်ဟပြနေသည်။ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများ အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကတိကဝတ်များရှိသော်လည်း ယင်းနိုင်ငံသုံးခုလုံးတွင် ထိုကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင် ပြဌာန်းထားသကဲ့သို့ အလုပ်မဖြစ်ပါ။ ကနေဒါနှင့် ဘရာဇီး တို့တွင် ရှိနှင့်ပြီးသား ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား/ ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ အခွင့်အရေးတို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက အသိမှတ်ပြုထားခဲ့သော်လည်း ထိုအခွင့်အရေးများ မည်သည့်နေရာမှာတွင် ဖြစ်ပေါ်လာရမည် (ဘရာဇီးတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း တဝက်ကိုသာ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ပေးနိုင်ခဲ့သည်)၊ ယင်းဒေသများတွင် မည်သည့် ဥပဒေများ သက်ရောက်မှု ရှိမည် (ဘရာဇီးတွင် ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သော်လည်း ၂၀၁၂ ခုနှစ် PGGATI ဥပဒေသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ အခန်း ၂၃၁ ကို အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ရည်ရွယ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်)၊ ယင်းဥပဒေများ သို့မဟုတ် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် ဖယ်ဒရယ်စနစ်တခုလုံးနှင့် မည်သို့ သက်ဆိုင်သည် ဆိုသည်တို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ခွဲခြား သတ်မှတ်ပေးနိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်ကို ရှင်း လင်း ဆုံးဖြတ်ရန် တရားရုံးများအပေါ် လွှဲချခြင်းသည် ရှုပ်ထွေးမှုကို ဖြစ်လာစေသည်။ အီသီယိုးပီးယားတွင် တိုင်းရင်းသား ပြည်နယ်များရှိ အဓိကကျသော ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများကို ဦးစားပေးခြင်းက မရေ မတွက်နိုင်သော လူနည်းစုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေခဲ့ပြီး ထိုသို့ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းက ပေါင်းစည်းထားသည့် ဖယ်ဒရယ် စနစ် ဖြစ်တည်မှုကို ဆုံးရှုံးစေပြီး တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခများနှင့် တိုင်းရင်းသား ဖြစ်တည်မှုအပေါ် အလွန်အကျွံ မှီခိုအားပြုမှုကိုသာ ပုံကြီး ချဲ့ပေးလိုက် သကဲ့သို့ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ယင်းအခြေအနေများ အားလုံး တွင် အားကောင်းသည့် ဗဟို (ဘရာဇီး နှင့် အီသီယိုးပီးယားတို့တွင်) သို့မဟုတ် ဒေသ (ကနေဒါတွင်) ဆိုင်ရာ အစိုးရ ထိန်းချုပ်မှုကို ထိန်းသိမ်းခြင်းက လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် ဩဇာသက်ရောက်မှုတို့အား ဖြေလျော့ပေးသည့် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသော ဗဟို ချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချပေးခြင်းနှင့် ဆန့်ကျင်နေပြီး မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံ ဇာတ အရင်းအမြစ် ကဏ္ဍများတွင် အသိသာအမြင်သာဆုံး ဖြစ်သည်။ ဤအခြေအနေများအားလုံးတွင် မြေယာ သည် ရှေးဦးနေထိုင်သူ/ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများ၏ အဓိကကျသော အခြေခံစနစ်ဖြစ်ပြီး ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မြေယာများတွင် ကိုယ်ပိုင် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား လုံလောက်သော အသိ အမှတ်ပြုမှု မရှိလျှင် ပဋိပက္ခများ ဆက်လက်ပြီး ကြီးထွားနေဦးမည် ဖြစ်သည်။

ကနေဒါနှင့် ဘရာဇီးတွင် အင်ဒီးယန်း အက်ဥပဒေနှင့် အင်ဒီးယန်း ဥပဒေများသည် အခြေခံအားဖြင့် ဗဟိုအစိုးရ အား အုပ်ထိန်းသူ အဖြစ်၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအား အုပ်ထိန်းခံ သားသမီးအဖြစ် ရှိနေစေသော ဆက်ဆံ ရေးမျိုးကို သတ်မှတ်ပေးသည်။ ဤစနစ်များထဲရှိ နှစ်နိုင်ငံလုံး၏ ရလဒ်မှာ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများ အတွက် ဒုက္ခရောက်စေသည်။ အခြေအနေ နှစ်ခုလုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများထက် ရှေ့ရောက်နေသည့် ယင်းမူဝါဒများနှင့် ကိုလိုနီ အစိုးရများနှင့် ၎င်းတို့၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများအကြား ဆက်ဆံရေး ပုံစံ များသည် အပြောင်းအလဲကို ထင်ဟပ်ရန် တိုင်းပြည်၏ ဥပဒေပြုရေးစနစ်ကို အလုံးစုံ စစ်ဆေး ပြုပြင်ခြင်း မလုပ်နိုင်လျှင် ပြန်လည် ပယ်ဖျက်ရန် ခက်ခဲသည်။ ဤသည်မှာ ယင်းနိုင်ငံများတွင် ယခုအချိန်ထိ မဖြစ်လာသေးပါ။ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ

မြေယာအခွင့်အရေးများကို ဤစနစ်များထဲတွင် လုံလောက်စွာ ပြဌာန်းထားခြင်း မရှိပါ။ မြေယာနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ထည့်သွင်း စဉ်းစားပေးခြင်းသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ၊ နယ်မြေရေးရာ ဥပဒေ ရေးရာ အာဏာနှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု အခြေခံမူများနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှု အလွှာ အဆင့်ဆင့်တွင် ၎င်းတို့ မည်သို့ ကွဲပြားခြားနားသည် ဆိုသည်တို့နှင့် သက်ဆိုင်သည်။ အီသီယိုးပီးယား၏ အတွေ့အကြုံက ပြသနေသကဲ့သို့ စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း (သို့သော်လည်း အာဏာ ကင်းမဲ့ခြင်း) မှသည် ဗဟိုထိန်းချုပ်မှု အောက်တွင် ပို၍ ဒေသနှင့်လျော်ညီသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများ ဥပမာအားဖြင့် ဒေသတွင်းတွင် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုဆိုင်ရာ ထိန်းချုပ်မှုကို အသုံးပြုရန် တွဲဖက် ရွေးချယ်ခြင်း ခံထားရသည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် အစဉ်အလာအရ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများသည် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် မတည်ငြိမ်သော အာဏာအပြောင်းအလဲ အသစ်များကို ဦးတည်စေသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် အခြေခံအားဖြင့် မြေယာနှင့်ဆက်နွှယ်ခြင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ရေးရာ အခင်းအကျင်းတွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများအဖြစ် တူညီသော အခန်းတွင် မြေယာအခွင့်အရေးများကို ပြဌာန်းပေးခြင်းက ဤဆက်နွှယ်မှုကို သိသာထင်ရှားစေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ထိုကဲ့သို့ အသိအမှတ်ပြုမှုမျိုး ပါဝင်ခြင်း မရှိပါ။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ အခြေခံ ဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ထပ်တိုး ပြင်ဆင်ချက်များ) သည် မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတ အရင်း အမြစ်များအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း အခွင့်အာဏာကို ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ သို့မဟုတ် တတိယ အဆင့် အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများတွင် လေးလေးနက်နက် ခွဲဝေပေးထားခြင်း မရှိပါ။ ဤသည်ကို ကြည့်ခြင်း ဖြင့် လက်တွေ့အခြေအနေတွင် အခွင့်အာဏာများအားလုံးကို ပြည်ထောင်စု အစိုးရက ဆက်လက် ဆုပ်ကိုင် ထားသည်ကို မြင်တွေ့နိုင်သည်။ UPDJC ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်က ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအကြား ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကို ရှာဖွေနိုင်ရန် ကြိုးစားနေသည်။ တနိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (NCA) နှင့် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ ပူးတွဲသဘော တူညီမှုများသည် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများတွင်ရှိသော အကြီးမားဆုံးသော အရှိန်အဝါဟု ထင်မှတ်ရသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးကို ဦးတည်စေသည့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ချက်တွင် ၎င်းတို့၏ အရေးပါမှုကို အချက်ပြရန် ဤအရေးပါသော သဘောတူညီမှုများထဲ၌ မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတအရင်းအမြစ် ကိစ္စများကို ထည့်သွင်းခြင်းသည် အရေးကြီးသည်။ သို့သော်လည်း NCA တွင် ၁။ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ လုံခြုံ စိတ်ချရမှုအတွက် အတင်းအဓမ္မ မြေယာ သိမ်းယူခြင်းကို ရှောင်ရှားခြင်း၊ ၂။ အပစ်အခတ် ရပ်စဲထားသော ဒေသများရှိ ဒေသခံများအား ထိခိုက်နိုင်သော စီမံကိန်းများကို အစီအစဉ်ဆွဲရာတွင် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် လူမှုအသိုက်အဝိုင်းအတွင်း ဆွေးနွေးမှုများကို အားပေး ထောက်ခံခြင်း စသည့် မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတများနှင့် သက်ဆိုင်သော အချက် နှစ်ချက်ကိုသာ ထည့်သွင်းဖော်ပြ ထားသည်။ ဤပြဌာန်းချက်များသည် ဖယ်ဒရယ် စနစ်တွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ၎င်းတို့ မြေယာများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ရပိုင်ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို အလေးမထားဘဲ တိုင်းရင်းသား မြေယာများအပေါ်ပြည်ထောင်စု အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုနှင့် အခွင့်အာဏာကိုသာ ထောက်ခံ အားပေးနေသည်။

နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင် ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ဖယ်ဒရယ် စနစ်ထဲရှိ အခွင့်အာဏာနှင့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ချိန်ညှိ ပေးရန်အတွက် အခြေခံကျသော အချက်အဖြစ် စာချုပ်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှု များသည် မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအပေါ် အဓိက ဦးတည်ထားသည်။

အောက်ပါတို့သည် အခွင့်အာဏာနှင့် နယ်မြေဆိုင်ရာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်တို့၏ မတူညီသော ရှုထောင့်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းအတွက် အခြေခံစနစ် ဖြစ်ပြီး ထိုစနစ်သည် ပြည်သူပိုင်မြေများ အများစုပါဝင်သည့် (ပုဂ္ဂလိကပိုင် မြေယာများနှင့် ဆန့်ကျင်သည်) ဖယ်ဒရယ်စနစ်အတွင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နေထိုင်လာသော နယ်မြေနှင့် ယင်းနယ်မြေနှင့် ဆက်စပ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း အခွင့်အာဏာ များကို သတ်မှတ်ရန် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအား ခွင့်ပြုပေးသည့် မြေယာ သတ်မှတ်ခြင်း နည်းလမ်းများနှင့် မည်သို့ ဆက်စပ်သည် ဆိုသည်တို့ဖြစ်သည်။ အထက်ဖော်ပြပါ ဖြစ်စဉ်များတွင် ဖယ်ဒရယ် စနစ်ထဲ၌ မြေယာနှင့် ပတ်သက်သော ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရန် ဗဟိုနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရတို့အတွက် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်းများ၊ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အုပ်ချုပ်မှု အစုအဖွဲ့သို့မဟုတ် အစိုးရထံ အနည်းဆုံး အခွင့်အာဏာမှ အများဆုံး အခွင့်အာဏာ ပေးအပ်ခြင်းကို အောက်ပါ ပုံတွင် စနစ်တကျ ဖော်ပြထားသည်။

ပုံ ၇ - ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် အစိုးရတို့ အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု ဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်းများ

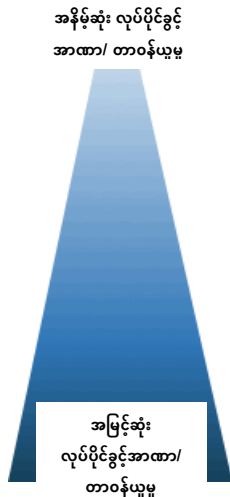

- ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း - ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် အစိုးရက ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား များကို ၎င်းတို့၏ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ဆက်စပ်ပြီး ဖြစ်လာနိုင်သော အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု နှင့် ပတ်သက်၍ သတိပေးသည်။ **FPIC** ၏ အခြေခံ ဖြစ်သည်။
- ဝင်ငွေ အကျိုးအမြတ် ခွဲဝေခြင်း - တိုင်းရင်းသား နယ်မြေများရှိ စီးပွားရေး ဆောင်ရွက်ချက်များမှ ရရှိသောအကျိုးအမြတ်အချို့ကို ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများထံ ထောက်ပံ့ပေးသည်။ မြေယာနှင့် ပတ်သက်သည့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ် မပြုပါ သို့မဟုတ် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း အခွင့်အာဏာကို ဖြေလျော့ မပေးပါ။
- လိုက်လျောမှု - ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများအပေါ် ချိုးဖောက်မှုအား မည်သို့ ရှောင်ရှားရမည်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ၏ အကြံပြုချက်များကို ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် အစိုးရက အရေးတယူ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်။
- ဆုံးဖြတ်ချက် မူဝေ ချမှတ်ခြင်းနှင့် ပူးတွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု - နှစ်ဦးနှစ်ဖက်လုံး ဆုံးဖြတ်ချက် မူဝေ ချမှတ်ခြင်းတွင် ပူးတွဲ ပါဝင်သည်။
- ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများ၏ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် - ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အစိုးရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရက ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုကာ လေးစားမှုရှိပြီး ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းက တရား စီရင်ခြင်းနှင့် ဆက်ဆံရေးများအပေါ် မည်သို့ သက်ရောက်မှုရှိသည်ကို ဥပဒေပြုရေးတွင် အလေးထား ပြောဆိုသည်။

မြေယာနှင့် ပတ်သက်သော ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရန် ဗဟိုနှင့် ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရတို့အတွက် အထက်ဖော်ပြပါ ဖြစ်စဉ်များတွင် ဘိုးစဉ် ဘောင်ဆက်နေထိုင်လာသော နယ် မြေနှင့် ဆက်စပ်သော ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း အခွင့်အာဏာနှင့် တာဝန်ယူမှုတို့ကို သတ်မှတ်ရန် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများအား ခွင့်ပြုပေးသော မြေယာ သတ်မှတ်ခြင်း ရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဤစနစ်က အကျိုးဝင်သည်။ အောက်ပါတို့သည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား စီမံ အုပ်ချုပ်မှု အစုအဖွဲ့များထံ အနိမ့်ဆုံး လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာမှ အမြင့်ဆုံး လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ပေးအပ်ခြင်းတို့ကို စနစ်တကျ စာရင်းပြုစုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ (အောက်ပါ ပုံတွင်

ကြည့်နိုင်ပါသည်)

ပုံ ၈ - ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်နေထိုင်လာသော နယ်မြေနှင့် ယင်းနယ်မြေနှင့် သက်ဆိုင်သော ဆုံးဖြတ်ချက်မှတ်ခြင်း အခွင့်အာဏာနှင့် တာဝန်ယူမှုတို့ကို သတ်မှတ်ရန် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများအား ခွင့်ပြုပေးသည့် မြေယာ သတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်းများ

ဗဟို အစိုးရသည် မြေယာနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ဆုပ်ကိုင်ထားပြီး အကန့်အသတ်ရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ပြည်နယ်အစိုးရထံသို့ ခွဲဝေပေးသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေယာ အသုံးချမှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ် မပြုပါ။

ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများနှင့် မြေယာတို့ကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရန် ဖယ်ဒရယ် အေဂျင်စီကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ခွဲဝေပေးသည်။

မြေယာ အသုံးချခွင့် အခွင့်အရေးများကို ခွင့်ပြုပေးထားသည်။

ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေယာ အသုံးချမှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုသော ဖယ်ဒရယ် စနစ်ထဲရှိ ပူးတွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု

အစိုးရက အချို့နေရာဒေသများတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေယာ အသုံးချမှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို အသိ မှတ်ပြုပြီး ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် (ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အစဉ်အလာများ)ကို ယင်းဒေသများတွင် ခွင့်ပြု ပေးသည်။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်အတွင်းရှိ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများ၏ ရပိုင်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင် အစိုးရကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း

EAOs များက နယ်မြေများ၊ မြေယာနှင့် သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များနှင့် ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်နေထိုင်လာကြသော နယ်မြေများရှိ မျိုးနွယ်စုများကို စီမံအုပ်ချုပ်ရန် စနစ်များနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဌာနများကို တည်ဆောက်နေသည်။ KNU၊ KIO၊ NMSP၊ ကရင်နီ အမျိုးသား တိုးတက်ရေး ပါတီ (KNPP) တို့သည် ထိုအဆင့်များကို လုပ်ဆောင်ပြီး ဖြစ်သည်။ ယင်းအဖွဲ့အစည်းများသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု အလေ့အထများကို ယေဘုယျအားဖြင့် အသိအမှတ်ပြု အားပေးပြီး ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုနှင့် ပညာရေး စသည့် ယဉ်ကျေးမှုအရ သင့်လျော်သော ဝန်ဆောင်မှုများကို ထောက်ပံ့ပေးသည်။ EAOs အများစုတွင် ၎င်းတို့ နယ်မြေ စီရင်ပိုင်ခွင့် လက်အောက်တွင်ရှိသော မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတများကို စီမံခန့်ခွဲသည့် သစ်တောနှင့် စိုက်ပျိုးရေး ဌာနများ ရှိသည်။ NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော EAOs များနှင့် NCA လက်မှတ် မရေးထိုးရသေးသည့် EAOs များသည် မြေယာ၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များနှင့် သက်ဆိုင်သော မူဝါဒများကို ပြန်လည် မွမ်းမံ ပြင်ဆင်ထားသည် (Woods, ၂၀၁၉)။ မြန်မာနိုင်ငံ ICCA အလုပ်ဖြစ်မြောက်ရေးအဖွဲ့သည် EAOs ဒေသများတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဒေသခံများ ထိန်းသိမ်းသည့် နယ်မြေများ (ICCAs) ကွန်ယက်ကို ဖြစ်မြောက်အောင် ဆော်သြပြီး ၎င်းတို့သည် ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ဒေသများကို မှတ်တမ်းတင်ရန်နှင့် မြှင့်တင်ရန် အထက်-အောက်သို့ သွားသည့် ချဉ်းကပ်မှုမျိုးဖြစ်ပြီး မြေယာသိမ်းယူခြင်းနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပျက်စီး ဆုံးရှုံးခြင်းမှ ယင်းဒေသများကို ကာကွယ်ခြင်း၊ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ဥပဒေ အကာအကွယ်များဖြင့် လုံခြုံစိတ်ချရအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အထက်-အောက် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု အတွက် အခြား ရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်း တစ်ခုအနေဖြင့် ICCA အား မြှင့်တင်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ ICCA အဖွဲ့များကို တနင်္သာရီ၊ ပဲခူး၊ မကွေးနှင့် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးများနှင့် ကရင်၊ ရှမ်း၊ ချင်း၊ ကချင် ပြည်နယ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပြီး ဖြစ်သည်။ ICCA ဒေသများသည် EAO မြေယာများ၊

သစ်တောနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ မူဝါဒများနှင့် လိုက်လျောညီထွေ ဖြစ်သည်။

မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများ၏ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို ညှိနှိုင်းခြင်းတို့ကို ဆောက်ရွက်နိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို သတ်မှတ်ရန် UPDJC အောက်တွင် ပူးတွဲ သဘောတူညီမှု သို့မဟုတ် NCA အောက်တွင် ထပ်တိုး ပြုပြင်မွမ်းမံထားသော ကြားဖြတ်သဘောတူညီမှုများကို ပိုမိုတိုးချဲ့ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းက လက်ရှိ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုများနှင့် ဖယ်ဒရယ် အဖွဲ့အစည်း/ ကျင့်ထုံးများ တည်ဆောက်ခြင်းတို့သည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို မည်သို့ မထိခိုက်စေသည်နှင့် ပတ်သက်ပြီး လေ့လာရန် အသုံးဝင်ပြီး တိုင်းရင်းသား စီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်များတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ပိုမို ခွင့်ပြုပေးရာတွင် ပြည်ထောင်စုကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ထားသော ဖယ်ဒရယ်စနစ်ထဲ၌ ၎င်းသည် မည်သည့် ပုံစံမျိုး ရှိနေမည်ကို ဖော်ပြရန် နေရာပေးထားသည်။ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နေထိုင်လာသော နယ်မြေများတွင် မြေယာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို အသိ အမှတ်ပြုခြင်း၊ စီမံအုပ်ချုပ်ရန် ၎င်းတို့၏ မွေးရာပါ အခွင့်အရေးများ (အထူးသဖြင့် ထုံးတမ်း အစဉ်အလာအရ စီမံအုပ်ချုပ်မှု ပုံစံများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း)၊ ဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းရန်နှင့် အာဏာတည်စေရန်နှင့် ၎င်းတို့ မြေယာများ၊ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်း/ကျင့်ထုံးများကို စီမံခန့်ခွဲရန်တို့ ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့ ကို အခြေခံ ကြည့်လျှင် ပေါ်ပေါက်လာနေသော ဖယ်ဒရယ်စနစ်တွင် မတူကွဲပြားသော အစိုးရ အဆင့်ဆင့်များ အကြား ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ရန် လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ မည်သို့ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည်မှာ ပိုပြီး ရှင်းလင်း မြင်သာလာသည်။

၁ နိဒါန်း

ဤအစီရင်ခံစာသည် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော အစိုးရများ ရှိပြီး ပြည့်စုံ ကြွယ်ဝသော ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စု အသိုက်အဝိုင်းများနှင့် အုပ်စုများလည်းရှိရာ ကနေဒါ၊ အီသီယိုးပီးယားနှင့် ဘရာဇီး စသည့် နိုင်ငံ သုံးနိုင်ငံ၌ ခွင့်ပြုထားပြီး အသိအမှတ်ပြုထားသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို လေ့လာထားပါသည်။ ဤအစီရင်ခံစာအကျဉ်းချုပ်၏ အဓိက အာရုံစိုက်မှုမှာ ကနေဒါ နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ၂၀၁၉ အောက်တိုဘာ/နိုဝင်ဘာတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လဲလှယ်ရေး၏ ဗဟိုချက် ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ၂၁ ရာစု ပင်လုံ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်တွင် ပါဝင်သော အဖွဲ့အစည်းများ အနေဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာမည့် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် မြေယာ၊ သဘာဝ သယံဇာတများနှင့် အာဏာခွဲဝေမှုများနှင့်ပတ်သက်ပြီး အဖြေရှာနေသောကြောင့် ယင်းအခြေအနေများမှ မြန်မာနိုင်ငံ အနေအထားအတွက် အသုံးဝင်နိုင်သော သင်ခန်းစာများကို မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။

နှစ်ပေါင်း ၇၀ ကြာ စစ်အာဏာရှင် စနစ်ကျော်လွန်ပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံသည် ၎င်း၏ ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု စနစ်ကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းရန် လုပ်ငန်းစဉ်ကို စတင်နေသည်။ ထို့ကြောင့် အခြားသော တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်များမှ သင်ယူရရှိခဲ့ရသည့် သင်ခန်းစာများကို လေ့လာခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို လေးစား သော ဒီမိုကရေစီ နည်းကျ ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော အစိုးရကို ရှာဖွေနေသည့် အဖွဲ့ အစည်းများအားလုံးအတွက် အသုံးဝင်နိုင်သည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားအဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ် စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များကို အနည်းအကျဉ်း ဆွေးနွေးမှုများ ပါဝင်လာသည် (Woods၊ ၂၀၁၉)။

**အခြားသော တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်များမှ သင်ယူရရှိခဲ့ရသည့် သင်ခန်းစာများကို
လေ့လာခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို လေးစား သော ဒီမိုကရေစီ
နည်းကျ ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော အစိုးရကို ရှာဖွေနေသည့် အဖွဲ့
အစည်းများအားလုံးအတွက် အသုံးဝင်နိုင်သည်။**

မြန်မာနိုင်ငံရှိ နှစ်ဖက် ပူးတွဲ အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အဖွဲ့ ၁၅ ဖွဲ့ထဲမှ ၅ ဖွဲ့သာလျှင် သဘာဝ သယံဇာတအရင်းအမြစ်များ ကိစ္စကို တင်ပြဆွေးနွေးကြသည်။ ၎င်းတို့၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးထက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုများသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်သော ပြည်ထောင်စု အစိုးရ ထိန်းချုပ်မှု ဆက်ရှိနေစဉ်တွင် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) ကို အရင်းအမြစ်များအပေါ် ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းကို ဆက်လက် ဆောင်ရွက်ခွင့် ပေးထားသည်။ တနိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (NCA) တွင် ၁။ မြေယာ ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ လုံခြုံ စိတ်ချရမှုအတွက် အတင်း အဓမ္မ မြေယာ သိမ်းယူခြင်းကို ရှောင်ရှားခြင်းနှင့် ကြားကာလတွင် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု လုပ်ဆောင်ခြင်း ၂။ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ၃။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲထားသော ဒေသများ၌ နေထိုင်ကြသည့် ပြည်သူများအပေါ် ကြီးမားသော သက်ရောက်မှု ရှိနိုင်သည့် စီမံကိန်းများ ဖော်ဆောင်ခြင်းကို တွင်းထွက် သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး (EITI) ၏ စံနှုန်းများနှင့် အညီ ဒေသခံ လူမှု အသိုက်အဝိုင်းများနှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပြီးမှ လုပ်ဆောင် ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် EAOs များနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်း စသည့် အချက် သုံးချက်သာ ပါဝင်သည်။ EITI စံနှုန်းများသည် သဘာဝ သယံဇာတ ထုတ်ယူသည့် လုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်သော ပြည်သူလူထု၏ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးအပေါ် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံနိုင်မှု ဖြစ်သည်။ အလွန် အရေးကြီးသည့် လုပ်ငန်းစဉ် ယန္တရား ဖြစ်လင့်ကစား ဤသည်မှာ ပါဝင်သော အစုအဖွဲ့ ပေါင်းစုံ၏ အလုပ်တာဝန်ဖြစ်ပြီး စီမံကိန်း အနီးဝန်းကျင်တွင် နေထိုင်သူများ၏ လွတ်လပ်သော သဘောထားအမြင်ရယူခြင်း (FPIC) အတွက် ကြိုးပမ်းမှုနှင့် ပြင်းထန်သော ဝီရိယကို အစားထိုးရန် မသင့်ပါ။ ထို့ကြောင့် NCA တွင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား များအား ၎င်းတို့ နယ်မြေများတွင် သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ ထုတ်ယူခြင်းအတွက် ပြောရေးဆိုခွင့်ကို ခွင့်ပြုပေးသော အကြံပြုခြင်း ဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များ မပါဝင်ပါ။ တိုင်းရင်းသားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ အနာဂတ် အတွက် ရေရှည် အမြင်ဖြင့်ကြည့်လျှင် NCA သည် တိုင်းရင်းသားဒေသများ ဦးစီးဦးဆောင်ပြုသော စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် အလှမ်းဝေးနေသေးသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ ဖယ်ဒရယ်စနစ်သည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများကို အာဏာ အနည်းငယ်သာ ပေးထားပြီး ယင်းစနစ်ထဲတွင် တတိယအလွှာ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း (ဥပမာ တိုင်းရင်းသား စီမံအုပ်ချုပ်မှု) ကို မည်သို့ အသိမှတ်ပြုထားမည်ဆိုသည်ကို လုံးဝ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ အခြေခံ ဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ထပ်တိုး ပြင်ဆင်ချက်များ) သည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ သို့မဟုတ် တတိယအလွှာ အဖွဲ့အစည်းများအား မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း အခွင့်အာဏာအား ခွဲဝေ ပေးထားခြင်း မရှိပါ။ ပြည်ထောင်စု အစိုးရက ပြဌာန်းထား သည့် ဥပဒေများနှင့် အညီ သီခြားဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်ရန် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများအား ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်ချက်များက ခွင့်ပြုပေးထားသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသ ကြီးများအနေဖြင့် မြေလွတ် မြေရိုင်းများကို ဖော်ယူခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သော်လည်း အလုံးစုံသော အခွင့် အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ချုပ်ကိုင်ထားဆဲဖြစ်သည်။ ခွင့်ပြုမိန့် လိုင်စင် ထုတ်ပေးခြင်း နှင့် အချို့သော ဘဏ္ဍာငွေ ရလမ်းများအား သိမ်းယူခြင်းတို့ကို ခွင့်ပြုထားပြီး ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းများအား အသေးစားနှင့် အသေးစား သတ္တု

တူးဖော်ခြင်း၊ ဆား၊ မြေယာ ခွန်၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ ရေချို၊ ငါးလုပ်ငန်း၊ အသေးစား တနိုင်ငံပိုင် လျှပ်စစ် ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် တိုင်းရင်းဆေး လုပ်ငန်းများတွင် ခွင့်ပြုထားသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများတွင် ကျေးလက် ထင်း စိုက်ခင်းများနှင့် “နိုင်ငံတော် (ဥပမာ - ပြည်ထောင်စု အစိုးရ) ၏ မျိုးစိတ်များ” အဖြစ် မသတ်မှတ်ထားသော သစ်များ (ကျွန်း၊ သစ်ရာ၊ အင်ကြင်း၊ ပျဉ်းကတိုး၊ ပိတောက်၊ သင်္ကန်းနက်၊ တမလန်း စသည့် မြန်မာ နိုင်ငံ၏ ဝင်ငွေရလမ်း ဖန်တီးပေးသော သစ်အမျိုးအစားများ မပါဝင်ပါ) နှင့်သက်ဆိုင်သည့် သစ်တောရေးရာ ဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိသည်။ သစ်မဟုတ်သော သစ်တော ထွက်ကုန်များနှင့် အစိုးရ (ပြည်ထောင်စု သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ၂၀၁၅) က သီးသန့် ထိန်းသိမ်းခြင်း မရှိသည့် သစ်အမျိုးအစားများ အပေါ်အခွန်ကောက်ခံနိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများတွင် အခွန်အခ ၁၉မျိုး ကောက်ခံနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာ ရှိသော်လည်း ယခုအချိန်ထိ ၎င်းတို့သည် ၎င်းတို့ဒေသ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများအတွက် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့ရန် ပြည်ထောင်စုအစိုးရထံ၌ ငွေကြေး လွှဲပြောင်းပေးမှုအပေါ် ဆက်လက် မှီခိုနေရသေးသည် (မျှဝေ သုံးစွဲသည့် ဝင်ငွေနှင့် ထောက်ပံ့ငွေ လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်းများကို ပေါင်းစပ်ခြင်း)။ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရ ဌာနများနှင့် နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေး အဆောက်အအုံများ၏ ဝင်ငွေနှင့် ထွက်ငွေသည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများတွင် အများပြည်သူအတွက် သုံးစွဲငွေ၏ ၁၁% သာ ရှိသည် (Deshpande၊ ၂၀၁၈)။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ တိုင်းများနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဒေသများသည် ဥပဒေများ အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သော်လည်း ထို ဥပဒေများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၊ ပြည်ထောင်စု အစိုးရ၊ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး လွှတ်တော်များနှင့် ဆန့်ကျင်နေလျှင် ၎င်းတို့ ပယ်ဖျက်သွားလိမ့်မည် (ပြည်ထောင်စု သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ၂၀၀၈)။

သို့သော်လည်း တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များက ဖယ်ဒရယ် စနစ်သည် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများကို ၎င်းတို့ ၏ ကိုယ်ပိုင် ဒေသ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ပြောရေးဆိုခွင့် ပိုမို ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ပေးသင့်သည်ဟု ခုခံ ပြောဆိုနေကြသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းသည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများနှင့် ဒေသခံ ပြည်သူ များအား ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အကျိုးကျေးဇူးများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခွင့်တို့ကို ပံ့ပိုးပေးရန် နည်းလမ်းပေးနိုင် သည်။ ယခုအချိန်ထိ အာရုံစိုက်မှု အများစုမှာ မျှဝေသင့်သည့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များမှ ရရှိသည့် ဝင်ငွေ၏ ရာခိုင်နှုန်းအပေါ်တွင် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးများနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များကို မည်သို့ စီမံ အုပ်ချုပ်သည် စသည့် အခြားသော ပြဿနာများကို ဦးဆုံး ဖြေရှင်း ဆောင်ရွက် သင့်သည်။ ဝင်ငွေ အကျိုးအမြတ် ခွဲဝေခြင်း တခုတည်းဖြင့် ရေရှည် ပန်းတိုင်များဖြစ်သည့် ရေရှည် တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း ဆိုင်ရာ မြေယာ အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ တိုင်း ရင်းသား ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို လေးစားခြင်းနှင့် မြေယာနှင့် ဆက်နွှယ်မှုတို့ကို ရရှိအောင် စွမ်းဆောင်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ အငြင်းပွားမှုများနှင့် ယင်းပြဿနာများအား ဖြေရှင်းရန် လမ်းကြောင်းများကိုပင်လျှင် လျော့ပါးစေနိုင် ပါသည်။

တူညီသော စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည့် အခြား မတူကွဲပြားသော တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်များကို သုံးသပ်ရာ တွင် ဤအကျဉ်းချုပ်က အောက်ပါ မေးခွန်းများကို လေ့လာဆန်းစစ်မိသည်။

- ယင်းဖြစ်စဉ်အခြေအနေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းများ၌ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို မည်သို့ အသိအမှတ်ပြုထားသနည်း။

- ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို အသိမှတ်ပြုခြင်းတွင် မြေယာများပါ ပါဝင်ပါသလား။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာများနှင့် နယ်မြေများအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း အခွင့်အာဏာရော ပါဝင်ပါသလား။
- မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များဆိုင်ရာ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဤဖယ်ဒရယ်စနစ်များတွင် အကြီးမားဆုံး စိန်ခေါ်မှုများမှာ အဘယ်နည်း။
- ဤသင်ခန်းစာများသည် မြန်မာနိုင်ငံ အခြေအနေနှင့် မည်သို့ ဆက်စပ်မှု ရှိသနည်း။
ကနေဒါ၊ အီသီယိုးပီးယားနှင့် ဘရာဇီး နိုင်ငံ အခြေအနေတွင် ယင်းမေးခွန်းများကို တုန့်ပြန်ဖြေကြားရန် နိုင်ငံ တနိုင်ငံချင်း အလိုက် က) နိုင်ငံနှင့် တိုင်းရင်းသား အနေအထား သမိုင်းကြောင်းနှင့် ပတ်သက်သော ယေဘုယျ ခြုံငုံ သုံးသပ်ချက်၊ ခ) နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် မည်သည့် ပြဌာန်းချက်များ ပါရှိသည် ဂ) မည်သည့် ဥပဒေများ ရှိပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ မြေယာ အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း တွင် တရားရုံးများသည် မည်သည့် အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိသည်နှင့် ဃ) သက်ဆိုင်သည့် ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေ ရေးရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ မူဝါဒနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း တို့ကို ဖော်ပြထားသည်။ ဤအစီရင်ခံစာ၏ နောက်ဆုံး အပိုင်းတွင် ယင်းနိုင်ငံများ၏ အတွေ့အကြုံများကို မြန်မာနိုင်ငံ အခြေအနေတွင် တွေ့ရသော တူညီသော စိန်ခေါ်မှုများအပေါ် မည်သို့ ဆက်စပ်ကြည့်နိုင်မည်ကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားပါသည်။

I ကနေဒါနိုင်ငံ

၂.၁ နောက်ခံ သမိုင်းကြောင်း

ကနေဒါနိုင်ငံရှိ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများသည် ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်းကြောင်း၊ ဘာသာစကား (၂၀၁၆ခုနှစ် သန်းခေါင် စာရင်းကောက်ယူမှုတွင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားပေါင်း ၇၀ ကျော် ရှိသည်)၊ မြေယာနှင့် ဆက်နွှယ်မှုအရ မတူကွဲပြားမှုများစွာ ရှိသည်။ First Nations ပြည်သူများ၊ Metis နှင့် Inuit တို့ကို ထည့်သွင်းရန် “ရှေးဦးနေထိုင်သူ- ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား” ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် တွင် ကနေဒါ နိုင်ငံ၌ ရှေးဦးနေထိုင်သူ ၁.၆၇ သန်းရှိပြီး လူဦးရေ စုစုပေါင်း၏ ၄.၉% ဖြစ်သည် (ကနေဒါ စာရင်းအင်း၊ ၂၀၁၆)။ First Nations လူမျိုးများ၏ တဝက်ကျော်လောက်သည် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ၊ အယ်ဘားတား၊ မာနီတိုဘာ၊ ဆက်စ်ခက်ချပ်၏ အနောက်ပိုင်း ပြည်နယ်များတွင် နေထိုင်ကြသည်။

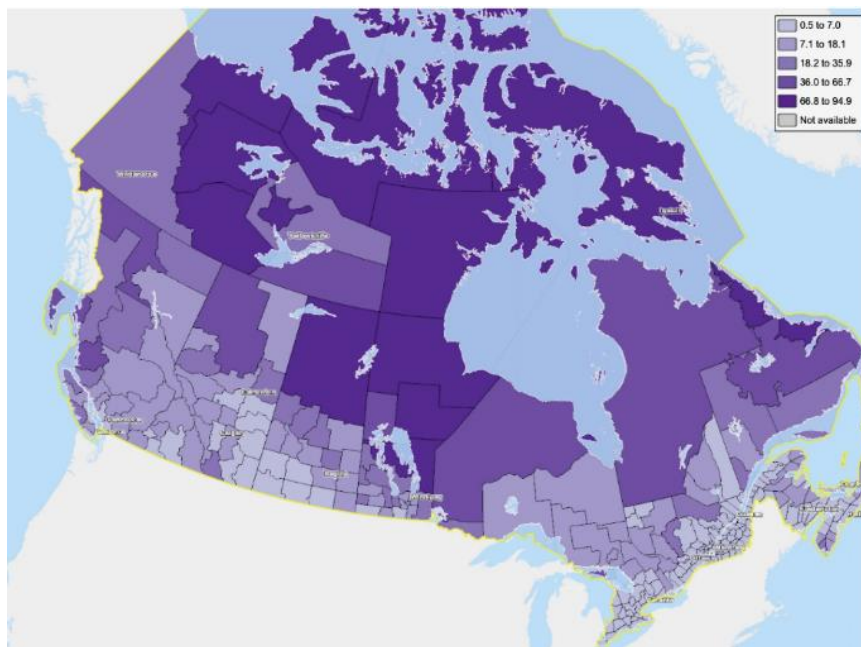
နိုင်ငံ၏ ပထမဦးဆုံး အခြေချ နေထိုင်သူများထက် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ၏ ကိုလိုနီ အင်အားက ရှေးဦး နေထိုင်သူများနှင့် ပတ်သက်သော ကနေဒါ၏ သမိုင်းအပေါ် အကြီးအကျယ် သတ်မှတ်ပြဌာန်းသည်။ သမိုင်း ကြောင်း အရ ၁၇၀၀ အစောပိုင်းနှစ်များနှင့် ၁၉၂၀ နှစ်များအကြား ဘုရင်မနှင့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများအကြား ပဋိညာဉ်စာချုပ်များ ပေါ်ပေါက်လာပြီး သီးသန့်မြေများ၊ ငွေပေးချေမှုများနှင့် အမဲလိုက်ခြင်းနှင့် ငါးဖမ်းခြင်း ဆက်လက် လုပ်ဆောင်ခွင့်များအား အလဲအလှယ် လုပ်သည့်အနေဖြင့် စာချုပ် အများစုတွင် မြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ “အပ်နှင်းခြင်း” ပြဌာန်းချက်ပါဝင်သည် (Bergner နှင့် Jones၊ ၂၀၁၅)။ အစိုးရ မူဝါဒနှင့် ဥပဒေများက ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဘဝများကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားခြင်းမရှိခြင်း၊ နေထိုင်သူများအတွက် ကျောင်းများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပွဲလမ်းသဘင်များအား ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ခြင်းတို့မှ တဆင့် အင်အားကြီးသော လူမှု အသိုက်အဝိုင်း၏ ယဉ်ကျေးမှုကို လိုက်နာကျင့်သုံးရန် ဖိအားပေးခြင်း စသည့် အလေ့အထအား ပုံမှန်ဟု ယူဆသွားစေပါသည်။ ထုံးတမ်း အစဉ်အလာအတိုင်း အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ပုံစံအမျိုးမျိုးတို့သည် ဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်နေပြီး ၁၉၅၀ ခုနှစ်အထိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအတွက် တရားရုံးများသို့ ရပိုင်ခွင့်နှင့် အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ ပြဿနာများ တင်ပြခြင်းမှာ ဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်နေသည် (Wilson - Raybould၊ ၂၀၁၇)။

အဓိက ဝါးမြို့ကြီးစိုးခြင်း မူဝါဒမှာ ၁၈၇၆ အင်ဒီးယန်း အက် ဥပဒေ ဖြစ်ပြီး ယနေ့ ကနေဒါနှင့် ဌာနေ တိုင်းရင်း သားများအကြား ဆက်ဆံရေးအပေါ် ယခုအထိ အဓိကအားဖြင့် လွှမ်းမိုးမှု ရှိသည်။ အင်ဒီးယန်း အက် ဥပဒေ အောက်တွင် အင်ဒီးယန်း လူမျိုးများကို နိုင်ငံတော်၏ အုပ်ထိန်းခံ ကလေးအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး အစိုးရကို အုပ်ထိန်းသူအဖြစ် သတ်မှတ်ထားရှိသည်။ ဤအထဲတွင် လူမျိုး သို့မဟုတ် မျိုးနွယ်စု ၆၀ မှ ၈၀ အထိ ပါဝင်ပြီး နေရာဒေသ ၃၀၀၀ လောက်တွင် “အစုအဖွဲ့များ” ဟုခေါ်သော ၆၃၃ စုသော ဖယ်ဒရယ် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ လူနည်းစု ကလေးများအဖြစ် ပြန်လည် ခွဲခြားထားသည်။

၁၉၆၉ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၉၂ ခုနှစ်အတွင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ကနေဒါ အစိုးရများအကြား ဆက်ဆံရေးသည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများနှင့် ကနေဒါ အစိုးရများအကြား ဝရန်သုန်းကား

ဆက်ဆံရေးများ အဖြစ် တွေ့မြင်ရ သည်။ ဝန်ကြီးချုပ် Pierre Trudeau က ၁၉၆၉ ခုနှစ် အဖြူရောင် စာတမ်းကို တင်ပြခဲ့ပြီး ၎င်း စာတမ်းသည် ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရ တာဝန်များတွင် တူညီသော ကနေဒါ နိုင်ငံသားများအဖြစ် First Nations လူမျိုးများကို အပြည့်အဝ ပါဝင်စေကာ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများနှင့် ဖယ်ဒရယ် အစိုးရ၏ အထူးဆက်ဆံရေးကို အဆုံးသတ်ပေးလိုက်သည်။ Kanesatake (Oka အကျပ်အတည်း) အတွင်း Mohawk ပုန်ကန်သူများ၊ ရဲနှင့် စစ်တပ်များအကြား အကျပ်အတည်းသည် Mohawk သင်္ချိုင်းအပါအဝင် အငြင်းပွားမှုများဖြစ်နေသော မြေယာများ နှင့်ပတ်သက်သည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အဆိုပြုချက်များကို ကျော်လွန်ပြီး နိုင်ငံတော်အဆင့် သတင်းမီဒီယာ ဖော်ပြချက်တွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ကနေဒါ တဝှမ်း လူထု ဆန္ဒ ခံယူပွဲတွင် ချားလ်လို့စ်တောင်း သဘောတူညီချက် ရှုံးနိမ့်ခြင်းဖြင့် ထိုကာလ အဆုံးသတ်ခဲ့ပြီး ယင်းသို့ ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းက ဒေသခံတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအား ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ပေးအပ်သည် (အောက်တွင် ကြည့်ရှုပါ)။ ထိုခေတ်တွင် ကျယ်ပြန့်သော အကြောင်းအရာကိစ္စ နှစ်ခု ပေါ်ထွက်ခဲ့ပြီး အစိုးရများ၏ မစွမ်းဆောင်နိုင်မှု၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းမှ တဆင့် ကြာရှည်နေပြီဖြစ်သော ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများနှင့် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် မြေယာ အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ မူဝါဒနှင့် အစိုးရ ရွေးချယ် စီစဉ်မှု၊ ယင်းကျရှုံးမှုကို တုန့်ပြန် ဆောင်ရွက်ရန် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများနှင့် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပေါင်းစည်းအင်အား တို့ဖြစ်သည်။ (ဒေသခံ တိုင်းရင်း သားများ အပေါ် တော်ဝင် ကော်မရှင်၊ ၁၉၉၆)

ပုံ ၁ - ကနေဒါနိုင်ငံရှိ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများ၏ လူဦးရေ ရာခိုင်နှုန်း

သတင်းရင်းမြစ်။ ကနေဒါ စာရင်းအင်း၊ ၂၀၁၆ အချက်အလက်ပေါ်တွင် အခြေခံသည်။

၂-၂ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ

၁၈၆၇ ခုနှစ် ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို ၁၉၈၂ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည် ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ထိုပြန်လည် ပြင်ဆင်ချက်များတွင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများ ပါဝင်လာသည်။ ကနေဒါရှိ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား များအဖြစ် First Nations၊ Inuit၊ Metis တို့ကို သတ်မှတ်ထားပြီး အခန်း ၃၅ က ရှိနှင့်ပြီးသား ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများ၏ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားနှင့် စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို သတ်မှတ်ပေးပြီး အတည်ပြုပေး သည် (ကနေဒါ အစိုးရ၊ ၁၉၈၂) (နောက်ဆက်တွဲ ၁ကကို ရည်ညွှန်းသည်)။ ယင်းမှာ နောက်ဆက်တွဲ တရားရုံး အမှုများကို ရည်ညွှန်းသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါ အခန်းဖြစ်ပြီး ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများ ကို အတည်ပြုပေးသော အခန်း ဖြစ်သည်။

၁၉၈၂ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်ချက်များတွင် အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များဆိုင်ရာ ကနေဒါ နိုင်ငံသားတို့၏ ပဋိညာဉ်စာတမ်းလည်း ပါဝင်သည်။ ဤပဋိညာဉ် စာတမ်းတွင် ဥပဒေအောက်၌ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် တန်းတူ အကာအကွယ်ပေးမှု ဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက် ပါဝင်ပြီး ပဋိညာဉ်စာတမ်းမှ တဆင့် ဒေသခံတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို သက်ရောက်မှု မရှိကြောင်းလည်း သေချာအောင် ဆောင်ရွက်ပေးသည် (နောက်ဆက်တွဲ ၁ခ ကို ရည်ညွှန်းသည်)။ သို့သော်လည်း ပဋိညာဉ် စာတမ်းက အခန်း ၁ ကို ပိုပြီး ရှင်းလင်း မြင်သာစေပြီး စာတမ်းက အာမခံပေးသော အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များတွင် မျှတသည့် ကန့်သတ်ချက်များ ရှိနိုင်သည်။ ယင်းကန့်သတ်ချက်များမှာ အကြွင်းမဲ့ အာဏာမျိုး မဟုတ်ဘဲ ကနေဒါ လူမှု အသိုက်အဝိုင်း တစ်ခုလုံး ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ခြင်း အလို့ငှာ ကန့်သတ်ခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ကနေဒါ၏ တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ် ပေါင်းစုံကို လေးစားခြင်းအား ပဋိညာဉ်စာတမ်း အခန်း ၂၇တွင် ဖော်ပြထားသည် (ကနေဒါ အစိုးရ၊ ၁၉၈၂ ခ)။ တိုင်းရင်းသား မတူကွဲပြားမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကနေဒါ၏ လူမျိုး ဘာသာ ယဉ်ကျေးမှု ပေါင်းစုံ စနစ်နှင့် ကတိကဝတ်များသည် မူလကတည်းက ကနေဒါနှင့် ကွဲပြား ကနေဒီးယန်း ပြည် နယ်အကြား ဆက်ဆံရေးကို မည်သို့ သတ်မှတ်သည် ဆိုသည့်အပေါ် အခြေတည်နေပြီး ပြင်သစ်ဘာသာ အဓိကသုံးသော Quebecois ၏ ယဉ်ကျေးမှု ကွဲပြားခြားနားခြင်းကို အကာအကွယ်ပေးရန် ကြိုးပမ်းခြင်း ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် မြို့ပြနေရာများတွင် တိုးများလာသော နိုင်ငံ၏ ယဉ်ကျေးမှု မတူကွဲပြားမှုအတွက် ကနေဒါ၏ ပံ့ပိုး မှုကို ကောင်းစွာ ထင်ဟပ်ရန်အတွက် တိုးချဲ့ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ပါလီမန်လွှတ်တော်တွင် အင်ဒီးယန်းများနှင့် အင်ဒီးယန်းတို့၏ မြေယာများအပေါ်တွင် ဥပဒေ ပြုရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာ ရှိပြီး မြေယာနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်တွင် ဒေသနှင့်ဆိုင်သော အများပြည်သူပိုင် မြေယာများ၊ ဒေသနှင့် သစ်နှင့်သစ်ယာ အစရှိသည်တို့ကို စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ရောင်းချမှု အပေါ် အခွင့်အာဏာ ရှိသည်ဟု ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ (၁၈၆၇ ခုနှစ်မှ ၁၉၈၂ ခုနှစ် အထိ) က ရှင်းလင်းထားသည်။ ထို့အပြင် ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ အပိုင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အခန်း ၉၂ မှ

က) ဒေသတွင်းတွင် ပြန်လည် ဖြည့်တင်းမရသော သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအား အမြတ်ထုတ်ခြင်း

ခ) အဓိက ထုတ်လုပ်မှု နှုန်းထားနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများ အပါအဝင် ဒေသတွင်းရှိ သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များနှင့် သစ်တောဆိုင်ရာ အရင်း အမြစ်များအား ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှု ဂ) လျှပ်စစ် စွမ်းအင် ထုတ်လုပ်ခြင်းအတွက် ဒေသတွင်း လျှပ်စစ် ထုတ်လုပ်ရာ နေရာများနှင့် အဆောက်အအုံများ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်း စသည်တို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများ ပြုခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်အား အပြည့်အဝ စီရင်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ထားသည်။

လူထု ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ရှုံးနှိမ့်ခဲ့သော်လည်း ချားလ်လိုတောင်း သဘောတူညီချက်သည် ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေကို ပြင်ဆင်နိုင်ခဲ့ပြီး ကနေဒါနိုင်ငံရှိ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများသည် ကနေဒါနိုင်ငံတွင်း ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ မွေးရာပါ အခွင့်အရေးရှိကြောင်းကို အသိအမှတ်ပြုပေးသည်။ ဤအခွင့်အရေးကို ၁၉၈၂ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၏ အခန်းအသစ်ဖြစ်သော အခန်း ၃၅.၁ (၁) တွင် ထည့်သွင်းသင့်သည်။ မွေးရာပါ အခွင့်အရေးဖြစ်သည့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ကနေဒါနိုင်ငံရှိ အစိုးရဖွဲ့စည်းပုံစနစ် ၃ ခုထဲမှ တစ်ခုအဖြစ် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အစိုးရများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းဟု ယူဆနိုင်သည် (ကနေဒါ ပါလီ မန် လွှတ်တော်၊ ၁၉၉၂ ခုနှစ်)။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲသည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အစိုးရများကို ၎င်းတို့ အစိုးရ၏ ကိုယ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံ စနစ်အဖြစ် တရားဝင် ခွင့်ပြုပေးလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအရ ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် အဆင့် အစိုးရများမှ ကင်းလွတ်ပြီး ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ် ခွင့်ရှိသည်။ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ဥပဒေပြုရေးသည် ကနေဒါနိုင်ငံရှိ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဖွဲ့စည်းပုံစနစ်နှင့် ကောင်းမွန်သော အစိုးရတို့ကို ရေရှည်တည်တံ့စေခြင်းအတွက် အရေးပါသော ဥပဒေများနှင့် မကိုက်ညီသည့် အဖြစ်မျိုး ဖြစ်၍ မရပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်က ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား၏ အစိုးရများသည် ၎င်း တို့၏ အခွင့်အာဏာအရ ပြဌာန်းလိုက်သော နည်းဥပဒေများက ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ဥပဒေများကို အစားထိုး နေရာယူလိုက်သည်အထိ ယင်းဥပဒေများက ဆက်လက် သက်ရောက်မှု ရှိနေမည် ဆိုသည်ကို သေချာအောင် ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ မွေးရာပါ အခွင့်အရေးသည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများအား မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင် စီရင်ပိုင်ခွင့် တခုချင်းစီအတွင်း မှန်မှန်ကန်ကန် ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ထားသော ဥပဒေပြုရေး စနစ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဤအခွင့်အာဏာများကို ခွင့်ပြုပေးသည်။ က) ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ စီးပွားရေး၊ ဝိသေသလက္ခဏာများ၊ အဖွဲ့အစည်း/ကျင့်ထုံးများနှင့် ဓလေ့ ထုံးတမ်း အစဉ်အလာများကို စောင့်ရှောက်ပြီး မြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် ခ) ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် တန်ဖိုးထားမှုများနှင့် ဦးစားပေးမှုများနှင့်အညီ ၎င်းတို့၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ပြည်သူများအဖြစ် သဘောထားပြီး ထိန်းချုပ် ဆုံးဖြတ်ရန် နှင့် ၎င်းတို့ လူမှု အသိုင်းအဝိုင်းများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို မြှင့်တင်ရန် အလို့ငှာ မြေယာများ၊ ရေနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်တို့နှင့် ၎င်းတို့၏ ဆက်နွယ်မှုကို ထိန်းသိမ်း မြှင့်တင်ရန်တို့ ဖြစ်သည်။ သဘောတူညီချက်က စီရင်ခွင့် ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ၊ မြေယာများနှင့် သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များနှင့် စီးပွားရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်မှုများ အပါအဝင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များတွင် မြေယာနှင့် ပတ်သက်သော မေးခွန်းများ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်အတွက် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို သတ်မှတ်ပေးသည်။ မဲပေးသူများအနေဖြင့် သဘောတူညီချက်အား အဘယ့်ကြောင့် ငြင်းဆန်သည် ဆိုသည် နှင့် ပတ်သက်ပြီး

သဘောထား အယူအဆ များစွာရှိသည်။ (၅၅% က ငြင်းဆန်ခဲ့ပြီး ၄၅% ကသာ လက်ခံခဲ့သဖြင့် ရှုံးနိမ့်ခဲ့သည်) ကွဲလွဲမှုကွဲပြားမှုများကမူ သဘောတူညီချက်သည် လုံလောက်မှု မရှိဟု ခံစား ခဲ့ရပြီး အချို့ကမူ ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရ ပြိုကွဲသွားမည်ကို စိုးရိမ်ခဲ့ကြသည်။ စီပွားရေးအကျပ်အတည်း ကာလအတွင်း ဝန်ကြီးချုပ် Brian Mulroney အပေါ် ကြီးထွားလာသော လူကြိုက်နည်းမှုနှင့် ပြည်နယ် အနောက်ဘက်က ကွန်ဆာဗေးတစ်များ၏ မကျေနပ်မှုများကလည်း ဤကျရှုံးမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။

၂.၃ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာ အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြုရာတွင် ဥပဒေ များနှင့် တရားရုံးများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

၁၉၈၂ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ အက်ဥပဒေ၏ အခန်း ၃၅ တွင် ဖော်ပြထားသည့် အခွင့်အရေး၏ အတိုင်း အတာကို ဆုံးဖြတ်ပေးရန်မှာ တရားရုံးများပေါ်တွင် မူတည်သည်။ ၂၀၀၄/၂၀၀၅ မတိုင်မီက အခြေခိုင်နေပြီ ဖြစ် သော အခန်း ၃၅ ပါ အခွင့်အရေးများတွင် အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု ကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆွေးနွေးတိုင်ပင် ခြင်းဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို ကန့်သတ်ထားခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၂၀၀၄ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် တရား ရုံးချုပ်က နောက်ဆုံး၌ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် တာဝန်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အခြေခံ အယူအဆကို အတည်ပြုပေး သော ဆုံးဖြတ်ချက် သုံးခုတွဲကို ထုတ်ပြန်ပေးခဲ့ပြီး Haida ပြည်နယ်နှင့် မြိတိသူ ကိုလမ်ဘီယာ (သစ်တော ရေးရာ ဝန်ကြီး) (Haida ပြည်နယ်)၊ Taku River Tlingit First Nation နှင့် မြိတိသူ ကိုလမ်ဘီယာ (စီမံကိန်း အကဲဖြတ် ဆန်းစစ်ရေး ဒါရိုက်တာ) နှင့် Mikisew Cree First Nation နှင့် ကနေဒါ (ကနေဒီယန်း အမွေအနှစ် ဝန်ကြီး) တို့ပါဝင်သည်။ ဤတရားရုံး စီရင်ထုံးများသည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားနှင့် စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများ အတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ အကာအကွယ်ပေးမှုများကို စတင်ခဲ့ပြီး ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် ဘုရင်မ၏ တာ ဝန် အတွက် အခြေခံ စနစ်ကို သတ်မှတ်ပေးခဲ့ကာ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်း အတွက် ယေဘုယျ မူဘောင်တခုကို ချမှတ်ပေးခဲ့သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် သုံးခုတွဲ၏ ထင်ရှားသည့် ဖြစ်စဉ်သာဓကမှာ Haida ပြည်နယ်၏ တညီတညွတ်တည်းသော ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြစ်ပြီး ဤတရားရုံး စီရင်ထုံးများသည် တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရ အကာအကွယ် ပေးမှုများကို စတင်တည်ဆောက်ခဲ့ပြီး ဆွေးနွေးမှု ပြုလုပ်ရန် ဘုရင်မ၏ တာဝန်အတွက် အခြေခံ သဘောတရားကို နားလည်လွယ်အောင် ရှင်းလင်းပေးခဲ့ပြီး အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်မှုအတွက် ယေဘုယျ မူဘောင် တခု ချမှတ်ပေးခဲ့သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် သုံးခုတွဲ၏ အထင်ကရ ဖြစ်စဉ်မှာ Haida Nation ၏ တညီတညွတ် တည်းသော ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြစ်ပြီး ထိုအထဲတွင် ဖြစ်နိုင်ခြေ ရှိသော သို့မဟုတ် အခြေခိုင်နေပြီဖြစ်သော ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများအား ဆိုးရွားစွာ သက်ရောက်နိုင်သည့် အပြုအမူမျိုး လုပ်ဆောင်ရန် ရည်ရွယ်သည့်အခါမျိုး၌ ဘုရင်မတွင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးရန် တာဝန်ရှိကြောင်း တရားရုံးချုပ်က စတင် အတည်ပြု ပြဌာန်းခဲ့သည် (Brideau၊ ၂၀၁၉)။

တနည်းဆိုသော် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် စီမံ အုပ်ချုပ်မှု အဖွဲ့အစည်း/ ကျင့်ထုံးများ သည်

ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများနှင့် ရင်ကြားစေ့ရေးကို အရှိန်အဟုန်ဖြင့် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိသေးပါ။ အောက်ပါ ဖြစ်စဉ်များသည် တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်၊ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် တာဝန်၊ ထည့်သွင်း စဉ်းစားပေးရန် တာဝန်တို့ကို ကာကွယ်ပေးရုံသာမက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများ၏ ထိလွယ်ရှလွယ်ဖြစ်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး အသိပညာ တိုးမြှင့်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။

(က) ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ကနေဒါနိုင်ငံ၏ တရားရုံးချုပ်က Tsilhqot'in ပြည်နယ် နှင့် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ ဖြစ်စဉ်တွင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား နယ်မြေများနှင့် ပတ်သက်ပြီး မျှော်လင့် မထားသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။^၁ ၁၉၈၃ ခုနှစ်တွင် ဖြစ်စဉ် စတင်ခဲ့ပြီး ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ ပြည်နယ်က Tsilhqot'in တို့၏ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နေထိုင်လာသော နယ်မြေ အစိတ်အပိုင်းဟု ယူဆရသည့် မြေယာပေါ်တွင် စီးပွားဖြစ် သစ်ထုတ်လုပ်မှု ခွင့်ပြုမိန့် လိုင်စင်ကို ခွင့်ပြုပေးလိုက်သည့် အချိန်တွင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့ လူမျိုးစု အနေဖြင့် ကန့်ကွက်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့ မြေ ပေါ်တွင် စီးပွားဖြစ် သစ်ထုတ်လုပ်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကြေညာချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ တရားရုံး အနေဖြင့် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်အပေါ် ပြည်နယ်၏ ကျူးကျော်ခြင်းကို ဆန်းစစ်ရန် လုပ်ဆောင်သော စစ်ဆေးမှုများအပေါ် အခြေခံပြီး ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ မြေယာပေါ်တွင် သစ်လိုင်စင်များ ထုတ်ပေးခြင်းသည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ ပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးများကို ကြားလူအား ဒေသခံ တိုင်းရင်း သားတို့၏ သဘော ဆန္ဒမပါဘဲ တိုက်ရိုက် လွှဲပြောင်းပေးလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပြီး ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အုပ်စု၏ ပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေး ဆုတ်ယုတ်လာခြင်းကို ပြသနေသည်။ တရားရုံး အနေဖြင့် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ ရပိုင်ခွင့်သည် မြေယာနှင့်ပတ်သက်ပြီး အကျိုးပြုသော အခွင့်အရေးဖြစ်ပြီး နောက်ကွယ်က ထိန်းချုပ်မှုကို ဘုရင်မက ထိန်းသိမ်းထားသည် ဆိုသည့် အယူအဆကို စွဲကိုင်ထားသည်။ ထို့အပြင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်နှင့် သက်ဆိုင်သော အခွင့်အရေးများတွင် မြေယာကို မည်သို့ အသုံးပြုရမည်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆုံးဖြတ် ပိုင်ခွင့်၊ မြေယာကို ဌားရမ်း အသုံးချ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် မြေယာအား အမှန်တကယ် အသုံးပြုခြင်း နှင့် စီမံခန့်ခွဲခွင့်တို့ ပါဝင်ပြီး သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များပါ အကျုံးဝင်ပါသည်။ (ကနေဒါ တရားရုံးချုပ်၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ်) တောင်းဆိုထားသည့် နေရာဒေသများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့် ကြေညာချက်ကို ခွင့်ပြုပေးသင့်သည်၊ ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာသည် Tsilhqot' in တို့နှင့် တိုင်ပင် ဆွေးနွေးရန် ၎င်း၏ တာဝန်ကို ပျက်ကွက်သည်ဟု တရားရုံးက ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

(ခ) Haida နယ်မြေနှင့် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ (သစ်တောရေးရာ ဝန်ကြီး) တွင် ကနေဒါ၏ တရားရုံးချုပ်က ပြည်နယ်နှင့် ဖယ်ဒရယ် ဘုရင်စနစ် (ဥပမာ- အစိုးရ)တို့သည် First Nations များအပေါ် ဘုရင်မ၏ ဆုံးဖြတ် ချက်နှင့် သက်ဆိုင်သည့် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသော တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေရေးရာ တာဝန် အကြွေးကျန်နေပြီး ယင်းမှာ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့် အပါအဝင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့် အရေးများအပေါ် သက်ရောက်မှု ရှိနိုင်သည်။ သစ်တောရေးရာ ဝန်ကြီးက ကုမ္ပဏီ တခုမှ တခုသို့ “သစ်ပင် စိုက်ပျိုးမှု ခွင့်ပြုမိန့် လိုင်စင် (TFL) ၃၉” လွှဲပြောင်းခြင်းကို ခွင့်ပြုပေးပြီး Haida တို့အား Haida Gwaii နှင့် ပတ်သက်သော လိုင်စင်၏ သက်ရောက် လွှမ်းခြုံနိုင်မှုအပေါ် ၎င်းတို့၏ ကန့်ကွက်ချက်များကို ထပ်လောင်း

¹ Decision: <https://www.canlii.org/en/ca/scc/doc/2014/2014scc44/2014scc44.html>

ပြောဆိုရန် တိုက်တွန်းလှုံ့ဆော်ပေးသည်။ ထို တောင်းဆိုချက်များသည် မည်သည့် စာချုပ်တွင်မှ ပြဌာန်းခံထားရခြင်း မရှိဘဲ ၎င်းတို့ တောင်းဆိုလာခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်း ၁၀၀ ကျော်လာပြီဖြစ်သည်။ ဥရောပသားတို့ ဝင်ရောက် လာခဲ့ချိန်တွင် ကနေဒါ၏ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများ ရှိခဲ့ပြီး ၎င်းတို့ ဘယ်တုန်းကမျှ မလွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့ ကြောင်းကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်က တွေ့ရှိခဲ့သည်။ အစုအဖွဲ့များစွာတို့သည် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းထားသည့် စာချုပ် များမှတစ်ဆင့် ၎င်းတို့၏ တောင်းဆိုချက်များနှင့် ဘုရင်မ၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို စေ့စပ်ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးခဲ့ ကြသည်။ အထူးသဖြင့် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာထဲရှိ အခြား အစုအဖွဲ့အများလည်း ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ရန် ရှိနေသည်။ ၎င်းတို့ တောင်းဆိုချက်များထဲမှ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အခွင့်အရေးများကို ၁၉၈၂ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ အက်ဥပဒေ အခန်း ၃၅ က အကာအကွယ်ပေးထားသည်။ ဘုရင်မ၏ လေးစားဂုဏ်ပြုမှုက ဤအခွင့် အရေးများအား ပြဌာန်း အသိအမှတ်ပြုပြီး လေးစားလိုက်နာခြင်းကို အလိုရှိသည်။ တပြန်အားဖြင့် ဘုရင်မသည် ဂုဏ်သရေရှိစွာ ပြုမူပြီး ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှု လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ရန် လိုအပ်သည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ် ဆောင် ရွက်နေစဉ်တွင် ဘုရင်မအနေဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်အား တိုင်ပင်ဆွေးနွေးရန်နှင့် လိုအပ်သည့်နေရာများတွင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အလိုရှိသည် (ကနေဒါ တရားရုံးချုပ်၊ ၂၀၀၄ ခုနှစ်) ထို့အပြင် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးခြင်း တာဝန်ဝတ္တရားသည် ရင်ကြားစေ့ရေး၏ အစိတ် အပိုင်းဖြစ်ပြီး ၁၉၈၂ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ အက်ဥပဒေ အပိုဒ် ၃၅(၁) တွင် အာမခံပေးထားသော အခွင့်အရေး များမှ မြစ်ဖျားခံလာသော လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်သည်။ ဤရင်ကြားစေ့ရေး လုပ်ငန်းစဉ်သည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများအပေါ် ဂုဏ်သိက္ခာရှိသော ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုအတွက် ဘုရင်မ၏ တာဝန်မှ ဆင်းသက်လာခြင်း ဖြစ်ပြီး မူလက ၎င်းတို့၏ ထိန်းချုပ်မှု လက်အောက်တွင်ရှိခဲ့သော မြေယာနှင့် သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအား ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးနှင့် လက်ရှိ အုပ်ချုပ်သူတို့၏ ထိန်းချုပ်မှုအပေါ် အချုပ်အခြာအာဏာအတွက် ဘုရင်မ၏ ဩဇာသုံးခြင်းမှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့် ထည့်သွင်း စဉ်းစားပေးခြင်းအတွက် ဥပဒေရေးရာ တာဝန်သည် ဘုရင်မနှင့်သာ သက်ဆိုင်ပြီး ယင်းတာဝန်ကို ခွဲဝေမပေး နိုင်သဖြင့် TFL ၃၉ ကိုင်ဆောင်ထားသော သစ်တောရေးရာ ကုမ္ပဏီသည် Haida တို့နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် မလိုအပ်ဟု တရားရုံးက ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

ဂ) ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ကနေဒါနိုင်ငံက ထောက်ခံခဲ့သော ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ အပေါ် ကုလသမဂ္ဂ၏ ကြေညာချက်သည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုတို့၏ လွတ်လပ်သော သဘောထားအမြင် ရယူရန် အလို့ငှာ ၎င်းတို့ အပေါ် သက်ရောက်နိုင်သည့် ဥပဒေပြုရေး သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ အစရှိသည့် အချို့သော ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ၎င်း တို့နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို မဖြစ်မနေ လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု ဆိုထားသည် (Brideau၊ ၂၀၁၉)။ သို့သော်လည်း ၂၀၁၈ ခုနှစ် ကနေဒါ နိုင်ငံ၏ တရားရုံးချုပ် စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်က ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပါလီမန် အချုပ်အခြာ အာဏာ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ဖော်ပြနေသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် Mikisew Cree First Nation က ဖယ်ဒရယ် တရား ရုံးတွင် တရားရေးဆိုင်ရာ ပြန်လည်သုံးသပ်ချက်အား လျှောက်ထားခဲ့ပြီး ကနေဒါ၏ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုစနစ်အပေါ် သိသိသာသာ သက်ရောက်မှုများနှင့်အတူ

ဥပဒေ ပေါင်းချုပ်၏ တိုးတက်မှု အပေါ်၎င်းတို့နှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးရန် ဘုရင်မတွင် တာဝန်ရှိသည် ဆိုသည့်အချက်ကို ခုခံပြောဆိုခဲ့သည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ခြင်းက အမဲလိုက်ခြင်း၊ ဘီထောင်ခြင်းနှင့် ငါးဖမ်းခြင်းဆိုင်ရာ ၎င်းတို့၏ စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများအပေါ် ဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်နိုင်သည့် အလားအလာ ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီးများ မူဝါဒ ချမှတ်သည့်အခါ ၎င်းတို့သည် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ လုပ်နိုင်စွမ်းအရ ဆောင်ရွက်ပြီး ၎င်းတို့၏ လုပ်ရပ်များသည် တရားရေးဆိုင်ရာ ပြန်လည် သုံးသပ်ဆန်းစစ်ချက်နှင့် ကင်းလွတ်ကာ ပါလီမန် အချုပ်အခြာအာဏာ၊ အာဏာများ ခွဲဝေခြင်းနှင့် ပါလီမန်၏ အထူးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အခြေခံ မူများကို ကိုင်စွဲထားသည်ဟု ဖယ်ဒရယ် တရားရုံး အယူခံဝင်မှုက ကောက်ချက်ချထားသည်။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ ဥပဒေများ အတည်ပြု ပြဌာန်းခြင်းသည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် တာဝန်ကို အစပျိုးပေးခြင်း မဟုတ်ဟု တရားရုံးချုပ်က ခံယူထားသည် (ကနေဒါ တရားရုံးချုပ်၊ ၂၀၁၈)။ တရားရုံးသည် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို မဖြစ်မနေ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့၏ အဆုံးအဖြတ် ရလဒ်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ မူကြမ်း ရေးဆွဲခြင်း အခြေအနေထဲတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အသုံးဝင်နိုင်သည်။

၂.၄ ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေရေးရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ၊ မူဝါဒနှင့် ကျင့်ထုံးများ

ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုရေး လွှတ်တော်များတွင် သစ်တောမြေနှင့် သစ်တော အရင်းအမြစ်များအပေါ် အခွင့်အာဏာရှိသည်ဟု ပြဌာန်းထားသောကြောင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးရန် တာဝန်နှင့် ပြည်နယ်များနှင့် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအကြား ဆက်ဆံရေး သွင်ပြင်များကို ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးပေးခြင်းများ ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်များတွင် ပုံစံအမျိုးမျိုးစုံ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ အထက်ပါ အပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း တာဝန်သည် တရားရုံးချုပ်မှ ဖိအားပေးခြင်းမှတစ်ဆင့် ရရှိလာ ခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်၊ ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုး တက်ရေး စီမံကိန်းများအား ထောက်ခံ အားပေးသူများကပါ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းကို လုပ်ဆောင်လာကြခြင်း မှတစ်ဆင့် လွှဲပြောင်းပေးခြင်း အလေ့အကျင့် ပေါ်ပေါက်လာသည်။^၂ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းခြင်းတွင် အရေးကြီးသည့် အဆင့် တခုဖြစ်ပြီး First Nations များ ၎င်းတို့ နယ်မြေအတွင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အကျိုးစီးပွားများနှင့် ပတ်သက်ပြီး စနစ်တကျ ဆောင်ရွက်ရန် အသင့်အတင့် ဖိအားပေးရာရောက်ပြီး^၃ အတင်းအကျပ်လုပ်ဆောင်စေခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ ပိုပြီး သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည် (ဥပမာအားဖြင့် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများ၏ အကျိုးစီးပွားကို သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံချက်များကို ထို အကျိုးစီးပွားနှင့် ကိုက်ညီကြောင်း ပြနိုင်အောင် ကူညီ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း)။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ဘုရင်မက ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းဆိုသည့် သဘောထားက ပိုမို စိန်ခေါ်မှုရှိသည်။ ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နယ်နှင့် နယ်မြေနှင့် ယခု ပြန်လည် ပေါ် ပေါက်လာသည့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အစိုးရတို့အကြား ရင်ကြားစေခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက် မျှဝေ ချမှတ် ခြင်း တို့ကို ပြသနိုင်သည့် စာချုပ်များနှင့် ပူးတွဲ မြေယာ အသုံးချမှု သဘောတူညီမှုများ မှတစ်ဆင့် အရေးကြီးသည့်

^၂ See: <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/environment/natural-resource-stewardship/consulting-with-first-nations>

^၃ Some examples here: <https://fnbc.info/navigation-category/referrals>

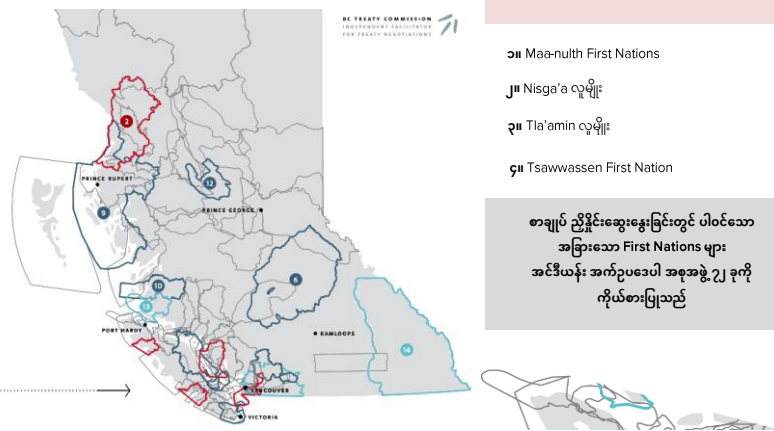
အဆင့်များကို လုပ်ဆောင်နေရသည်ကို ဆိုလိုသည်။

၂.၅ ပဋိညာဉ် စာချုပ်များ

ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် ဘုရင်မတို့အကြား စာချုပ်များသည် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ၏ နေရာ ဒေသများစုတွင် မည်သည့်အခါမျှ ပြီးမြောက်ခြင်း မရှိသောကြောင့် ဤမြေယာများကို ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား နယ်မြေများအဖြစ် ပေးအပ်လိုက်ရခြင်း မရှိပါ။ ယင်းနေရာဒေသများတွင် ဒေသခံတိုင်းရင်းသား အကျိုးစီးပွား များကို ရဲရဲဝံ့ဝံ့ ပြောဆိုရန် အခွင့်အလမ်း ဖြစ်လာသည်။ BC စာချုပ် ကော်မရှင်သည် စာချုပ် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး ခြင်းများအတွက် လွတ်လပ်သော ကြားဝင် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းပေးသူ ဖြစ်သည်။⁴ ဆွေးနွေးပြီးမြောက်ထားသည့် စာချုပ်များ အကောင်အထည်ဖော်နေသည့် First Nations ရခု ရှိပြီး စာချုပ် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်း နောက်ဆုံး အဆင့်တွင် ၉ခု ရောက်ရှိနေပြီး ၃ခုမှာ မြေယာနှင့် ငွေကြေး စီမံချက်များကို ဆွေးနွေးနေကာ ၁၅ ခုမှာ တက် တက်ကြွကြွ ဆွေးနွေးခြင်း အဆင့်တွင် ရှိပြီး အခြား ၂၇ ခုမှာ စာချုပ်အပေါ် တက်ကြွစွာ ဆွေးနွေးခြင်း မရှိပါ (အများစုမှာ စာချုပ် လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့် ၄ (အဆင့် ၅ဆင့်ထဲမှ) သို့ရောက်ရှိနေကြပြီ ဖြစ်သော်လည်း)

ပုံ ၂- ကနေဒါနိုင်ငံ ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာရှိ စာချုပ် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ အခြေအနေ

အကောင်အထည်ဖော်နေသည့် စာချုပ်များ

သတင်းရင်းမြစ်။ BC စာချုပ် ကော်မရှင်

Nisga ၏ နောက်ဆုံး သဘောတူညီချက် (ပုံ ၂) သည် ဗြိတိသျှကိုလံဘီယာ၏ ပထမဦးဆုံး ခေတ်သစ် စာချုပ် ဖြစ်ပြီး Nisga တို့သည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်မြေယာများကို စီမံ အုပ်ချုပ်ရန် အားထုတ်လာသည့် နှစ်ပေါင်း ၁၁၃ နှစ်ကြာပြီးနောက်၂၀၀၀ ခုနှစ်တွင် စာချုပ် အသက်ဝင်လာခဲ့သည်။ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်အတွက် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများ၏ အခန်း ၃၅ ပါ အခွင့်အရေးများဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ သေချာမှုကို ထောက်ပံ့ ပေးသည့် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ၏ ပထမ ဦးဆုံး စာချုပ်ဖြစ်ခဲ့ပြီး Nisga တို့ ၎င်းတို့၏ မြေကေ ၄၉၉၀၀၀ ကေပေါ်ရှိ မြေယာများနှင့် သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များကို

⁴ BC Treaty Commission: <http://www.bctreaty.ca/>

စီမံခန့်ခွဲရန် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာတရပ် ဖြစ်ခဲ့သည်။⁵ စာချုပ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့သည့်အခါ Nisga လူမျိုးတို့သည် အင်ဒီးယန်း အက်ဥပဒေ အောက်တွင် စီမံအုပ်ချုပ် ခံရခြင်းကို ရပ်တန့်ခဲ့သည်။ မည်သည့် မြေယာများနှင့် သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များကို Nisga တို့ပိုင်ဆိုင်သည်၊ ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရန် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ အပါအဝင် Nisga'a Lisims အစိုးရ၏ သီးသန့် ဥပဒေရေးရာ စီရင် ဆုံးဖြတ်ခွင့်အောက်ရှိ ကိစ္စရပ်များ၏ အတိုင်းအတာ သို့မဟုတ် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာနှင့်အတူ စီရင် ပိုင်ခွင့်ကို မည်သည့်နေရာများတွင် မျှဝေရနိုင်သည် တို့ကို စာချုပ်က ပြဌာန်းပေးသည်။ အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးရန်နှင့် သဘာဝ အမွေအနှစ်များကို ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရန် သစ်တောများကို Nisga's Lisims အစိုးရ၏ သစ်တော အရင်းအမြစ်များ ဌာနက စီမံခန့်ခွဲသည်။⁶

၂.၆ ပူးတွဲ မြေယာ အသုံးချမှုဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ

၁၉၉၀ နှစ်များတွင် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာတွင် ရာသီဥတု သင့်တော်မှုတသော ကမ်းရိုးတန်းရှိ သက်တမ်းရှည် မှတ်သုံသစ်တောများတွင် သစ်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး ပဋိပက္ခများသည် သစ်ထုတ်လုပ်မှု လုပ်ငန်းများ၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပညာရှင်များနှင့် First Nations တို့အကြား “သစ်တောတွင်း စစ်ပွဲ” အဖြစ်သို့ တွန်းပို့ပေးသည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် BC အစိုးရက ဗဟာဗျူဟာမြောက် မြေယာ အသုံးချမှု စီမံကိန်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဦးစီးဦးဆောင်ပြုခဲ့ပြီး အားလုံး၏ တပြေးညီ သဘောထားကို ရှာဖွေနိုင်ရန် မျှော်လင့်ပြီး ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် ပံ့ပိုးကူညီမှုဖြင့် ပြီးပြည့်စုံသော အစီအစဉ်သည် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် ကူညီပေးနိုင်ပါသည်။ ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ၏ မြေပေါ်ရှိ မြေယာအများစုသည် အများပြည်သူပိုင်ဖြစ်ပြီး မဖြေရှင်းရသေးသော ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်များနှင့် First Nations တို့၏ ဘိုးစဉ် ဘောင်ဆက် နေထိုင် လာသော နယ်မြေများပေါ်တွင် ထပ်နေသော စီးပွားဖြစ် သစ်တောများလည်း ဖြစ်သည်။ ကမ်းရိုးတန်းပေါ်ရှိ First Nations အသိုက်အဝိုင်းများသည် အလုပ်လက်မဲ့ ရာခိုင်နှုန်း ၈၀% အထိ ရှိခြင်း၊ သစ်တောနှင့် ငါးလုပ်ငန်း အရင်းအမြစ်များ တစတစ လျော့ပါးလာခြင်း၊ အခြေအနေကို ပြောင်းလဲပစ်ရန်အတွက် ၎င်းတို့ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်နေထိုင်လာသော မြေယာများအပေါ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ မရှိခြင်းတို့ကို ခံစားခဲ့ကြရသည်။ First Nations တို့၏ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နေထိုင်လာသော နယ်မြေများတွင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းကို အခြေပြုသော စီးပွားရေး ကဏ္ဍသစ်ကို ဖန်တီးရန်၊ First Nations များအားလုံး အတူတူ ပါဝင်လိုစိတ်ရှိလာအောင် ပေါင်းကူးပေးခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ရာတွင် First Nations ခေါင်းဆောင်မှုကို အတည်ပြုရန်အတွက် ဌာန တိုင်းရင်းသား မဟာမိတ် - ကမ်းရိုးတန်းဒေသ First Nations တို့၏ Great Bear ရှေ့ဆောင်မှုကို စတင်ဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။⁷ ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် BC ၏ အလယ်ပိုင်းနှင့် မြောက်ဘက် ကမ်းရိုးတန်းနှင့် Haida Gwaii တို့မှ ခေါင်း ဆောင်များ အတူတူပေါင်းပြီး မြောက်ပစိဖိတ် ကမ်းရိုးတန်း First Nations များ၏ ကြေညာချက်ကို လက်မှတ် ရေးထိုးခဲ့ပြီး ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် ကမ်းရိုးတန်းတစ်လုံး၏ မဟာမိတ် ဖြစ်လာသည်။ တချိန်တည်းတွင် သစ်ထုတ် လုပ်မှု အလေ့အထများကို ပြောင်းလဲရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သည့် နေရာအသစ်များ စတင်ရန်အတွက် ဂေဟစနစ် အခြေပြု

⁵ See: <https://www.nisgaanation.ca/> and <https://www.nisgaanation.ca/treaty-documents>

⁶ See: <https://www.nisgaanation.ca/forest-management>

⁷ See: <https://coastalfirstnations.ca/>

စီမံခန့်ခွဲမှု နည်းလမ်းများကို သတ်မှတ်ရန် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ နှင့် သစ်ထုတ်လုပ်မှု လုပ်ငန်းသည် သဘောတူညီမှုများ ရရှိအောင် ကြိုးပမ်းခဲ့ပြီး မြောက်ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်း ကမ်းရိုးတန်း မြေယာနှင့် အရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များကို ပြည်နယ်က တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဤသဘောတူညီမှု မူကြမ်းများကို သစ်ထုတ်လုပ်မှု လုပ်ငန်း၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း များနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ပါဝင်သင့် ပါဝင်ထိုက်သူများက သဘောတူခဲ့ကြပြီး ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ ပြည်နယ်နှင့် First Nations (ကမ်းရိုးတန်း First Nations နှင့် Nanwakolas ကောင်စီ) တို့အကြား အစိုးရအချင်းချင်း ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းကို ဦးတည်စေခဲ့သည်။ ဤသည်မှာ ပထမဦးဆုံး အကြိမ်ဖြစ်ပြီး First Nations တို့သည် ဒေသဆိုင်ရာ စီမံကိန်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် တရားဝင် အစိုးရများ အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရသည့် ဩဇာအရှိန် အဝါကို ရရှိခဲ့သည်။ ရလဒ်မှာ Great Bear မုတ်သုံ သစ်တော သဘောတူညီချက်များ ဖြစ်ပြီး ဟတ်တာ ၆.၄ သန်း (ဧက ၁၅.၈ သန်း) ပေါ်တွင် မြေယာနှင့် သစ်တော အသုံးပြုမှုကို ပြန်လည် သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။^၈ တချိန်တည်းတွင် ကနေဒါ ဒေါ်လာ သန်း ၁၂၀ ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း အခြေပြု စီးပွားရေးသို့ ကူးပြောင်းခြင်းကို ကူညီထောက်ပံ့ပေးရန် မတည်ခဲ့ပြီး တဝက်ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း ထောက်ပံ့မှု ရန်ပုံငွေအတွက် ခွဲဝေပေးပြီး ယင်းရန်ပုံငွေသည် ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ခြင်းဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ First Nations လူမှု အသိုက်အဝိုင်းအတွင်းရှိ သိပ္ပံနှင့် ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်မှု ဆိုင်ရာ အလုပ်များ အတွက်သာ ရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြားတဝက် (ပြည်သူ့ ရန်ပုံငွေများ ဖြစ်သည်) ကို First Nations များ၏ နယ်မြေများနှင့် လူမှု အသိုက်အဝိုင်းများတွင် ရေရှည်တည်တံ့သော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် အသုံးပြုမည် ဖြစ်သည်။^၉ ၂၀၁၆ ခုနှစ် Great Bear မုတ်သုံသစ်တော မြေယာ အသုံးချမှု အမိန့်နှင့် Great Bear မုတ်သုံသစ်တော (သစ်တော စီမံခန့်ခွဲမှု) အက်ဥပဒေတို့သည် ၈၅%သော သစ်တော များနှင့် ၇၀%သော သက်တမ်းရင့် သစ်တောများကို အချိန်ကာလတစ်ခုတွင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။^{၁၀} Great Bear မုတ်သုံသစ်တော နယ်မြေဥယျာဉ်များ၊ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းထားသည့် ဧရိယာများ၊ ထိန်းသိမ်းရေးအဖွဲ့များ၊ မျိုးကွဲများ၊ သတ္တုတွင်းနှင့် ခရီးသွား လုပ်ငန်း ဧရိယာများအထူး သစ်တော စီမံခန့်ခွဲမှု ဧရိယာများ

ပုံ ၃ Great Bear မုတ်သုံသစ်တောကြို

သတင်းရင်းမြစ်။ Times ပင်တိုင်ဆောင်ပါးရှင်

^၈ See: <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/industry/crown-land-water/land-use-planning/regions/west-coast/great-bear-rainforest>

^၉ See: <https://coastfunds.ca/great-bear-rainforest/>

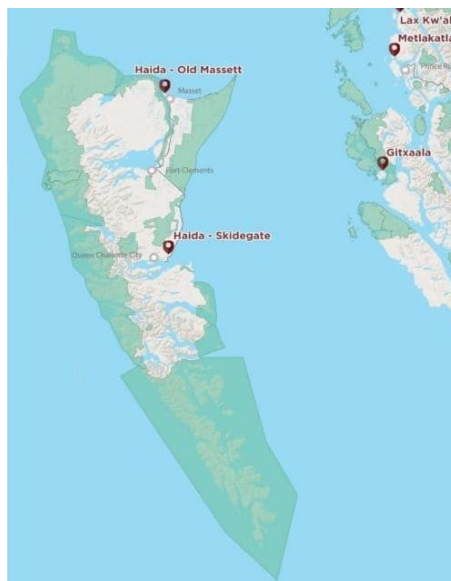
^{၁၀} For a summary, see: <https://greatbearrainforest.gov.bc.ca/tile/gbr-agreement-highlights/>

၂.၇ မဟာဗျူဟာမြောက် ပေါင်းစပ် ချဉ်းကပ်မှု-the Haida Nation

Haida လူမျိုး ကောင်စီ (CHN) သည် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ ကမ်းရိုးတန်း အနီးအနားရှိ Haida Gwaii ကျွန်းစုများပေါ်တွင်ရှိသော ၎င်းတို့ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်နေထိုင်လာသည့် နယ်မြေနှင့် ပတ်သက်ပြီး ၎င်းတို့ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်များကို အတည်ပြု ပြဌာန်းရန် စနစ်ကျပြီး မဟာဗျူဟာ မြောက်သော ချဉ်းကပ်မှုကို နှစ်ပေါင်း ၄၀ကျော်ကြာ ဆောင်ရွက်လာခဲ့သည်။ ပိတ်ဆို့မှုများ၊ ဥပဒေရေးရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ၊ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းထားသည့် မြေယာ အသုံးချမှု အစီအစဉ်များ၊ ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရနှင့် ပူးတွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်၊ စာချုပ် ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးမှုများ၊ သစ်တော လုပ်ပိုင်ခွင့် ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မဆုတ်မနစ် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုနှင့် အချိန်ကိုက် လုပ်ဆောင်မှုတို့ အပါအဝင် နည်းလမ်း ပေါင်းစုံကို အသုံးပြုပြီး လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် အချိန် ကြာလာသည်နှင့်အမျှ အောင်မြင်မှု ရရှိလာသည်။ Haida ပြည်နယ်၏ ဖြစ်စဉ်သည် ထူးခြားသည်။

ဒေသခံ ပြည်သူများ နိုင်ငံရေး အစုအဖွဲ့ တခုတည်းတွင် စုစည်းမိစေရန် ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် CHN ကို ဖွဲ့စည်း ခဲ့သည်။ မျှော်မှန်းချက် တစိတ်တဒေသအနေဖြင့် မြေယာဆိုင်ရာ ပုစ္ဆာများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် ရှင်းလင်းသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ် အစိုးရအဖြစ် CHN ၏ တစုတစည်းတည်း ပေါင်းစည်းခြင်းသည် Haida တို့အနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ နေထိုင်မှု ဘဝ ပုံစံနှင့် မြေယာနှင့် ဆက်နွှယ်မှုတို့ကို ကာကွယ်ရန် ဆောင်ရွက်နေသည့် စုပေါင်း လုပ်ဆောင်ချက်ကို အတူဒွန်တွဲ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ သစ်ထုတ်လုပ်မှု လမ်းကြောင်း ကို ပိတ်ဆို့ခြင်းကြောင့် Haida ၇၂ ဦး ဖမ်းဆီးခံခဲ့ရသည့်အခါ ၁၉၈၅ ခုနှစ် Lyell ကျွန်းစု (Athlii Gwaay) လှုပ်ရှားမှုသည် Gwaii Hanas သဘောတူညီမှုအတွက် အခြေခံ အုတ်မြစ်ချပေးခဲ့သည်။ ဆယ်လမွန်များ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ အလက်စကာမှ ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာရှိ Fraser မြစ်ထိ ဆက်လက် စီးဆင်းနိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးရန် ဆယ်လမွန် ကုန်ပစ္စည်းများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် Langara ကျွန်း၌ ဆန္ဒပြပွဲ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။

ပုံ- ၄ Haida Gwaii ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ထားသည့် ဧရိယာများ

မြေပုံအား ကမ်းရိုးတန်း ရန်ပုံငွေများအဖွဲ့မှ ပံ့ပိုးပေးသည်။ www.coastfunds.ca

၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် Haida ပြည်နယ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေကို စနစ်တကျ ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေက ရပိုင်ခွင့်နှင့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် CHN အား လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးပြီး Haida တို့ နှင့် မြေယာ ဆက်နွယ်မှု ရာသက်ပန် ရှိနေစေရေး သေချာအောင် ဆောင်ရွက်ပေးသည်။¹¹ Haida သည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် Gwaii Hanas အမျိုးသားဥယျာဉ်အား ပူးတွဲ စီမံခန့်ခွဲမှုတို့ကို ရဲရဲတင်းတင်း တောင်းဆိုခဲ့ပြီး လုပ်ဆောင်လာသည်မှာ ၂၅နှစ် ကြာပြီဖြစ်သော ပူးတွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု သဘောတူညီချက်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။¹² ၂၀၀၅ခုနှစ်တွင် CHN က သစ်တောရေးရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး Haida Gwaii လူမှု အသိုက်အဝိုင်းအား လှုံ့ဆော်ပေးသည့် “Islands Spirit Rising- ကျွန်းစုများ၏ အားမာန် ဦးမော့လာခြင်း” အမည်ရှိ တိုက်ရိုက် အရေးယူ ဆောင်ရွက်မှုကို ဦးဆောင်ခဲ့ပြီး အမွေအနှစ် သစ် တောများကို ဖျက်စီးခြင်းမှ ကာကွယ်ရန် သစ်ထုတ်လုပ်မှု ကုမ္ပဏီနှင့် ပြည်နယ်တို့အား တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း အပြင် အရေးပါသော တရားရုံး ဖြစ်စဉ်က ပြည်နယ်သည် Forest Nations နှင့် ဆွေးနွေးရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ပေးသည့် အခြေအနေကို ဖန်တီးတည်ဆောက်ပေးသည် (Haida ပြည်နယ်နှင့် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ (သစ်တောရေးရာ ဝန်ကြီး) ရှိ ကနေဒါ စီရင်ချက်ဆိုင်ရာ တရားရုံးချုပ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး အထက်တွင် ဖော်ပြ ထားသည့် အပိုင်းကို ကြည့်ရှုပါ)။ ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာနှင့် အကောင်းဘက်သို့ဦးတည်သော ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး မှုများ ပေါ်ထွက်သည့် အခြေအနေအား ဖန်တီးပေးသော ပူးတွဲ၊ ကျွန်းစု အားလုံး ရပ်တည်ချက်ကို ဖြစ်ပေါ် လာ စေသည်။ “Islands Spirit Rising- ကျွန်းစုများ၏ အားမာန် ဦးမော့လာခြင်း” လှုပ်ရှားမှုနှင့် တရားရုံးချုပ် ဖြစ်စဉ်သည် အဆုံးတွင် Haida အား First Nations သစ်တောနယ်မြေ ခွင့်ပြုမိန့်လိုက်စင် အောက်မှ သစ်တော လုပ်ပိုင်ခွင့် အား ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ဝယ်ယူရန် ဦးတည်စေပြီး Haida Gwaii တွင် သစ်ထုတ်လုပ်မှု အများစုကို ထိန်းချုပ်ရန် Haida ပြည်နယ်အား ခွင့်ပြုပေးခဲ့သည်။ ပြည်နယ်၏ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေ အနှစ်များကို ကာကွယ်ရာတွင် စီးပွားရေးအခွင့် အလမ်းများကို ဖန်တီးပေးရန် Tann သစ်တောကုမ္ပဏီကို¹³ Haida လုပ်ငန်းကော်ပိုရေးရှင်း၏ တစ်ဦးတည်းပိုင် လက်အောက်ခံ ကုမ္ပဏီခွဲ (HaiCoI Haida ပြည်နယ်၏ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အဆောက်အအုံ) အဖြစ် တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ၎င်း၏ ရှယ်ယာဝင်များသည် Haida ပြည်သူများ ဖြစ်ကြသည်။ Tann သစ်တော၊ Haida Gwaii စီမံခန့်ခွဲမှု ကောင်စီနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ သစ်တော အမှုထမ်းချုပ်တို့သည် နှစ်စဉ်ထုတ်လုပ်နိုင်သော ပမာဏ (AAC)¹⁴ အပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခွင့်နှင့် ၎င်းတို့ လက်ထဲ ရှိကြီးမားသော သစ်တောစီမံခန့်ခွဲမှုတို့ကို လက်ဝယ်ကိုင်ထားသည်။ သစ်တောဧရိယာကို သစ်တော ရေးရာ စီမံခန့်ခွဲမှု ကောင်စီ (FSC)က သတ်မှတ်ပေးပြီး FSC သည် ကမ္ဘာတဝှမ်း အသိမှတ်ပြုသည့် အကောင်းဆုံး အလေ့အထများ ထောက်ခံချက်ဖြစ်ပြီး လွတ်လပ်သော ကြားခံ စိစစ် အတည်ပြုခြင်း အလေ့အထများကို ထောက်ပံ့ပေးသည်။

Haida Gwaii မြေယာ အသုံးချမှု စီမံကိန်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် ၂၀၀၂- ၂၀၀၄ တွင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး ၂၀၀၇

¹¹ See: <http://www.haidanation.ca/wp-content/uploads/2018/10/Constitution-2018-10-signed.pdf>

¹² See: http://fngovernance.org/toolkit/best_practice/haida_nation

¹³ See: <https://www.taanforest.com/>

¹⁴ Timber supply analysis here: <https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/farming-natural-resources-and-industry/forestry/timber-tenures/tree-farm-licence/orders/tfl-60-haida-gwaii-tsra-analysis-report-april13-2012.pdf>

ခုနှစ်တွင် Haida Gwaii မဟာဗျူဟာမြောက် မြေယာ အသုံးချမှု သဘောတူညီချက် (SLUA) တွင် အဆုံးသတ် ခဲ့သော အစိုးရချင်း အစိုးရ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ် ခဲ့သည်။ Haida Gwaii SLUA¹⁵ သည် မြေဟက်တာ ၁၀၀၄၀၀၀ (ဧက ၂၄၈၀၀၀၀) တို့ကို လွှမ်းခြုံမိပြီး ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး အဖွဲ့အသစ်များ၊ အထူး တန်ဖိုးထားသည့် နေရာများနှင့် ဂေဟစနစ် အခြေပြု စီမံခန့်ခွဲမှု (EMB) ဆောင်ရွက်သည့် နေရာများအတွက် နံ့သတ်မှတ်ပေးသည်။ အထူးတန်ဖိုးထားသည့် နေရာများတွင် Haida ပြည်နယ်အတွက် သိသာထင်ရှားသည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အရေးပါမှု၏ ပြယုဂ်ဖြစ်သော တောရိုင်းတိရစ္ဆာန် မျိုးစိတ်များ ပါဝင်ခဲ့သည်။ Haida Gwaii မဟာဗျူဟာမြောက် မြေယာအသုံးချမှု သဘောတူညီချက်တွင် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များသည် မြေယာ အသုံးချမှုဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များဖြစ်လာပြီး ၎င်းတို့ကို ၂၀၁၀ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ၁၇ ရက်နေ့တွင် ဝန်ကြီးဌာန အမိန့်အဖြစ် တရားဝင် စတင် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် Haida ပြည်နယ်နှင့် BC ပြည်နယ်တို့ ပူးတွဲ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်မှတစ်ဆင့် ပိုမို အလုပ်ဖြစ်သော ဆက်ဆံရေးကို ဖန်တီးရန် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပြီး Haida Gwaii တွင် မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအပေါ် စီမံခန့်ခွဲမှု နှင့် ပတ်သက်ပြီး ပို၍ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ချဉ်းကပ်မှု နည်းလမ်း ဖြစ်လာစေသည်။ Haida နှင့် ဘုရင်မ တို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ရင်ကြားစေရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် နှစ်တိုး အဆင့်ကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းက အတည်ပြုပေး သည်။ သဘောတူညီမှုက Haida Gwaii စီမံခန့်ခွဲမှု ကောင်စီကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ယင်းကောင်စီတွင် မြေယာ နှင့် သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအပေါ် မဟာဗျူဟာမြောက် ဆုံးဖြတ်ချက် အမျိုးမျိုးနှင့် သယံဇာတ အရင်း အမြစ်ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် အမျိုးမျိုးတို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ပူးတွဲ အဆုံးအဖြတ်များပြုလုပ်ရန် အခွင့်အာဏာ ရှိသည်။ Haida Gwaii စီမံခန့်ခွဲမှု ကောင်စီကို ၂၀၁၁ ခုနှစ် တရားဝင် အတည်ပြုလိုက်ပြီး Haida Gwaii ရှိ မြေယာ အသုံးပြုမှု ရည်မှန်းချက်များနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ပေးသည့် နေရာ ဖြစ်လာသည်။ အထက်ဖော်ပြပါ အားလုံး ခြုံကြည့်လျှင် BC တရားရုံးချုပ် မတိုင်ခင်ကတည်းက Haida တွင် ရပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အမှုဖြစ်စဉ်ရှိနေပြီး ပုဂ္ဂလိက မြေများနှင့် ပင်လယ်ထဲတွင် မြှုပ်နေသော မြေများအပေါ် ၎င်းတို့ တိုင်းရင်းသား မြေယာဆိုင်ရာ တောင်းဆိုချက်များကို ဖြေရှင်းပေးလိမ့်မည်ဟု ၎င်းတို့က မျှော်လင့်ကြသည်။¹⁶

၂.၈ အကျဉ်းချုပ်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဆက်နွယ်မှု

အကျဉ်းချုပ်ရလျှင် ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ဘုရင်မတွင် မြေယာနှင့် ပတ်သက်သော အခွင့်အရေးများရှိသည်ဟု သက်ရောက်နားလည်စေပြီး ထိုမြေများအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်က မြေယာအတွက် အကျိုးပြုသော အကျိုးစီးပွား ဖော်ဆောင်ပေးသော်လည်း နောက်ကွယ်က အဓိက ထိန်းချုပ်မှုကို ဘုရင်မက လုပ်ဆောင်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ နည်းလမ်း သတ်မှတ်ပြဌာန်းရန်အတွက် နှစ်ကာလများစွာအတွင်း အချိန်ဆွဲနေသော လုပ်ငန်းများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ကနေဒါက အနောက်ဘက်သို့ ချဲ့ထွင်ခြင်းကြောင့် စာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် ဌာန တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများ၏

¹⁵ See: <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/industry/crown-land-water/land-use-planning/regions/west-coast/haidagwaii-slua>

¹⁶ See: [https://www.haidagwaiiobserver.com/local-news/haida-title case-to-be-heard-in-two-phases/](https://www.haidagwaiiobserver.com/local-news/haida-title-case-to-be-heard-in-two-phases/)

အခြေအနေတွင် စာချုပ်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး၎င်းတို့ ဘိုးစဉ် ဘောင်းဆက်နေထိုင်လာသော နယ်မြေများနှင့် ပတ်သက်သည့် တောင်းဆိုချက်ကို ပယ်ဖျက်လိုက်သည်။ စာချုပ်များကို ဘယ်သောအခါမျှ လက်မှတ်မထိုးသည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ (အများစုမှာ ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ ပြည်နယ်မှ ဖြစ်သည်)သည် ၎င်းတို့ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေး များနှင့် ရပိုင်ခွင့်ကို အတည်ပြုပေးရန် လိုအပ်သော ဩဇာအရှိန်အဝါကို ထိန်းသိမ်းထားသည်။ သို့သော်လည်း ခေတ်သစ် စာချုပ်လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ရာစုနှစ်ချီ ရှည်ကြာသော အားထုတ်မှုများဖြစ်ပြီး လက်တဆုပ်စာလောက်သာ အဆင့် ၅ နှင့် နောက်ဆုံးပြီးမြောက်ခြင်းအဆင့်သို့ ရောက်သေးသည်။ အခြားသော ဆောင်ရွက်ချက်များ ဖြစ်သည့် မြေယာအသုံးချမှုအပေါ် အစိုးရအချင်းချင်း ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးထားသည့် သဘောတူညီမှုများ၊ သစ်တော လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများ ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပူးတွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များသည် ကြားဖြတ် ဆောင်ရွက်ချက်များ ဖြစ်ပြီး ဒေသခံတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အပြည့်အဝ အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ဦးတည်စေသည့် ခြေလှမ်းများဖြစ်သည်။ Tislihqot'in တွင် သမိုင်းဝင်ဖြစ်သော ကနေဒါ စီရင်ချက်ဆိုင်ရာ တရားရုံးချုပ်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ဥပဒေများမှ အုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့် မတည်မြဲခင်ကတည်းက ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်ကို အတည်ပြုစေခဲ့ပြီး “ဒေသငယ်များ” သို့မဟုတ် ဒေသအလိုက် ကိုက်ညီသော အလုပ်အကိုင်များအပေါ်အခြေခံသည့် ကနေဒါ နှင့် အခြားပြည်နယ်များ၏ ချဉ်းကပ်မှုများအား ပယ်ဖျက်ငြင်းဆိုခဲ့သည်။

Wilson Raybould (၂၀၁၇) က Tislihqot'in တွင် ကနေဒါ စီရင်ချက်ဆိုင်ရာ တရားရုံးချုပ်က နောက်ထပ် ကြီးမားသော မေးခွန်းထုတ်လိုက်သည်ကို အသိအမှတ်ပြုသည်။ “သက်သေပြနိုင်ခဲ့သည့် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်ရှိသော မြေယာများအပေါ် မည်သည့် ဥပဒေများ သက်ရောက်မှု ရှိသနည်း” ဆိုသည့် မေးခွန်းဖြစ်သည်။ အဖြေမှာ အမှန်စင်စစ် ပြောင်းလဲဖြစ်ပေါ်လာနေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ အာဏာ ခွဲဝေခြင်းနှင့် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်၏ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအညီ ဥပဒေများ ပေါင်းစည်းခြင်း ဖြစ်သည် ဆိုသည်ကို သူမ အသိအမှတ်ပြုသည်။ Tislihqot'in ဥပဒေ၊ ပြည်နယ်နှင့် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု ဥပဒေများ ပေါင်းစည်းခြင်း ဖြစ်လိမ့်မည်။ ဥပဒေများအကြား ဆက်နွယ်မှုကို အဖွဲ့အစည်းများအကြား ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် သဘောတူညီမှုများမှ တဆင့် ကိုင်တွယ်ခြင်းဖြစ်ပြီး လိုအပ်ပါက နောက်ဆုံးတွင် တရားရုံးမှ အဆုံးအဖြတ် ပေးနိုင်သည်။

၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ကနေဒါ အစိုးရက ဌာနေတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများ ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ပေး ရန်အတွက် ၎င်း၏ ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် လုပ်ငန်းစဉ် စတင်ခဲ့ပြီး “ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း မူဘောင်”¹⁷ မှတဆင့် အစိုးရ လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော စာချုပ်များနှင့် သဘောတူညီမှုများကို ထိန်းသိမ်းပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဆောင်ရွက်နေဆဲ စာချုပ် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများရှိပြီး¹⁸ စီမံအုပ်ချုပ်မှု အဆင့်မျိုးစုံလည်း ပေါ်ထွက်လာသည်။ ကံမကောင်းစွာဖြင့် ဤသို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့်

¹⁷ <https://www.rcaanc-cirnac.gc.ca/eng/1536350959665/1539959903708?wbdisable=true>

¹⁸ See all topics here: <https://www.rcaanc-cirnac.gc.ca/eng/1100100028568/1529354090684>

ဖယ်ဒရယ်စနစ်သည် ဒေသခံတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့် နှင့် ပတ်သက်ပြီး ၎င်းတို့၏ တောင်းဆိုချက်ကို ပြသရန်နှင့် ၎င်းတို့ ကိုယ်ပိုင်အစိုးရကို ပြည်နယ်နှင့် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တို့မှ လေးစားရန် ဌာနေတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများအပေါ် အကြီးအကျယ် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ဆက်ဖြစ်စေသည်။ ယခင်က ရှေ့နေချုပ်နှင့် တရားရေးဝန်ကြီး ဖြစ်ခဲ့သူ Wilson- Raybould (၂၀၁၇) က “ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်သည် မည်သည့် ပုံစံရှိရမည်ကို ပြဌာန်းပေးရန်မှာ ဖယ်ဒရယ် အစိုးရနှင့် မဆိုင်းဘဲ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား ပြည်နယ် ရှေ့တဆင့်တက်လှမ်းရန်အတွက်မူ ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရက မိတ်ဖက်အဖြစ် ရှေ့ဆက်ရန် လမ်းကြောင်းအား သင့်လျော်သလို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် ထောက်ပံ့ပေးခြင်း လုပ်ဆောင်ပေးရန် ဖြစ်သည်။”

၃။ အီသီယိုးပီးယား

၃.၁ နောက်ခံ သမိုင်းကြောင်း

တိုင်းရင်းသားများနှင့် ပတ်သက်သော အီသီယိုးပီးယား၏ နိုင်ငံရေးသည် တိုင်းရင်းသား အုပ်စုများအကြား တန်းတူညီမျှမှု မရှိသည့် သမိုင်းကြောင်း ရှိသည်။ Amhara တို့ အာဏာရသည့် အချိန်တွင် Amhar ဘာသာစကား ကြီးစိုးခဲ့ပြီး ၁၉၉၁ ခုနှစ် အထိ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၂၀ ရာစု၏ နှစ်တော်တော်များများတွင် တိုင်းရင်းသား အခြေပြု လှုပ်ရှားမှုများ ဖိနှိပ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ အီသီယိုးပီးယားလူမျိုးများ၏ တော်လှန်ရေး ဒီမိုကရက်တစ် တပ်ဦး (EPRDF) က ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် အာဏာရခဲ့ပြီး တိုင်းရင်းသား ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့် အယူအဆကို မိတ်ဆက်ပေးခဲ့သောကြောင့် အီသီယိုးပီးယားသည် ပြဿနာများ အရှိန်မြှင့်လာသော်လည်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်သည့် အစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသား အခြေပြု လွှတ်မြောက်ရေးတပ်ဦးများအကြား အကြီးအကျယ် ပဋိပက္ခများ ကြုံတွေ့ခံစားရသည့် အခြေအနေမှ ပိုပြီး တည်ငြိမ်မှုရှိသော အနေအထားသို့ ကူးပြောင်းလာခဲ့သည် (Aalen၊ ၂၀၁၁)။ အီသီယိုးပီးယားသည် ၁၉၉၀ နှစ်အစောပိုင်းတွင် တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး လက်ရှိတွင် ပထဝီ မြေမျက် နှာပြင် အနေအထားအရ တိုင်းရင်းသား ဘာသာဗေဒ အခြေပြု ဒေသဆိုင်ရာ ပြည်နယ် ၉ ခုနှင့် မြို့အင်္ဂါရပ်နှင့် ပြည့်မီသော မြို့ကြီးပြကြီး ၂ခု ဆိုပြီး ပိုင်းခြားလိုက်သည် (Addis Ababa မြို့တော် အပါအဝင်) (မြေပုံတွင် ကြည့်ပါ)။ ပြည်နယ် ၉ခုထဲမှ ၅ခုတွင် အဓိကအားဖြင့် သီးခြား တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု တစုသာ နေထိုင်သည်။

သန်းခေါင်စာရင်းက တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်း ၉၀ကျော်ရှိသည်ဟု စာရင်းပြုစုထားသော်လည်း တိုင်းရင်းသား ဟု သတ်မှတ်သော ဒေသဆိုင်ရာ လွှတ်တော် ၉ ခုသာရှိပြီး တရားဝင် ရွေးချယ်သတ်မှတ်ထားသည့် လူများစု တိုင်းရင်းသား လူမျိုးတို့အတွက်သာ အခွင့်အရေးများ ရှိသည်။ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများသည် ၎င်းတို့၏ ထူးခြားသော အမိမြေ ပေါ်တွင်သာ နေထိုင်ကြသည်မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံအဝှမ်း ပျံ့နှံ့ နေထိုင်လျက်ရှိသည်။ တိုင်းရင်းသား လူနည်းစု ဒေသခံ မဟုတ်သူများသည် တိုင်းရင်းသားတို့၏ ဇာတိမြေတိုင်းတွင် နေထိုင်လျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မရေမတွက်နိုင်သော တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများ ရှိနေသည် (Mamdani၊ ၂၀၁၉)။ ပြည်သူ့စစ်များ၏ ဆော်ဩစည်းရုံးခြင်း အရှိန်မြှင့်လာပြီး ကနဦး၌ သောင်းကျန်းမှုချေမှုန်းရေးဌာနများ အဖြစ် တည်ထောင်ခဲ့သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား ပြည်သူ့စစ်များသည် အဓိကအားဖြင့် အိမ်နီးချင်း တိုင်းရင်းသား ပြည်နယ်များနှင့် တိုင်းရင်းသား ပဋိပက္ခများနှင့် ဒေသခံနှင့် ဒေသခံ မဟုတ်သော အဖွဲ့များအကြား ပဋိပက္ခများတွင် တဖြည်းဖြည်း ပါဝင်လာသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်က စပြီး တိုင်းရင်းသား အကြမ်းဖက်မှုများ အရှိန်မြှင့် လာသဖြင့် အီသီယိုးပီးယား နိုင်ငံသား တစ်သန်း နီးပါး ၎င်းတို့ နေအိမ်များကို စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးကြရသည် (ibid)။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်ကတည်းက အရှိန်မြှင့်လာသော မကျေနပ်မှုနှင့် ဆန္ဒပြမှုများသည် အကြောင်းအရင်း မျိုးစုံအပေါ် အခြေခံသော်လည်း အဓိက အကြောင်းအရင်းမှာ တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု စနစ်အောက်ရှိ မြေယာနှင့် နယ်မြေများဆိုင်ရာ ပြဿနာဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသား ဒေသဆိုင်ရာ နယ်နိမိတ်များကို အသေးစိတ်

ချပြခြင်းနှင့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုနှင့် ပြင်ပမှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် မြေယာ အသုံးချခွင့်ဆိုင်ရာ ဦးစားပေးခြင်းတို့နှင့် သက်ဆိုင်သည် (Lavers၊ ၂၀၁၈)။

၃.၂ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

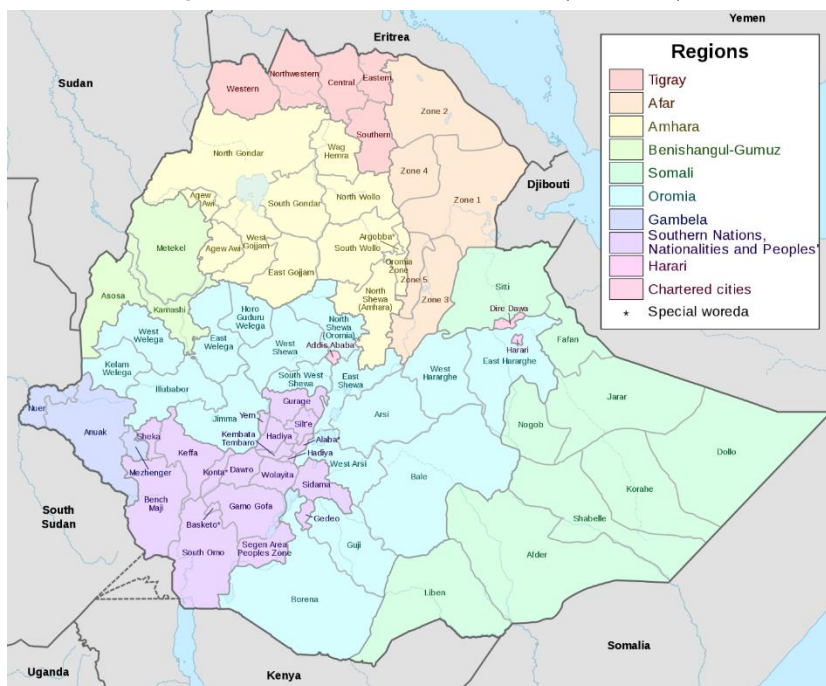
၁၉၉၁ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ အသစ်ကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခဲ့ကြသည့် တိုင်းရင်းသား အခြေပြု နိုင်ငံရေး ပါတီများနှင့် လွတ်မြောက်ရေး တပ်ဦးများသည် နိုင်ငံအတွင်း အခြေချနေထိုင်နေသော တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝိုင်းများ၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များကို ကာလကြာရှည် ဖိနှိပ်မှု အပြီး နိုင်ငံ သားဖြစ်မှုနှင့် တိုင်းရင်းသား ဖြစ်မှုတို့ကို အဓိက စိတ်ဝင်စားသည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းရင်းသားဖြစ်မှုသည် အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမူကြမ်း ရေးဆွဲခြင်းများအတွက် အခြေခံ ဖြစ်ခဲ့သည်။ (Fessha၊ ၂၀၁၉) ၁၉၉၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အီသီယိုးပီးယားရှိ ပြည်နယ်၊ နိုင်ငံသား နှင့် လူမျိုးတိုင်းတွင် ခွဲထွက်ခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင် ဘာသာစကားကို ပြောဆို ရေးသား မြှင့်တင်ခွင့်၊ မိမိ ယဉ်ကျေးမှုကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်၊ မြှင့်တင်ခွင့်၊ သမိုင်းကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခွင့်၊ နယ်မြေတွင်း အစိုးရ အဖွဲ့အစည်း၊ ကျင့်ထုံးများ ထူထောင်ခွင့်နှင့် ပြည်နယ်နှင့် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရများအတွင်း သာတူညီမျှစွာ ကိုယ်စားပြုခွင့် ပါဝင်သော ကိုယ်ပိုင် အစိုးရ၏ အပြည့်အဝ စီမံဆောင်ရွက်ခွင့် စသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာ အကြွင်းမဲ့ အခွင့်အရေး ရှိသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို မူကြမ်းရေးဆွဲရာတွင် နိုင်ငံရေး အင်အားစုများကို ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းသည် လုပ်ငန်းစဉ်ထဲမှ အကြီးအကျယ် ဖယ်ထုတ်ခြင်း ခံထားရသည်။ ရလဒ်မှာ အစိုးရသစ်၏ အဖွဲ့အစည်း/ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ အဓိကမူဘောင် ဖြစ်သည့် ဖယ်ဒရယ် စနစ်ဖြစ်ပြီး နောက်ကွယ်တွင် ပါဝင်သူများ၏ သီးခြား အကျိုးစီးပွားများနှင့် ဆက်နွယ်နေသည် (ဥပမာ EPRDF) ။ ထို့ကြောင့် ဤစီမံအုပ်ချုပ်မှု ဆိုင်ရာ အခြေခံ အဆောက်အအုံများသည် နိုင်ငံရေးပါတီ၏ လွှမ်းမိုးမှုမှ ကင်းလွတ်သည်ဟု ရှုမြင်၍ မရဘဲ ရလဒ်အနေဖြင့် ဘက်မလိုက်ခြင်း၊ တရားဝင် ဖြစ်ခြင်းတို့၏ တစ တစ ဆုတ်ယုတ်လာသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်နှင့် ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ကာကွယ် ပေးထားသော်လည်း အီသီယိုးပီးယား နိုင်ငံရေး အခြေအနေတွင် အငြင်းအပွားရဆုံး အခြေခံမူအဖြစ် ရှိနေဆဲ ဖြစ်သည် (Aalen၊ ၂၀၁၁)။ အဓိက နိုင်ငံရေး လက္ခဏာအတွက် တိုင်းရင်းသား ဖြစ်မှုအား မြှင့်တင်ခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်ပြီး မွေးရပ်ဒေသအား ရှာပုံတော်ဖွင့်ရာတွင် အာဏာ ကန့်သတ် ခွဲဝေဖွဲ့စည်းမှုက တိုင်းရင်းသား လူမျိုးအချို့၏ တောင်းဆိုချက်များကို ဆက်လက်လက်သင့်ခံနိုင်ပြီး ထိုသူများက ၎င်းတို့ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် အခြေချနေထိုင်ခဲ့သည့် နယ်မြေပေါ်တွင် အပြင်လူအဖြစ်ရှိနေခြင်းဆိုသည့် ခံစားချက်နှင့်အတူ စနစ်က ၎င်းတို့ကို ချန်လှပ်ခဲ့သောကြောင့် ပြည်နယ်တစ်ခုမှ တစ်ခုသို့ ပြောင်းပေးရန် တောင်းဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းစနစ်က သန်းနှင့်ချီသော လူများကို ဒုတိယအဆင့် နိုင်ငံသားများအဖြစ် ချောင်ထိုးထားသည်။ ပြည်တွင်းတွင် အားကောင်းသော/လူများစုဖြစ်သော လူမျိုးစုမှ မဟုတ်သော ပြည်သူများသည် နိုင်ငံရေးရာ အခွင့်အရေးများ၊ အလုပ်ရရှိမှုနှင့် နိုင်ငံတော်မှ ပံ့ပိုးပေးသည့် အခြားသော ခံစားခွင့်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို

မကြာခဏ ရင်ဆိုင် နေကြရသည် (Fesshaí ၂၀၁၉)။

အီသီယိုးပီးယား၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များသည် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ကိစ္စများနှင့် ဆက်စပ်သော နိုင်ငံ၏ မူဝါဒများ၊ မဟာ ဗျူဟာများနှင့် အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲ အကောင်အထည်ဖော်ရန်၊ မြေယာနှင့် အခြား သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ၊ သမိုင်းဝင်နေရာများ နှင့် ပစ္စည်းများကို အသုံးပြုခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း တို့ အတွက် ဥပဒေများ ပြဌာန်းရန် ဖြစ်သည်ဟု ပြဌာန်းထားသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာနှင့် တာဝန်သည် ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့် အခြားသော ဥပဒေများကို ပြဌာန်း အကောင် အထည်ဖော်ပေးရန်၊ ပြည်နယ်၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး မူဝါဒများ၊ မဟာဗျူဟာများနှင့် အစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲ အကောင်အထည်ဖော်ပေးရန်၊ ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု ဥပဒေများနှင့်အညီ မြေယာနှင့် အခြား သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များကို စီမံအုပ်ချုပ်ရန်၊ ပြည်နယ်များနှင့် သက်ဆိုင်သော ဝင်ငွေရလမ်း အရင်းအမြစ်များအပေါ် အခွန်နှင့် အကောက်ခွန် စည်းကြပ်ကောက်ခံရန်နှင့် ပြည်နယ်၏ ရသုံး မှန်းခြေ ဘတ်ဂျက် စာရင်းကို ရေးဆွဲပြီး စီမံဆောင်ရွက်ရန် တို့ဖြစ်သည် (အပိုဒ်ခွဲ ၅၁) (အီသီယိုးပီးယား၊ ၁၉၉၄)။

ပုံ ၅။ အီသီယိုးပီးယား၏ ပြည်နယ်များနှင့် ဇုံများ

သတင်းရင်းမြစ်။ Wikipedia

၃.၃ ဥပဒေနှင့် မူဝါဒများတွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားတို့၏ မြေယာ အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်များကို အသိ အမှတ်ပြုခြင်း

အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှု ရှိနေသေးသော်လည်း လက်တွေ့တွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းသစ်ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များကို နိုင်ငံ၏ နေရာ တော်တော်များများတွင် ကျင့်သုံးနေပြီဖြစ်သည်။ မြေယာကို မျိုးဆက်အစဉ်အလာ ပုံစံဖြင့် ရှုမြင်ပြီး တစုံတယောက်၏ မိဘများ၊ ဘိုးဘွားများနှင့် ဘိုးဘေးဘီဘင်များနှင့် ပိုင်ဆိုင်သည်ကို ၎င်း၏ ကလေးများ၊ မြေးများနှင့် မြစ်များ ပိုင်ဆိုင်မည် ဖြစ်သည် (Chalal ၂၀၁၆)။ မြေယာကို တိုးပွားလာသော မိသားစု၊ မျိုးနွယ်စု၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုတို့၏ ဘုံပိုင်ဆိုင်မှုအဖြစ် ရှုမြင်သည်။ ဖယ်ဒရယ် စနစ်တွင် ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရက မြေယာကို ကြီးကြပ်ရန် အခွင့်အာဏာကို ကိုင်ဆောင်ထားသည်။ သို့သော် ဓလေ့ထုံးတမ်းသစ် လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်တွင် မျိုးနွယ်စုများမှ သက်ကြီးသူများက တာဝန်ယူထားသည်။ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မဟုတ်သော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို ချန်လှပ်ပြီး ဓလေ့ထုံးတမ်းသစ် လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များတွင် ပြည်တွင်း နိုင်ငံသားဖြစ်မှုသည် မျိုးနွယ်စုနှင့် အခြား ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများအပေါ်တွင် မူတည်သည်။ ဖယ်ဒရယ် စနစ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ရလျှင် ဤစနစ်က ဒေသတွင်း ကြီးစိုးသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုအပြင် အားလုံးကို တူညီသော အခွင့်အရေး ပေးသည် (Lavers၊ ၂၀၁၈)။ ထို့ကြောင့် အခွင့်အာဏာ၊ နယ်မြေဆိုင်ရာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် နှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု အခြေခံမူများသည် တိုင်းပြည်၏ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ဓလေ့ ထုံးတမ်းသစ် လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များ၏ သဘောတရားများအကြား ကွဲပြားခြားနားမှုရှိသည်။

ဒေသတွင်းနှင့် ပြည်တွင်း အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများအား မဆိုစလောက် အာဏာ ခွဲဝေပေးသော်လည်း ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုသည် ယခင်ကတည်းကရှိသော မည်သည့် အီသီယိုးပီးယား ပြည်နယ်ထက်မဆို ခိုင်မာ အားကောင်းပြီး ဗဟို ထိန်းချုပ်မှု စနစ်များနှင့် ဒေသခွဲတို့၏ ရှေ့ဆောင်မှုနှင့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်တို့ကို ဟန့်တားသည့် အထက်အောက် စည်းမျဉ်းများကို တည်ဆောက်ပေးသည် (Abbink၊ ၂၀၁၂)။ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကြီးကျယ်သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး မကြာသေးမီက အစိုးရ၏ မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအရ အရေးမပါသော ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများထက် အပြင်လူများအပေါ် မြေယာအသုံးချခွင့် ကို ဦးစားပေးသည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကျေးလက်ပြည်သူများနှင့် ရွှေ့ပြောင်း ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးသူများသည် ၎င်းတို့၏ မြေယာ အသုံးချခွင့်သည် တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ်စနစ်၏ အခြေခံမူများအားတိုက်ရိုက် ဆန့်ကျင်ခြင်းကို လျော့ချပေးကြောင်း တွေ့ရှိရသည် (Lavers၊ ၂၀၁၈)။ အခြားသော အခြေအနေများတွင် သိသိသာသာ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင် တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ်စနစ်၏ နယ်မြေဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများသည် တိုးပွားလာသော သယံဇာတအရင်းအမြစ်များ ပြတ်လပ်ခြင်းကို ကိုင်တွယ်ရန် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများ ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်ခြင်းအတွက် အကြောင်းပြချက်ကို ပံ့ပိုးပေးသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းသစ်ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များကို ပေါင်းစည်းရန် နည်းလမ်းရှာခြင်းကို မကြာသေးခင်ကမှ ပိုပြီး ထည့်သွင်းစဉ်းစားလာကြပြီး စနစ်တကျတော့ မဟုတ်သေးပါ။ မကြာသေးမီ နှစ်များအတွင်း ကိုယ်ပိုင် မူဝါဒနှင့် ရည်မှန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်သည့် နည်းလမ်းအဖြစ် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ပြန်လည်

အားဖြည့်ပြီး ပူးတွဲဆုံးဖြတ်ရွေးရန် အစိုးရက ကြိုးပမ်းနေခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး စိုးရိမ်မှု ရှိသည်။

အီသီယိုးပီးယားရှိ ဖယ်ဒရယ်စနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး လက်ရှိ ဆွေးနွေးမှုသည် တိုင်းရင်းသား အပေါ်တွင် မဟုတ်ဘဲ နယ်မြေအပေါ် အခြေခံသော မတူကွဲပြားသည့် ပြည်ထောင်စု ပုံစံကို မည်သို့ ကျင့်သုံး နိုင်မည်ကို အဖြေရှာနေပြီး ဖယ်ဒရယ်စနစ်တစ်ခုရှိ အခွင့်အရေးများကို မည်သည့် နေရာများတွင်ပေးရန်နှင့် ဆက်စပ်ပြီး တိုင်းရင်းသား လူမျိုးအပေါ် အခြေမခံဘဲ နေထိုင်မှု အပေါ်အခြေခံပြီး ပေးရန် ကိစ္စတို့လည်း ပါဝင် သည် (Mamdani၊ ၂၀၁၉)။ Fessha (၂၀၁၀) က အီသီယိုးပီးယား၏ အတွေ့အကြုံက အဖွဲ့အစည်း/ ကျင့်ထုံး ဆိုင်ရာ ကိရိယာအဖြစ် ဖယ်ဒရယ်သည် တိုင်းရင်းသား မတူကွဲပြားမှုဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်ချက်များကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရန် မလုံလောက်ဟု ဆိုသည့်အပေါ် ကန့်ကွက်သည်။ ပြည်ထောင်စု၏ အစဉ်အလာ အဖွဲ့အစည်း/ ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ အင်္ဂါရပ်များကို ကျော်လွန်ပြီး တိုင်းရင်းသား မတူကွဲပြားမှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်နှင့် အဖွဲ့အစည်း ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ အင်္ဂါရပ်များ ထည့်သွင်းရန် တည်ဆောက်ထားသည့် ဖယ်ဒရယ်စနစ် ပုံစံသည် က) တိုင်းပြည်ရှိ တိုင်းရင်းသား ပေါင်းစုံ၏ ဝိသေသလက္ခဏာကို ထင်ဟပ်မှုရှိခြင်း၊ ခ) အငြင်အပွားရဆုံး နိုင်ငံရေး အခြေအနေနှင့် အစိုးရ အဆင့်အားလုံးတွင် မျှဝေ အုပ်ချုပ်ခြင်း အခြေခံမှုကို ထောက်ခံအားပေးသည့် အဖွဲ့ အစည်း/ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ စနစ်များ ပါဝင်ခြင်း၊ နှင့် ဂ) ဥပဒေကြောင်းအရ ပြဌာန်းထားသော နိုင်ငံသားတို့၏ အခြေခံ ရပိုင်ခွင့် ဖော်ပြချက်နှင့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်သော အဖွဲ့အစည်း/ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ အခြေခံမှုများကို တိုးချဲ့ခြင်းနှင့် ပြည်နယ်ခွဲများအတွင်းရှိ လူနည်းစုများ၏ စိုးရိမ်ချက်များကို ဖြေရှင်းပေးရန် မျှဝေ အုပ်ချုပ်ခွင့် တို့ ပါဝင်သည်။

၃.၄ ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေရေးရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း

အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှု ရှိနေသေးသော်လည်း လက်တွေ့တွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းသစ်ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များကို နိုင်ငံ၏ နေရာ တော်တော်များများတွင် ကျင့်သုံးနေပြီဖြစ်သည်။ မြေယာကို မျိုးဆက်အစဉ်အလာ ပုံစံဖြင့် ရှုမြင်ပြီး တစုံတယောက်၏ မိဘများ၊ ဘိုးဘွားများနှင့် ဘိုးဘေးဘီဘင်များနှင့် ပိုင်ဆိုင်သည်ကို ၎င်း၏ကလေးများ၊ မြေးများနှင့် မြစ်များ ပိုင်ဆိုင်မည် ဖြစ်သည် (Chalai၊ ၂၀၁၆)။ မြေယာကို တိုးပွားလာသော မိသားစု၊ မျိုးနွယ်စု၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုတို့၏ ဘုံပိုင်ဆိုင်မှုအဖြစ် ရှုမြင်သည်။ ဖယ်ဒရယ် စနစ်တွင် ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရက မြေယာကို ကြီးကြပ်ရန် အခွင့်အာဏာကို ကိုင်ဆောင်ထားသည်။ သို့သော် ဓလေ့ထုံးတမ်းသစ် လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်တွင် မျိုးနွယ်စုများမှ သက်ကြီးသူများက တာဝန်ယူထားသည်။ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မဟုတ်သော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို ချန်လှပ်ပြီး ဓလေ့ထုံးတမ်းသစ် လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များတွင် ပြည်တွင်း နိုင်ငံသားဖြစ်မှုသည် မျိုးနွယ်စုနှင့် အခြား ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများအပေါ်တွင် မူတည်သည်။ ဖယ်ဒရယ် စနစ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ရလျှင် ဤစနစ်က ဒေသတွင်း ကြီးစိုးသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုအပြင် အားလုံးကို တူညီသော အခွင့်အရေး ပေးသည် (Lavers၊ ၂၀၁၈)။ ထို့ကြောင့် အခွင့်အာဏာ၊ နယ်မြေဆိုင်ရာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု အခြေခံမှုများသည် တိုင်းပြည်၏ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ဓလေ့ ထုံးတမ်းသစ် လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များ၏

သဘောတရားများအကြား ကွဲပြားခြားနားမှုရှိသည်။

ဒေသတွင်းနှင့် ပြည်တွင်း အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများအား မဆိုစလောက် အာဏာ ခွဲဝေပေးသော်လည်း ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုသည် ယခင်ကတည်းကရှိသော မည်သည့် အီသီယိုးပီးယား ပြည်နယ်ထက်မဆို ခိုင်မာ အားကောင်းပြီး ဗဟို ထိန်းချုပ်မှု စနစ်များနှင့် ဒေသခွဲတို့၏ ရှေ့ဆောင်မှုနှင့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်တို့ကို ဟန့်တားသည့် အထက်အောက် စည်းမျဉ်းများကို တည်ဆောက်ပေးသည် (Abbink၊ ၂၀၁၂)။ စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ကြီးကျယ်သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး မကြာသေးမီက အစိုးရ၏ မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအရ အရေးမပါသော ဌာနတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများထက် အပြင်လူများအပေါ် မြေယာအသုံးချခွင့် ကို ဦးစားပေးသည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကျေးလက်ပြည်သူများနှင့် ရွှေ့ပြောင်း ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးသူများသည် ၎င်းတို့၏ မြေယာ အသုံးချခွင့်သည် တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ်စနစ်၏ အခြေခံမူများအားတိုက်ရိုက် ဆန့်ကျင်ခြင်းကို လျော့ချပေးကြောင်း တွေ့ရှိရသည် (Lavers၊ ၂၀၁၈)။ အခြားသော အခြေအနေများတွင် သိသိသာသာ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင် တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ်စနစ်၏ နယ်မြေဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများသည် တိုးများ လာသော သယံဇာတအရင်းအမြစ်များ ပြတ်လပ်ခြင်းကို ကိုင်တွယ်ရန် တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများ ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်ခြင်းအတွက် အကြောင်းပြချက်ကို ပံ့ပိုးပေးသည်။ ဓလေ့ထုံးတမ်းသစ်ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များကို ပေါင်းစည်းရန် နည်းလမ်းရှာခြင်းကို မကြာသေးခင်ကမှ ပိုပြီး ထည့်သွင်းစဉ်းစားလာကြပြီး စနစ်တကျတော့ မဟုတ်သေးပါ။ မကြာသေးမီ နှစ်များအတွင်း ကိုယ်ပိုင် မူဝါဒနှင့် ရည်မှန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်သည့် နည်းလမ်းအဖြစ် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ပြန်လည် အားပြည့်ပြီး ပူးတွဲဆုံးဖြတ်ရွေးချယ် အစိုးရက ကြိုးပမ်းနေခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး စိုးရိမ်မှု ရှိသည်။

အီသီယိုးပီးယားရှိ ဖယ်ဒရယ်စနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး လက်ရှိ ဆွေးနွေးမှုသည် တိုင်းရင်းသား အပေါ်တွင် မဟုတ်ဘဲ နယ်မြေအပေါ် အခြေခံသော မတူကွဲပြားသည့် ပြည်ထောင်စု ပုံစံကို မည်သို့ ကျင့်သုံး နိုင်မည်ကို အဖြေရှာနေပြီး ဖယ်ဒရယ်စနစ်တစ်ခုရှိ အခွင့်အရေးများကို မည်သည့် နေရာများတွင်ပေးရန်နှင့် ဆက်စပ်ပြီး တိုင်းရင်းသား လူမျိုးအပေါ် အခြေမခံဘဲ နေထိုင်မှု အပေါ်အခြေခံပြီး ပေးရန် ကိစ္စတို့လည်း ပါဝင် သည် (Mamdani၊ ၂၀၁၉)။ Fessha (၂၀၁၀) က အီသီယိုးပီးယား၏ အတွေ့အကြုံက အဖွဲ့အစည်း/ ကျင့်ထုံး ဆိုင်ရာ ကိရိယာအဖြစ် ဖယ်ဒရယ်သည် တိုင်းရင်းသား မတူကွဲပြားမှုဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်ချက်များကို ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရန် မလုံလောက်ဟု ဆိုသည့်အပေါ် ကန့်ကွက်သည်။ ပြည်ထောင်စု၏ အစဉ်အလာ အဖွဲ့အစည်း/ ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ အင်္ဂါရပ်များကို ကျော်လွန်ပြီး တိုင်းရင်းသား မတူကွဲပြားမှုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်နှင့် အဖွဲ့ အစည်း ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ အင်္ဂါရပ်များ ထည့်သွင်းရန် တည်ဆောက်ထားသည့် ဖယ်ဒရယ်စနစ် ပုံစံသည် က) တိုင်းပြည်ရှိ တိုင်းရင်းသား ပေါင်းစုံ၏ ဝိသေသလက္ခဏာကို ထင်ဟပ်မှုရှိခြင်း၊ ခ) အငြင်အပွားရဆုံး နိုင်ငံရေး အခြေအနေနှင့် အစိုးရ အဆင့်အားလုံးတွင် မျှဝေ အုပ်ချုပ်ခြင်း အခြေခံမှုကို ထောက်ခံအားပေးသည့် အဖွဲ့ အစည်း/ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ စနစ်များ ပါဝင်ခြင်း၊ နှင့် ဂ) ဥပဒေကြောင်းအရ ပြဌာန်းထားသော နိုင်ငံသားတို့၏ အခြေခံ ရပိုင်ခွင့် ဖော်ပြချက်နှင့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်သော အဖွဲ့အစည်း/ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ အခြေခံမူများကို တိုးချဲ့ခြင်းနှင့် ပြည်နယ်ခွဲများအတွင်းရှိ လူနည်းစုများ၏ စိုးရိမ်ချက်များကို ဖြေရှင်းပေးရန် မျှဝေ အုပ်ချုပ်ခွင့် တို့ ပါဝင်သည်။

၄။ ဘရာဇီး

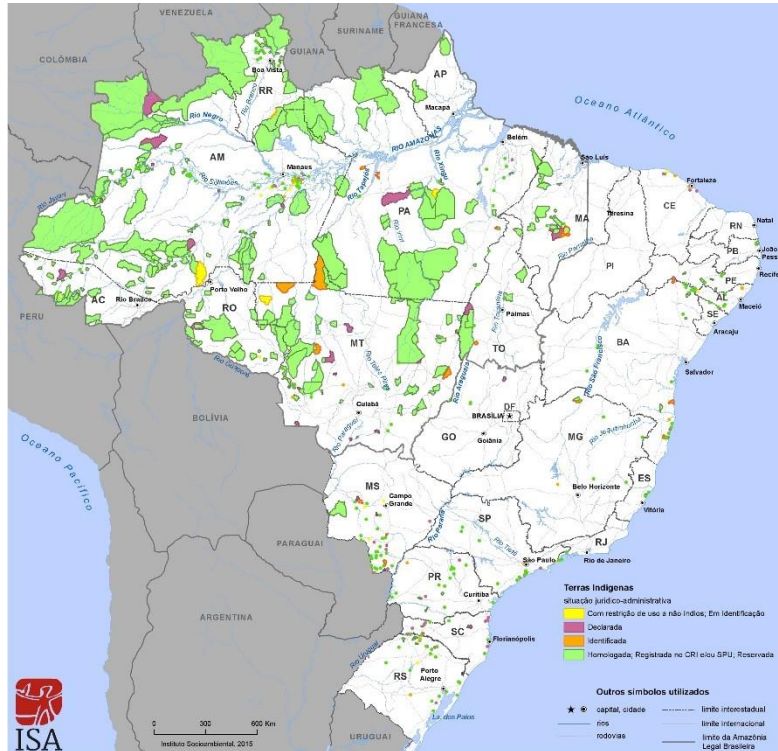
၄.၁ နောက်ခံသမိုင်းကြောင်း

ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများသည် ပေါ်တူဂီတို့ ကိုလိုနီပြုခြင်း မတိုင်ခင်ကတည်းက နိုင်ငံ အနှံ့အပြားတွင် နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ၁၆ ရာစုနှင့် ၂၀ ရာစု အတွင်း အရှေ့ပိုင်းမှ အနောက်ပိုင်းအထိ ဘရာဇီး အား ကိုလိုနီပြုခြင်းတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများအပေါ် အကြမ်းဖက် အင်အားသုံးခြင်းများ မကြာခဏ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ပထဝီနှင့် စာရင်းအင်းဆိုင်ရာ ဘရာဇီး အင်စတီကျု၏ ၂၀၁၀ ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်း အရ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စု လူဦးပေါင်း ၈၉၆၉၁၇ ယောက်ရှိပြီး တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု ၃၀၅ စု အတွင်း ဖြန့်ကျက်နေထိုင်ကြပြီး ဘာသာစကား ၂၇၄ ခုကို ပြောဆိုကြသည်။ အသက် ၅ နှစ်အထက် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများအကြားတွင် ၃၇.၄ % ကသာ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားကို ပြောဆိုကြပြီး ၇၆.၉% က ပေါ်တူဂီ ဘာသာစကားကို ပြောဆိုကြသည် (IWGIA၊ ၂၀၁၉)။ ဘရာဇီးနိုင်ငံတွင် မူလနေထိုင်သူတို့၏ မြေ (ပေါ်တူဂီ Terra Indígena(TI) ကို ရည်ညွှန်းသည်) သည် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ အခြေချ နေထိုင်လာပြီး ၎င်းတို့ သီးသန့် ပိုင်ဆိုင်သည့် နေရာဒေသဖြစ်သည်။ ဘရာဇီးတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား နယ်မြေများ ၇၁၃ ခု ရှိပြီး စုစုပေါင်း ဧရိယာ ၁၁၇ သန်း ဟက်တာ သို့မဟုတ် နိုင်ငံ၏ မြေဧကအားလုံး၏ ၁၃% ကျယ်ဝန်းသည် (ပုံ ၃ တွင်ကြည့်ပါ)။ ၉၈% သော ဌာနေတိုင်းရင်းသား နယ်မြေများ သည် အမေဇွန်ထဲတွင် ရှိသည်။ ၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအောက်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာ အခွင့်အရေးများ ပေါ်ပေါက်လာပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား နယ်မြေများကို အသိမှတ်ပြုပြီး ပိုင်ခြား သတ်မှတ်ရန် အားထုတ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာချိန်တွင် ခြိမ်းခြောက်မှုအသစ်များက ထို တိုးတက်မှုကို အစွန့်ပစ်ပြီး နိုင်ငံတကာ၏ အာရုံစိုက်မှုကို ရယူခဲ့သည်။ အမျိုးသား ကျေးလက်ဒေသ ကွန်ဂရက်၏ တိုက်ခိုက်မှုများ၊ သတ္တု လုပ်ငန်း သို့မဟုတ် သစ်လုပ်ငန်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအတွက် ခွင့်ပြုပေးသည့် မြေယာများကို အသုံးချရန် အကျိုး စီးပွားရှာဖွေခြင်း၊ အမျိုးသား အင်ဒီးယန်း ဖောင်ဒေးရှင်း (FUNAI) ကို အားနည်းအောင် လုပ်ဆောင်ရန် သမ္မတသစ် Jair Bolsonaro ၏ ကြိုးပမ်းမှုများကြားမှ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ပေါ်ထွက်လာသည်။

မကြာသေးခင်က အပြောင်းအလဲသည် ၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ မှတဆင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုး များရရှိသည့် အခွင့်အရေးများ၏ အတိုင်းအတာနှင့် နိုင်ငံရေး အခြေအနေ အပြောင်းအလဲနှင့် အတူ ဤအခွင့် အရေးများကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ချိုးဖောက်မှုများ ဘယ်လို ဖြစ်နိုင်သလဲ ဆိုသည်နှင့်ပတ်သက်ပြီး မေးခွန်းများ ပေါ်ထွက်လာစေသည်။ အထူးသဖြင့် သီးသန့်နေထိုင်သော သို့မဟုတ် မကြာသေးခင်ကမှ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု ရှိသော ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများသည် တရားမဝင် သစ်ထုတ်လုပ်သူများ၊ မြေယာ ကျူးကျော်သူများ၊ ၎င်းတို့၏ နယ်မြေများပေါ်တွင် ဝင်ရောက်ကျူးကျော်လုပ်ကိုင်သော သတ္တုတူးဖော်သူများ၏ မြင့်မားလာသော ခြိမ်းခြောက်မှုအောက်တွင် ကျရောက်နေသည်။ အကြမ်းဖက် မြေယာ ကျူးကျော်ခြင်းများသည် များပြားလာပြီး ဘရာဇီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား သာသနာပြု ကောင်စီ၏ မကြာသေးမီက အစီရင်ခံစာ တခုအရ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလမှ စတင်ပြီး ဌာနေ တိုင်းရင်းသား နယ်မြေ ၁၅၃

ခု ကျူးကျော်ခံခဲ့ရသည်။ (ပြီးခဲ့သည့်နှစ်က ၇၆ ခုနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင်) (Guardian၊ ၂၀၁၉)။

ပုံ ၆။ ဘရာဇီးနိုင်ငံရှိ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာများ တည်ရှိရာနှင့် တိုးချဲ့နေရာများ

သတင်းရင်းမြစ်။ Instituto Socioambiental, 2015. <https://pih.socioambiental.org/en/> ဘရာဇီးနိုင်ငံရှိ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာများ တည်ရှိရာနှင့် တိုးချဲ့နေရာများ

၄.၂ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ

ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်သော ပထမဆုံး အရေးပါသည့် ခြေလှမ်းသည် ၁၉၇၃ ခုနှစ် တွင် “ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများဆိုင်ရာ ဥပဒေ” (ဥပဒေ ၆.၀၀၁/၁၉၇၃) ကို ပြဋ္ဌာန်းပေးလိုက်ခြင်းနှင့် အတူ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ အပိုဒ် ၄၊ အပိုဒ်ခွဲ ၂ တွင် “ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စု အသိုက်အဝိုင်းများကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ထိန်းသိမ်းရန် အလို့ငှာ ဥပဒေက ဒေသခံ ဘရာဇီးလူမျိုးများ အား ၎င်းတို့ နေထိုင်သော မြေများကို အမြဲတမ်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိရန်နှင့် သဘာဝ ပေါကြွယ်ဝမှုများနှင့် ၎င်းတို့ မြေများပေါ်တွင် တွေ့ရသည့် အသုံးဝင်သည့် အရင်းအမြစ်များအားလုံးကို ၎င်းတို့အား သီးခြား အသုံးပြုခွင့်ပေးရန် ဥပဒေက အာမခံချက်ပေးထားသည်” ဟု ဖော်ပြထားသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ FUNAI သည် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အုပ်ထိန်းသူနှင့် တူသော နေရာကို ယူထားသည်။ ဤသည်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ မကျေနပ်မှုများက နောက်ဆုံး ၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်မှ နားလည် သဘော ပေါက်သွားသည့် အပြောင်းအလဲများကို ဦးတည်စေသည် (Cunhai ၂၀၁၈)။

ဘရာဇီး၏ ၁၉၉၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများနှင့် ပတ်သက်သည့် အပိုဒ်ခွဲ အများအပြား ပါဝင်သည်။ အပိုဒ်ခွဲ ၂၃၁ တွင် “အင်ဒီယန်းများသည် ၎င်းတို့ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် ပိုင်ဆိုင်လာ

သည့် မြေယာများအပေါ်မူလ အခွင့်အရေး ရရှိရမည်။ ယင်းမြေယာများကို နယ်နိမိတ် ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ပေး ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများအားလုံးကို ကာကွယ်ပေးပြီး အသိအမှတ်ပြုရန် ပြည်ထောင်စုတွင် တာဝန်ရှိသည်” ဟု အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ အပိုဒ်ခွဲ ၂၃ တွင် “အင်ဒီယန်းတို့ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် ပိုင်ဆိုင်လာသည့် မြေယာများသည် အမြဲတမ်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို ရည်ရွယ်ပြီး ၎င်းတို့သည် ကြွယ်ဝသော မြေဆီလွှာများ၊ မြစ်များနှင့် အင်းအိုင်များကို သီးခြား အသုံးပြုခွင့် ရရှိရမည် (ဘရာဇီး၊ ၁၉၈၈)” ဟု ဖော်ပြထားသည်။ အင်ဒီယန်း ပြဿနာ များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ကြီးကြပ်ရန် ပြည်ထောင်စု အစိုးရ ၏ တာဝန်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ၏ အခန်း အများစု တွင် ဖော်ပြထားသည်။ အပိုဒ် ၂၀ တွင် အင်ဒီယန်းများ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် ပိုင်ဆိုင်လာသည့် မြေယာများမှာ ပြည်ထောင်စု၏ ပိုင်ဆိုင်မှုအဖြစ် အတည်ပြုထားပြီး အပိုဒ် ၂၂ တွင် ပြည်ထောင်စုသည် အင်ဒီယန်းလူမျိုးများ အပေါ်ဥပဒေပြုရန် သီးခြား အခွင့်အာဏာရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေက အမျိုးသား လွှတ်တော် (National Congress) သည် အင်ဒီယန်း မြေယာများ ပေါ်တွင် စွတ်စိုမှု ကြိုက်သော အရင်းအမြစ်များအား ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းနှင့် အသုံးချခြင်း၊ တွင်းထွက် ပစ္စည်းများ အား ရှာဖွေတူးဖော်ခြင်းတို့ကို ခွင့်ပြုရန် အခွင့်အာဏာကို ကိုင်ဆောင်ထားသည်ဟု ဆိုသည်။ ဖယ်ဒရယ် တရား သူကြီးများသည် အင်ဒီယန်းတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အငြင်းပွားမှုများကို ကိုင်တွယ်ရန် ဥပဒေကြောင်းအရ တရားစွဲဆိုခြင်း၊ စစ်ဆေးစီရင်ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရန် အာဏာရှိသည်။ အများပြည်သူဆိုင်ရာ တရားစွဲဆိုခြင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် အဖွဲ့အစည်း/ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များထဲမှ တစ်ခုမှာ အင်ဒီယန်း လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် အကျိုးစီးပွားများကို ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးရန်ဖြစ်သည် (အပိုဒ် ၂၁၉) (ibid)။ သို့သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် သီးခြား ဥပဒေ ပြုခြင်းများ ယခုအထိ ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်နေသည် (ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး နယ်မြေ နှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် ဘရာဇီး မူဝါဒ (PNGATI) ကို အောက်တွင် ကြည့်ရှုပါ)

၄.၃ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာ အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုရာတွင် ဥပဒေများ၊ မူဝါဒနှင့် တရားရုံးများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတွင် ပေးအပ်ထားသည့် အခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် အစိုးရ ၏ မူဝါဒနှင့် ဥပဒေပြုရေးသည် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု နည်းပါးသည်။ ဆက်စပ်လွှမ်းခြုံနေသော အခြေ ခံမှုများနှင့် အခွင့်အရေးများအတွက် မူဘောင်တခုအဖြစ် ဘရာဇီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ပေးနေသောကြောင့် အခွင့်အရေးများ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး အသေးစိတ် အစီအစဉ် ဆွဲရန် အစိုးရအနေဖြင့် ပြဌာန်းပေးသည့် အခြားသော ဥပဒေပြုဌာနမှ အစိတ်အပိုင်းများတွင် မူတည်သည်။ သို့သော်လည်း ထို ဥပဒေ အစိတ်အပိုင်းများသည် ပြဌာန်းရသေးခြင်း မရှိသေးပါ။ ၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ အာမခံချက်များကြောင့် အစိုးရက တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း နှင့် စပ်လျဉ်း၍ မစွက်ဖက်ရေး မူဝါဒကို ပိုမို ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး မူဝါဒ အပြောင်းအလဲများနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိုးရကြား ရာစုနှစ်ချီ အိုဟောင်းနေသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံများကို ကျော်လွှားရန်

ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများကို လုပ်ဆောင်စေသည်။

၁၉၇၃ ခုနှစ် အင်ဒီယန်း ဥပဒေ (ဥပဒေ ၆၀၀၁/၇၃) သည် ပြဿနာ အရှိဆုံး ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းမှု ဖြစ်လာပြီး ကနေဒါနိုင်ငံ၏ အင်ဒီယန်း အက်ဥပဒေနှင့် ဆင်တူသည်။ ဤဥပဒေသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မူဝါဒ အသေးစိတ်ကို ဖော်ပြပြီး ၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအား ပေးအပ်ထားသည့် အခွင့်အရေးများနှင့် ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲနေကာ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအား တိုင်းပြည်၏ အုပ်ထိန်းခံ ကလေး သဖွယ် ဆက်ဆံသည် (FUNAI ၏ တာဝန်အောက်တွင်)။ ယင်းဥပဒေအား မည်သည့်အခါမျှ အစားထိုးခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည် ပြင်ဆင်ခြင်း မလုပ်ခဲ့သောကြောင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မူဝါဒတွင် ယနေ့ထိတိုင် နေရာတစ်ခု ရှိနေသည်။ သို့သော်သည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသား နယ်မြေများနှင့် မြေယာများပေါ်ရှိ သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအား ကာကွယ်ခြင်း၊ ပြည်လည်ဖြည့်တင်းခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ရေရှည်ခံသော အသုံးပြုမှုများကို မြှင့်တင် ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် PNGATI ကို ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် စတင်ထူထောင်ခဲ့သည် (၂၀၁၂ ခုနှစ် ဇွန်လ ၅ရက်နေ့က ထုတ်ပြန်သော သမ္မတ အမိန့် အမှတ် ၇၇၄၇)။ ဤသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းက ဌာနေတိုင်းရင်းသားဒေသများတွင် နယ်မြေနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု လုပ်ဆောင်ရန် အရေးပါသော ခြေလှမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။

၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေက ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မြေယာ အခွင့်အရေးများနှင့် ကြွယ်ဝသော မြေဆီလွှာ၊ မြစ်များ၊ အင်းအိုင်များအပေါ်မြေယာ အသုံးချပိုင်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြုထားသော်လည်း TI အား အသိ အမှတ်ပြုရန်အတွက် နယ်နိမိတ် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သည်။ ထိုသို့ လုပ်ရန်မှာ ထင်ထားသည်ထက် ပိုကြာနိုင်ပြီး ဥပဒေရေးရာ တိုက်ပွဲများကို ဦးတည်စေပြီး TI နယ်နိမိတ် ပိုင်း ခြားသတ်မှတ်ခြင်းသည် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများနှင့် သတ္တုနှင့် သစ်ထုတ်လုပ်မှု ကုမ္ပဏီများ၏ တရားမဝင် ကျူးကျော်ဝင်ရောက်ခြင်းကို မကြာခဏ ကြုံတွေ့ရသည်။

FUNAI¹⁹ သည် ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ တရားဝင် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ တရားမျှတရေး ဝန်ကြီးဌာနနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ၁၉၆၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ၅ရက်နေ့က ထုတ်ပြန်သော နည်းဥပဒေ အမှတ် ၅၃၇၁ သည် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မူဝါဒ၏ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သူ၊ အဓိက ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်သူ ဖြစ်ပြီး ယင်းလုပ်ငန်းမစီမံရမည် ဘရာဇီးရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်နှင့် မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်သည်။ FUNAIသည် မည်သူမည်ဝါ ဖြစ်ကြောင်း ခွဲခြား သတ်မှတ်ခြင်း လေ့လာမှုများကို အားပေးခြင်း၊ နယ်မြေ ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်း၊ မြေယာ တရားဝင် ဖြစ်အောင် လုပ်ခြင်း၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် ပိုင်ဆိုင်လာသည့် မြေယာများကို မှတ်ပုံ တင်ခြင်း အပြင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာများကို စောင့်ကြည့် စစ်ဆေးခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်ရှိ သည်။ FUNAI သည် သီးသန့်ခွဲခြားနေထိုင်သော၊ မကြာခင်ကမှ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု စလုပ်သော လူမျိုးများအား ကာကွယ်ရန် မူဝါဒများကို ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နေသည် (FUNAI၊ ၂၀၁၉) ။ ၁၉၈၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရနှင့် FUNAI တို့အား ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား နယ်မြေများအား နယ်မြေပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း ပြီးဆုံးအောင် ဆောင်ရွက်ရန် တောင်းဆို ထားပြီး ယခုအချိန်

¹⁹ See: <http://www.funai.gov.br/>

ယင်းရည်မှန်းချက်သည် ၂၆ နှစ်ကြာပြီးနောက် တဝက်ကျော် သာလျှင် ပြီးမြောက်သေး သည်။

နယ်မြေ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းသည် အလွန် ရှုပ်ထွေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်လာသည်။ ဘရာဇီး သမ္မတ Cardoso က ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ဥပဒေ အမိန့် ၁၇၇၅ သည် ဖြစ်စဉ်အား ပိုမို ရှုပ်ထွေးအောင် လုပ်ခြင်းနှင့် စီးပွားဖြစ် အကျိုးစီးပွားများမှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုကို ခွင့်ပြုခြင်း၊ တဦးချင်း သို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီ များကို ခွင့်ပြုခြင်းဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာများအား ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ရန်နှင့် FUNAI က ၎င်းတို့အစီ အရင်ခံစာ ထုတ်ပြန်ပြီးနောက် နယ်မြေပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း စတင်သည့် အချိန်မှ ရက်ပေါင်း ၉၀ ကြာသည် အထိ အကြိတ်အနယ် အငြင်းပွားမှု ဖြစ်နေသော မြေယာများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ဖော်ပြထား သကဲ့သို့ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာများ၏ အရည်အချင်း သတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှု မရှိသည်ကို ပြသနေကြောင်း အသနားခံစာ တင်ပြရန်အတွက် FUNAI က လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သော အဆင့်များကို ပြောင်းလဲပစ်ခဲ့သည်။ လွှတ်တော် (အမေရိကန် မနုဿဗေဒဆိုင်ရာ အသင်း၊ ၁၉၉၆) ဥပဒေ အမိန့် ၁၇၇၅ က နယ်မြေ ပိုင်းခြား မသတ်မှတ်ထားရသေးသော မြေဧက ၁၂၅ သန်းကို ဒုက္ခမရောက်စေခင် စီးပွားရေး ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုအတွက် မြောက်ပိုင်း နိုင်ငံရေးသမားများ၏ အထောက်အပံ့နှင့် အလဲအလှယ်လုပ်ရန် ရှေးရိုးဆန် သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့် ဘရာဇီး မြောက်ပိုင်း ပြည်နယ်များ၏ နိုင်ငံ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် များအား ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာများနှင့် အရင်းအမြစ်များအား အသုံးချခွင့်ပေးရန်အတွက် ဥပဒေ အမိန့် ၁၇၇၅ ကို အများက နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အပေးအယူ၏ အစိတ်အပိုင်းတခု အနေနှင့် ရှုမြင်ကြသည်။ နောက် ဆုံးတွင် ကော်ပိုးရေးရှင်းများ၊ မြေပိုင်ရှင်များနှင့် ဘရာဇီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အကာအကွယ်ပေးရေး အေဂျင်စီနှင့် Rondonia ပြည်နယ် အစိုးရ စသည့် အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသော တောင်းဆိုချက်ပေါင်း ၁၀၀၀ ကျော်ကို ဦးတည်စေသည် (Johnson-Steffey၊ ၂၀၀၄)။ ရလဒ်အနေဖြင့် နယ်မြေ ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်းတွင် ဘရာဇီး ဝန်ကြီးဌာနများနှင့် ဌာနဆိုင်ရာ များစွာ ပါဝင်ပြီး နယ်နိမိတ် တောင်းဆို ချက်များကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ရန် ငွေကြေးအင်အားမပြည့်စုံဘဲ ဝန်ထမ်းအင်အားမလုံလောက်သည့် FUNAI ၏ နာရီ ရာနှင့်ချီသော လုပ်သားအင်အား လိုအပ်သည်။

အခရာကျသော ဥပဒေရေးရာ ဖြစ်စဉ် “Raposa Serra do Sol” (Roraima ပြည်နယ် နှင့် ဖယ်အယ် ပြည် ထောင်စုနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ကောင်စီ၊ ၂၀၀၈) သည် နယ်မြေပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ပတ် သက်ပြီး ဘရာဇီး တရားရုံးချုပ်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုကို ဂုဏ်ပြုလိုက်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ မြေယာများကို စဉ်ဆက်မပြတ် ပုံစံဖြင့် ခွဲဝေနေရာချထားမည်လော၊ သို့မဟုတ် ရှိနှင့်ပြီးသော စပါးစိုက်ခင်း များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့်အနေဖြင့် Roraima ပြည်နယ်တလျှောက် ပြန့်ကြဲနေမည်လောဆိုသည့် ပြဿနာ ဖြစ်သည်။ ရုံးတင်စစ်ဆေးမှုမှာ စပါးစိုက် တောင်သူများ၊ Roraima ပြည်နယ်၊ စစ်တပ်၏ တစိတ် တဒေသနှင့် မြေယာမဲ့ ပြည်သူ အစုအဖွဲ့များကို ဘရာဇီး နိုင်ငံတော် အစိုးရ၊ ကက်သလစ် ဘုရားကျောင်း၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများ ကောင်စီနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကောင်စီတို့နှင့် ဖက်ပြိုင် အံ့တူစေသည်။ စပါးစိုက် တောင်သူများဘက်မှ သီးသန့်မြေသည် ဘရာဇီး နိုင်ငံ၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်မှု ကို ထိခိုက်စေသည်ဟု ခုခံပြောဆိုပြီး အစိတ်စိတ်အမြွှာမြွှာ ခွဲခြင်းခံရသည်ဟု ဆိုသည်။ အငြင်းပွားမှုများ၏ သက်ရောက်မှု

ခံကြရသော ပြည်သူနှင့် အစုအဖွဲ့များအား နားထောင်ပေးခြင်း မခံရပါ။ စီပွားရေးနှင့် လူမှုရေးရာ ကြီးမားသော သက်ရောက်မှုများရှိနိုင်ပြီး နိုင်ငံ၏ လုံခြုံရေးနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာကိုပါ ထိခိုက်နိုင်သည်။ နယ်မြေ ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်း အတိုင်းအတာသည် ပြည်ထောင်စု၏ တန်းတူညီမျှမှု မရှိခြင်းကို ဖြစ်စေသည်။ ပြဌာန်းထားသော ဥပဒေသည် ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍအား ဌာနေတိုင်းရင်းသားဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်သင်ပြမှု အခွင့်အရေးပေးခြင်းဖြင့် အကျိုးသင့်အကြောင်းသင့်ရှိခြင်း နိယာမကို ချိုးဖောက်သည် စသည့် အခြေခံ အချက်များပေါ်မူတည်ပြီး အကြမ်းဖက် ပဋိပက္ခများပြီးနောက် Roraima အထက်လွှတ်တော်အမတ်က နိုင်ငံတော် အစိုးရကို တရားစွဲဆိုခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏ ပြန်လည် ချေပချက်တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား ကောင်စီသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ အပိုဒ်များ ၂၃၁ နှင့် ၂၃၂ တို့တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ ပိုင်ဆိုင်သည့် မြေယာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများ ပေးထားသည်။ ၁၉၈၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေက ဌာနေတိုင်းရင်းသားမြေယာများသည် နိုင်ငံတော် အစိုးရ ပိုင်ဆိုင်သည်ဟု သတ်မှတ်ပြဌာန်းပြီးသည့်အချိန် ၁၉၈၈ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းကျမှ Roraima ပြည်နယ်ကို ထူထောင်ခြင်း ဖြစ်သည် ဟု အခိုင်အမာ ပြောဆိုသည်။ ဘရာဇီး တရားရုံးချုပ်က နယ်မြေ ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်းသည် ဆက်လက် လုပ်ဆောင်ရန်လိုပြီး နိုင်ငံတော် အစိုးရ၏ ရပ်တည်ချက်ကို ထောက်ပံ့ကူညီပေးနိုင်သည်ဟု ခံယူသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကြောင့် ထိခိုက်ခံစားရသော မြေယာ ပိုင်ဆိုင်သူများအတွက် ဖြစ်လာနိုင်သော ဆုံးရှုံးမှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ အပိုဒ် ၂၃၁ပါ “originarios” ဆိုသည့် စကားရပ်က ကိုင်စွဲပြီး ရှေးအကျဆုံးနှင့် အာဏာအရှိဆုံး မြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးအဖြစ် ထင်ဟပ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့အပြင် ထိုဆုံးဖြတ်ချက်သည် ဘရာဇီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေက ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ၏ ဥပဒေရေးရာ ကျင့်ထုံးကို ထိန်းသိမ်းပေးခဲ့သည် ဆိုသည့်အချက်ကို အလေးပေးထားပြီး မူလနေထိုင်သူ ဒေသခံများတွင် ၎င်းတို့၏ လူမှုရေးအဖွဲ့အစည်း၊ ဓလေ့ထုံးစံများ၊ ဘာသာစကားများ၊ ယုံကြည်မှုများနှင့် ရိုးရာ အစဉ်အလာများနှင့် ၎င်းတို့ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နေထိုင်လာသည့် မြေယာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ရရှိစေရန် အလို့ငှာ ရှေး ကတည်းကရှိသော ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာ ရပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဘရာဇီး အစိုးရ၏ အသိအမှတ် ပြုမှုဖြစ် သည် (Berardinelli, ၂၀၁၇)

“Raposa Serra do Sol” အုပ်ချုပ်မှုသည် ဥပဒေရေးရာ အစဉ်အလာ တခုကို စတင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ပဋိပက္ခ များအတွက် တည်ငြိမ်မှု ဆောင်ကြဉ်းပေးရန် ၎င်း၏ လွှမ်းမိုးနိုင်မှု အတိုင်းအတာသည် မရှင်းလင်းပါ။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၃ အကြား ဘရာဇီးနိုင်ငံရှိ ဒေသဆိုင်ရာ ဖယ်ဒရယ် တရားရုံးများတွင် အမှုများ၏ ရလဒ်များ သုံးသပ်ချက် ကြားနာခြင်းသည် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် ဖယ်ဒရယ် တရားသူကြီးများ ကျင့်သုံးသော သီးခြား တရားစီရင်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် သီးခြား ဥပဒေများနှင့် ဥပဒေရေးရာ အတတ်ပညာများကို ထည့်သွင်း စဉ်းစားပြီး အောက်ခြေ တရားရုံးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် သက်ရောက်ခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ ထို့ထက် သုတေသနတွင် ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဆုံးဖြတ်ချက်သည် မြေယာ ပဋိပက္ခများကို မည်သို့ ဆန်းစစ်ရမည်နှင့် ပတ်သက်ပြီး တရားသူကြီးများအကြား မတူကွဲပြားသော အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူမှုများ တဟုန်ထိုး များပြားလာခြင်းကို အစ ပျိုးပေးလိုက်သောကြောင့် တရားသူကြီးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များ၏ ပုံစံ ပြောင်းလဲသွားစေသည် ကို တွေ့ရှိရသည် (Monteiro, et al, ၂၀၁၉)။

ပြီးခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၂၀ အတွင်း နယ်မြေ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ လျော့နည်းသွားခဲ့သည်။ Articulação dos Povos Indígenas do Brasil (APIB) က ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာများအား နယ်မြေ

ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းအတွက် အဓိက အဟန့်အတားများထဲမှ တစ်ခုသည် လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ကျေးလက် မူဝါဒ အစည်းအဝေးမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှုဖြစ်သည်ဟု ဖော်ထုတ်လိုက်ပြီး ယင်းမှာ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စု အသိုက်အဝိုင်းများ၏ အခွင့်အရေးများကို တားမြစ်ပြီး ကျေးလက်ဒေသ ပြုပြင် ပြောင်းလဲ ရေးအား ပြစ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသည် ဥပဒေရေးရာ အဆိုပြုချက်နှင့် ဆက်နွှယ်နေသည့် စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်း ကော်ပိုရေးရှင်းများက ငွေကြေးထောက်ပံ့သော လှုပ်ရှားမှု ကန်ပိန်းများနှင့် အတူ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် မွေးမြူရေး လုပ်ငန်းများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကိုယ်စားပြုသည်။

ဌာနေ တိုင်းရင်းသား မြေယာများနှင့် ပတ်သက်ပြီး နယ်မြေနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များ (PGTAs) သည် PNGATI အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် အရေးပါသော နည်းလမ်းများဖြစ်ပြီး နယ်မြေပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း စိန်ခေါ်မှုအချို့ပြင်ဆင်ရန် နည်းလမ်းအဖြစ် ပေါ်ပေါက် လာသည်။ PGTAs သည် ဖယ်ဒရယ်၊ ပြည်နယ်နှင့် စည်ပင်သာယာ အဆင့်များရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများအား ရည်ရွယ်သည့် ပြည်သူ့ရေးရာ မူဝါဒများစွာကို သတ်မှတ်ပြီး ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန် မဟာဗျူဟာမြောက်သော ပြဌာန်းချက်များ ဖြစ်သည်။ PGTAs များသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား နယ်မြေများ၏ ပစ္စုပ္ပန် နှင့် အနာဂတ်ကို သတ်မှတ် ပြဌာန်းရန် ၎င်းတို့အတွက် မဟာဗျူဟာမြောက် ပြဌာန်းချက်များဖြစ်သည်။

၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် သမ္မတ Jair Bolsonaro က လူ့အခွင့်အရေး၊ မိသားစုနှင့် အမျိုးသမီးများရေးရာ ဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်တွင် FUNAI ကို ထားရှိရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပြီး မြေယာ ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်း အခွင့်အာဏာများကို စိုက်ပျိုးရေး ဝန်ကြီးဌာနအား လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည် (Reuters၊ ၂၀၁၉)။ သို့သော်လည်း ဘရာဇီး၏ အမျိုးသား ညီလာခံသည် အပြောင်းအလဲများကို ပယ်ဖျက်လိုက်ပြီး အဓိကအားဖြင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုများကို ပျက် ပြားစေသည်။

၄.၄ ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေရေးရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် အလေ့အထများ

ဘရာဇီးတွင် နေထိုင်သော ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများသည် အစဉ်အမြဲ ကျူးကျော်ခြင်းကို ရင်ဆိုင်နေကြရ ပြီး ၎င်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား သိရှိပြီး ပြည်နယ်နှင့် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရများက လေးစားရန် ရုန်း ကန်ကြိုးပမ်းနေရသည်။ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် စီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်များသည် မတူကွဲပြားပြီး ကိုယ်ပိုင် ဓလေ့ ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများပေါ်တွင် အခြေခံသော်လည်း ၎င်းတို့ နယ်မြေများတွင် သတ္တု တူးဖော်ခြင်း၊ ထွန်ယက် စိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် မွေးမြူရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ ဖိအားများကို တွန်းလှန်ရန်မှာ ဘရာဇီးရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအပေါ်တွင် မူတည်သည်။

သာဓကကောင်းတစ်ခုမှာ Yanomami²⁰ ဖြစ်ပြီး ၎င်းသည် အမေဇုန်ရှိ အကြီးဆုံး ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စု ဖြစ်ပြီး ဘရာဇီးမြောက်ပိုင်းနှင့် ဗင်နီဇွဲလား တောင်ပိုင်းရှိ မုတ်သုံသစ်တောများနှင့် တောင်တန်းများတွင် နေထိုင်သည်။ ၎င်းတို့သည် Orinoco နှင့် Amazon မြစ်များ အကြားရှိ ဒေသထဲရှိ Amazonas နှင့် Roraima ပြည်နယ်များအကြား တည်ရှိသော ဟက်တာ ၉၆၆၄၉၇၅ နီးပါး (ဧက

²⁰ See: <https://hutukara.org/index.php>

၂၃၈၈၇၀၀၀) ကျယ်ဝန်းသော မုတ်သုံ သစ်တောများတွင် နေထိုင်သော မုဆိုး-လယ်သမား လူမှုအဖွဲ့အစည်း ဖြစ်သည်။ Hutukara Yanomami အသင်းသည် သဘောတူညီထားသည့် ဥပဒေများနှင့် ဥပဒေရေးရာ ပြဌာန်းချက်များကို အကောင်အထည် ဖော်ရန် Yanomami မျိုးနွယ်စုကွဲများကို အတူတူ ပေါင်းစည်းပေးသည်။

မြေယာနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ၎င်းတို့သည် Yanomami ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာ အတွင်းနှင့် အပြင်ရှိ ဖြစ်ရပ်များအားလုံးတွင် အသင်းနှင့် ပတ်သက် ဆက်နွှယ်သည့် ဒေသများရှိ Yanomami တို့၏ အခွင့်အရေး များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုပေးခြင်းတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည်။

၎င်းတို့၏ လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခြင်းနှင့် တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ခြင်း အမြင်ဖြင့် အများပြည်သူ နှင့် ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများနှင့် သဘောတူညီမှု ရယူခြင်း၊ Yanomami ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေပေါ်တွင် အခြေချနေထိုင်နေသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ပြည်သူ့မူဝါဒများ စီစဉ်ချမှတ်ခြင်းအား ထောက်ခံအားပေးခြင်း တို့ပါဝင်သည်။ (Hutukara Yanomami အသင်း၊ ၂၀၁၁)

ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများက “Life Plan- ၁၁၀ အစီအစဉ်”²¹နှင့် “ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ လုပ်ငန်းစဉ်များ”²²မှ တဆင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာများအတွက် ပေါင်းစည်းထားသည့် နယ်မြေဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ပတ်သက်သော ပြဌာန်းချက်များကို သတ်မှတ်ခြင်းအပေါ် အာရုံစိုက်သည်။ Life Plan သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအား ၎င်းတို့၏ နယ်မြေတွင် အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ် သုံးပါး အကျိုး အတွက် စိတ်ချရစေရန် နည်းလမ်းကို ပံ့ပိုးပေးသည်။ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လုပ်ငန်းစဉ်သည် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုသည် ၎င်းတို့ နယ်မြေတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည့် လူမှု အသိုက်အဝိုင်း ပြင်ပက အဆိုပြု ချက်များ မည်သို့ သုံးသပ်မည် တို့နှင့် ပတ်သက်ပြီး လမ်းညွှန်ချက်များကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းပေးသည်။

အကျဉ်းချုပ်ရလျှင် ဘရာဇီးရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများသည် နိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ခံကလေးများအဖြစ် ရှုမြင်ခြင်း ခံနေရဆဲဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပေးအပ်ထားသည့် အတိုင်းအတာအတိုင်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပေးခြင်းမခံရပါ။ နယ်မြေ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းများသည် နှေးကွေးနေပြီး ၎င်းတို့၏ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နယ် မြေများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အခွင့်အရေးများနှင့် ထုံးတမ်း အစဉ်အလာအရ နေထိုင်မှု ဘဝပုံစံများအပေါ် ခြိမ်းခြောက်မှုများ တိုးများလာသ

²¹ See: Yananawa Life Plan: <https://www.forest-trends.org/publications/yawanawa-life-plan/>

²² See: Ashaninka Protocol: <https://www.forest-trends.org/publications/protocolo-de-servicos-ambientais-dos-ashaninka/>

၅။ ယင်းအတွေ့အကြုံများသည် မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေရှိ တူညီသော အခက်အခဲ၊ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် မည်သို့ ဆက်စပ်သနည်း။

ကနေဒါနိုင်ငံ၊ အီသီယိုးပီးယားနှင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံတို့၏ အတွေ့အကြုံများသည် အဖွဲ့အစည်း/ ကျင့်ထုံးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု ကိရိယာအဖြစ် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု စနစ်သည် တိုင်းရင်းသားမတူကွဲပြားမှု၏ အခက်အခဲ၊ စိန်ခေါ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် မလုံးလောက်သည်ကို ဖော်ပြနေသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေး များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကတိကဝတ်များ ရှိသော်လည်း ယင်းနိုင်ငံ သုံးနိုင်ငံ စလုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ပြဌာန်းထားသည့်အတိုင်း အလုပ်မဖြစ်ခဲ့ပါ။ အလုပ်မဖြစ်ခဲ့သည့် အကြောင်းအရင်းများနှင့် ပတ်သက်လျှင်မူ နိုင်ငံများအကြား ကွဲပြားခြားနားမှု ရှိပါသည်။ နိုင်ငံအားလုံးတွင် မြေယာနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပေးအပ်ထားသော်လည်း လက်တွေ့ သက်သေပြနိုင်မှု ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးသည် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရန် လူမှုရေး၊ ပညာရေး စသည့် နောက်ခံအားနည်းသော အနေအထားတွင်ရှိသော ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများ သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခများနှင့် မကျေနပ်မှုများကို ပိုမို ဖန်တီးပေးလိုက်သည့် အဆိုးအဖြတ်ချမှတ်သော ဖယ်ဒရယ်ရေးရာ အစိုးရဌာနများ လက်ထဲတွင် ရှိနေသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေက ရှိနှင့်ပြီးသား ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားနှင့် စာချုပ်ပါ အခွင့်အရေးများ ကို အသိအမှတ်ပြုသော်လည်း နယ်မြေပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်း ထိုအခွင့်အရေးများ မည်သည့်နေရာများတွင် ဖြစ်ပေါ်လာရမည်၊ ဤဒေသများတွင် မည်သည့် ဥပဒေများ သက်ရောက်မှု ရှိမည်နှင့် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု စနစ်တစ်ခုလုံးနှင့် ထို ဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို မည်သို့ ဆက်စပ်မည် စသည်တို့ကို ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် အဖြေမပေးထားသော ပုစ္ဆာများနှင့်အတူ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေး များနှင့် ရပိုင်ခွင့်များအား တောင်းဆိုခြင်းသည် တရားရုံး အမှုဖြစ်စဉ်များ၊ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း ထားသည့် မြေယာ အသုံးချမှု သဘောတူညီချက်များ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ စာချုပ်များနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ တွင် ဖိနှိပ်ခြင်းခံရသည်။ ၁၉၉၂ခုနှစ်တွင် လူထု ဆန္ဒခံယူပွဲ၌ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပေးအပ်မည့် ချားလ်လို့တောင်း သဘောတူညီချက်သာ အောင်နိုင်ခဲ့လျှင် အခြေအနေက လက်ရှိတွင် ကွဲပြားခြားနားဖွယ်ရှိသည်။ ဘရာဇီးတွင် တူညီသောဖြစ်စဉ် ဖြစ်ခဲ့ပြီး ယင်းအခြေအနေ၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအောက်တွင် ရှေးအကျဆုံးနှင့် အာဏာအရှိဆုံး မြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို ကိုင်ဆောင်ထားသော်လည်း ၎င်းတို့ကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား နယ်မြေ ပိုင်ခြားသတ်မှတ်ခြင်းဖြင့်သာ အဆုံး အဖြတ်ပေးနိုင်ပြီး နောက်ဆုံးတွင် လုပ်ငန်းစဉ်သည် ပုံပျက်သွားပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ တည်ရှိမှုကို ဆန့်ကျင်သော အင်အားစုများ၏ ဖျက်စီးခြင်း ခံကြရသည်။ နယ်မြေပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်းသည် BC ၁၀၀% ထက် ကျော်လွန်သော မြိတိသျှ ကိုလမ်ဘီယာတွင် ရှုပ်ထွေးသည့် စာချုပ် လုပ်ငန်းစဉ်များ ဖြစ်သည်။ ဘုရင်မ နယ်မြေကို ဒေသ၏ First Nations နယ်မြေ ၁၉၈ ခုထဲမှ တခု သို့မဟုတ် တခုထက်ပိုသော ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နေထိုင်လာသည့် နယ်မြေအဖြစ်

သတ်မှတ်သည်။ သို့သော်လည်း အီသီယိုးပီးယား၌ တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု၏ အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ၏ ကြေညာချက်တွင် အဓိက တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို အသိအမှတ် ပြုရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက တော်တော် ခရီးရောက်အောင်

လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ဤပြည်နယ်များရှိ အဓိက ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို ဦးစားပေးလိုက်ရာ ရောက်ပြီး မရေမတွက်နိုင်သော လူနည်းစုများကို ပေါ်ပေါက်လာစေကာ စည်းလုံးသော ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု ပုံစံကို ဆုံးရှုံးခဲ့ပြီး တိုင်းရင်းသား ပဋိပက္ခကို ပုံကြီးချဲ့ပေးလိုက်ခြင်း၊ တိုင်းရင်းသား ဖြစ်တည်မှုအပေါ် အလွန်အကျွံ မှီခိုခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည်။ နိုင်ငံ၏ အခြေခံ ကျသော အုတ်မြစ်ကို တုန်လှုပ်စေပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ အကျပ်အတည်းကို ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။

ရှိနှင့်ပြီးသား ဥပဒေများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအကြား ချိတ်ဆက်မှု မရှိခြင်းများက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ ဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအား အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို ရှုပ်ထွေးစေသည်။ ကနေဒါနှင့် ဘရာဇီးတို့တွင် အင်ဒီယန်း အက်ဥပဒေနှင့် အင်ဒီယန်း ဥပဒေ အသီးသီးတို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သော ကိုလိုနီအစိုးရများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများအကြား မူဝါဒများနှင့် ဆက်ဆံရေးပုံစံများကို ပြဌာန်း ထားသည်။ အပြောင်းအလဲကို ထင်ဟပ်ရန် နိုင်ငံ၏ ဥပဒေပြုရေး စနစ်ကို ဆန်းစစ်ခြင်း မလုပ်လျှင် ယင်းဥပဒေ များကို ပြန်လည် ပယ်ဖျက်ရန် ခက်ခဲသည်။ ထို့အပြင် ကနေဒါနှင့် ဘရာဇီး၏ အင်ဒီယန်း အက်ဥပဒေနှင့် အင်ဒီယန်း ဥပဒေသည် နိုင်ငံတော်အား အုပ်ထိန်းသူအဖြစ်နှင့် အင်ဒီယန်းတို့အား အုပ်ထိန်းခံ ကလေးအဖြစ် ပြုလုပ်ထားသည့် ဆက်ဆံရေးကို သတ်မှတ်ထားသည်။ ဤစနစ်များတွင် နှစ်နိုင်ငံစလုံး၏ ရလဒ်သည် ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ အတွက် ဒုက္ခရောက်စေသည်။ အီသီယိုးပီးယားတွင် တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ် ဝါဒီ စနစ် ထူထောင်ထားသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသစ်ကို ကျင့်သုံးပြီးနောက် ယခင်က ရှိခဲ့သည့် Derg အစိုးရကို ထိန်းသိမ်းထားခဲ့ပြီး ယင်းမှာ တိုင်းရင်းသား ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှု စနစ်များနှင့် ချိတ်ဆက် မှု မရှိတော့သည့် မြေယာ လုပ်ပိုင်ခွင့် (နှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ကြီးကြပ်မှု) ကို ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ထို့ထက် Derg စနစ် တွင် အီသီယိုးပီးယား တောင်သူလယ်သမား အသင်း၏ မြေယာ အသုံးချခွင့် အခွင့်အရေး ပေးအပ်ခြင်းသည် တိုင်းရင်းသား အုပ်ချုပ်မှု စနစ်များကို လျော့ပါးစေပြီး ဗဟို အစိုးရ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ခွင့်ပြုပေးသည်။ အံ့အားသင့် စရာမလိုဘဲ ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းက အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများနှင့် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုများ မြှင့်တက်လာ သော အခြေအနေကို ဦးတည်စေသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များတွင် တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို သတ်မှတ်ပြဌာန်း ထားသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် တခါတရံတွင် လိုအပ်သည့် ရှင်းလင်းမြင်သာမှုကို ပံ့ပိုးရန် မလုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပါ ဟူသည့် အမြင်တခုက နိုင်ငံများအားလုံးအကြား ရှင်းလင်းစွာ ကျန်ခဲ့ပြီး ပြန်လည် သုံးသပ် နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်ကို အဓိပ္ပာယ်ကောက်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ချရန် တရားရုံးများအပေါ် လွှဲချလိုက်ခြင်းသည် ပို၍ ရှုပ်ထွေးသည့် အခြေအနေ ဖြစ်နိုင်သည်။ Roraima ပြည် နယ်နှင့် ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ကောင်စီ၊ ၂၀၀၈ (ဘရာဇီးနိုင်ငံရှိ “Raposa Serra do Sol”) စသည့် အစဉ်အလာရှိခဲ့သည် တရားရုံး အမှုဖြစ်စဉ်များကပင်လျှင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင် ရေးနှင့် ဥပဒေ ပြုရေးကို အာမခံပေးနိုင်ဘဲ အခြေအနေများ တိုးတက်မှု ရှိလာသော်လည်း ကနေဒါ အတွေ့အကြုံက ယင်းအခြေအနေကို ထင်ဟပ်နေသည်။

မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဌာနတိုင်းရင်းသား/ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အဓိကကျသော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပြီး ဖယ်ဒရယ်စနစ် ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံ သုံးခုလုံးတွင် သက်သေရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ဌာနတိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုသည် မြေယာ နှင့် ဒွန်တွဲနေသောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခင်းအကျင်းရှိ တူညီသော အခန်းတွင် မြေယာ အခွင့် အရေးများကို ပြဌာန်းခြင်းသည် ယင်းဆက်နွယ်မှုကို သိသာထင်ရှားစေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ၂၀၀၈ ဖွဲ့ စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၌ ထိုကဲ့သို့သော အသိအမှတ်ပြုမှု မပါဝင်ပါ။ သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပြည်ထောင်စု အစိုးရအား စည်းလုံးညီညွတ်နှင့် တိုင်းပြည်၏ မျိုးနွယ်စုများအကြား လေးစားမှုကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် တောင်သူ လယ်သမားတို့၏ အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးရန်အတွက် လိုအပ်သည့် ဥပဒေများပြဌာန်းရန် ခွင့်ပြု ထားသည် (ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ၊ ၂၀၀၈)။ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်သည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအကြား ရင်ကြားစေ့ရေး ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်နေသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ် တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (NCA) နှင့် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုများ သည် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများတွင် ရှိသော အကြီးမားဆုံး ဩဇာအရှိန်ဝါဖြစ်သည်။ ငြိမ်း ချမ်းရေးသို့ ဦးတည်သည့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်မှုတွင် မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ၏ အရေးပါမှုကို အချက်ပြရန် ဤအရေးပါသည့် သဘောတူညီမှုများတွင် မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို ထည့်သွင်းခြင်းသည် အရေးကြီးသည်။ ၎င်းတို့ကို ကနဦးနိုင်ငံတွင် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခဲ့သည့် ခေတ်သစ် စာချုပ်များ (Nisga'a ကို ရည်ညွှန်းသည်)နှင့် ဆင်တူသော စာချုပ်များအဖြစ် ရှုမြင်နိုင်သည်။ သို့သော်လည်း NCA တွင် ၁။ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ လုံခြုံ စိတ်ချရမှုအတွက် အတင်း အဓမ္မ မြေယာ သိမ်းယူခြင်းကို ရှောင်ရှားခြင်း၊ ၂။ အပစ်အခတ် ရပ်စဲထားသော ဒေသများရှိ ဒေသခံများအား ထိခိုက် နိုင်သော စီမံကိန်းများကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် လူမှုအသိုက်အဝိုင်းအတွင်း ဆွေးနွေးမှုများကို အားပေး ထောက်ခံခြင်း စသည့် မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ များနှင့် သက်ဆိုင်သော အချက် နှစ်ချက်ကိုသာ ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်။ ဤပြဌာန်းချက်များသည် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် မြေယာနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဌာနတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့် များကို အသိအမှတ်မပြုဘဲ တိုင်းရင်းသား မြေယာများအပေါ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုနှင့် အခွင့် အာဏာကိုသာ အားပေးထောက်ခံပေးနေသည်။ သို့သော်လည်း ကနဦးနိုင်ငံတွင် တရားဝင်သဘောတူညီ ထားသော စာချုပ်များသည် စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ရှုထောင့်ပေါင်းစုံကို အခြေခံပြီး မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအပေါ် ဗဟိုပြုထားသည်။ ဤမြေယာဆိုင်ရာ တောင်းဆိုချက်များကို ဖြေရှင်းပေးခြင်းသည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများအား ပြဌာန်းခြင်း၏ ရှေ့ပြေးလုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် လက်ရှိ ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်သည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများကို အခွင့်အာဏာ အနည်းငယ်သာ ပေးထားပြီး တတိယအလွှာ အုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း (ဥပမာ- တိုင်းရင်းသား စီမံ အုပ်ချုပ်မှု)ကို စနစ်အတွင်း မည်သို့ အသိအမှတ်ပြုထားသည် ဆိုသည့်အပေါ် နှုတ်ဆိတ်နေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်တွင် ပြဌာန်းပြီး ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ထပ်တိုး

ပြင်ဆင်ချက်များ ထည့်သွင်းထားသည်။ သည် ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ သို့မဟုတ် တတိယအလွှာ အဖွဲ့အစည်းများ အပေါ် မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတအရင်းအမြစ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း အခွင့်အာဏာကို ခွဲဝေ မပေးထားပါ။ လက်တွေ့တွင် အခွင့်အာဏာများအားလုံးကို ပြည်ထောင်စု အစိုးရကသာ ဆက်လက် ဆုပ်ကိုင်ထားသည်ကို ဆိုလိုသည်။ မြေယာများနှင့် သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအပေါ် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးကို ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပြေလည်မှု ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းရန် NCA လက်အောက်တွင် ကြားဖြတ် သဘောတူညီချက်များ သို့မဟုတ် UPDJC လက်အောက်တွင် ပူးတွဲ သဘောတူညီမှု သို့မဟုတ် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အခြား နည်းလမ်းများကို ထပ်တိုးခဲ့ထွင်နိုင်သည်။

မြေယာနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးခြင်းသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ နယ်မြေဆိုင်ရာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် နှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှု အခြေခံမှုများ၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှု အလွှာအသီးသီးတွင် ၎င်းတို့ မည်သို့ ကွဲပြားခြားနားသည် တို့နှင့် သက်ဆိုင်သည် (Lavers၊ ၂၀၁၈)။ အထူးသဖြင့် ဖယ်ဒရယ် စနစ်အတွင်းတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား/ တိုင်းရင်းသား လုပ်ပိုင်ခွင့် စနစ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရာတွင် ပတ်သက်ဆက်နွှယ်မှုရှိသည်။ အီသီယိုးပီးယား၏ အတွေ့အကြုံက ပြသနေသကဲ့သို့ ဗဟို ချုပ်ကိုင်မှု ပြုလုပ်သော ထိန်းချုပ်မှု အောက်တွင် စီမံ အုပ်ချုပ်သော (သို့သော် အခွင့်အာဏာ ပျောက်ဆုံးနေသည်) ဖယ်ဒရယ် ထိန်းချုပ်မှုအား ဒေသတွင်း အသုံးပြုရန် အတွက် ရွေးချယ်ကျင့်သုံးခံထားရသည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် အစဉ်အလာအရ အာဏာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက် ပုံများစသည့် ပြည်တွင်းအခြေအနေနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သော အာဏာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများ အဖြစ်သို့ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းသည် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများနှင့် မတည်မငြိမ်ဖြစ်နေသော အာဏာ အပြောင်းအလဲ အသစ်များကို ဦးတည်စေနိုင်သည်။ အီသီယိုးပီးယားတွင်လည်း တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ် စနစ် သည် မျှဝေထားသည့် တိုင်းပြည်၏ ဝိသေသလက္ခဏာထက် တိုင်းရင်းသား ဖြစ်မှုကို အလေးပေးထားပြီး ပဋိပက္ခများကို မီးမွှေးပေးနေသည်။

နှိုင်းယှဉ်ကြည့်လျှင် First Nations စီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်များဆိုင်ရာ ကနေဒါ နိုင်ငံ၏ သာဓကများသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ နယ်မြေဆိုင်ရာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ အခြေခံမှု များသည် First Nation (ဥပမာ Nisga'a၊ Haida၊ Tsilhqot'in စသဖြင့်) တွင် အခြေခံပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသား စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို တဖြည်းဖြည်း လေးစားလက်ခံလာကြသည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား စီမံ အုပ်ချုပ်မှုသည် ပုံစံ အမျိုးမျိုး ဖြစ်နိုင်သော်လည်း မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များ၊ ဇုံသတ်မှတ်ခြင်း စသည် ပုံစံတွင် Nisga'a၊ Haida၊ ကမ်းရိုးတန်း First Nationsနှင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ Yanomami (နှင့် အခြား) စသည့် သာဓကများသည် မြေယာ ပြဿနာအတွက် ဖြစ်နိုင်သည့် အဖြေအားလုံး ဖော်ပြခြင်းသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသား ပြည်နယ်များအား ရှေ့ဆက် လမ်းကြောင်းကို မည်သို့ သတ်မှတ်ခွင့်ပြုသည်ကို ပြသနေသည်။ ဒေသနှင့် ပြည်နယ်များနှင့် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရသည် ထိုလမ်းကြောင်းကို သင့်လျော်သလို အကောင်အထည်ဖော်ပြီး ပံ့ပိုးရန် မိတ်ဖက်အဖြစ် ဆက်လက်ရှိနေနိုင်သည်။

အောက်ပါတို့သည် အခွင့်အာဏာနှင့် နယ်မြေဆိုင်ရာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်တို့၏ မတူညီသော ရှုထောင့်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းအတွက် အခြေခံ စနစ် ဖြစ်ပြီး ထိုစနစ်သည် ပြည်သူပိုင်မြေများ အများစုပါဝင်သည့် (ပုဂ္ဂလိကပိုင် မြေယာများနှင့် ဆန့်ကျင်သည်) ဖယ်ဒရယ်စနစ်အတွင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏

ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နေထိုင်လာသော နယ်မြေနှင့် ယင်းနယ်မြေနှင့် ဆက်စပ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း အခွင့်အာဏာများကို သတ်မှတ်ရန် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအား ခွင့်ပြုပေးသည့် မြေယာ သတ်မှတ်ခြင်း နည်းလမ်းများနှင့် မည်သို့ ဆက်စပ်မှု တို့ဖြစ်သည်။²³

က) အထက်ပါ ဖြစ်စဉ်များတွင် ဖယ်ဒရယ် စနစ်အတွင်းရှိ မြေယာနှင့် ပတ်သက်သော ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ ၏ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရန် ဗဟို အစိုးရနှင့် ပြည်နယ်/ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရတို့အတွက် ထိတွေ့ ဆက်ဆံမှု ရွေးချယ်စရာနည်းလမ်းများ၊ ဌာနေ တိုင်းရင်းသား စီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်များနှင့် ပတ်သက်သော အနိမ့်ဆုံး လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာမှသည် အမြင့်ဆုံး လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအထိ အစဉ်အလိုက်ဖော်ပြထားသည် (ပုံ ၄ တွင် ကြည့်ပါ)

- **ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ။** ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် အစိုးရသည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဖြစ်လာနိုင်သော ချိုးဖောက်မှုအား ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကို သတိပေးနေသည်။ ဤသည်မှာ ကနေဒါနိုင်ငံတွင် အကြီးအကျယ် မဖြစ်ပေါ်ခဲ့ဘဲ Haida ပြည်နယ် နှင့် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ (သစ်တောရေးရာ ဝန်ကြီး) ၂၀၀၄ တွင် တရားရုံးချုပ်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကသာ သာဓက ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ခြင်းသည် လွတ်လပ်သော သဘောထားအမြင်ရယူခြင်း (FPIC) အတွက် အခြေခံကို တည်ဆောက်ပေးသည်။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းအတွက် ရှင်းလင်း ပြတ်သားသည့် ဥပဒေရေးရာ သတ်မှတ်ချက်များ မရှိဘဲ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း မဖြစ်လာနိုင်သည်ကို လက်တွေ့လုပ်ခြင်းက ပြသနေသည်။ ဘရာဇီးနှင့် အီသီယိုးပီးယားစသည့် ခိုင်မာ အားကောင်းသည့် ဗဟို အစိုးရ လုပ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်များတွင် အထူးသဖြင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းက အဓိက အကြောင်းဖြစ်သည်။ ယင်းနိုင်ငံများတွင် ဖယ်ဒရယ် ဥပဒေများနှင့် အညီ မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအား စီမံ အုပ်ချုပ်ရာတွင် ဗဟို အစိုးရ ၏ ထိန်းချုပ်မှုနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်တွင် ပြဌာန်းသည့် ဥပဒေများထက် ဖယ်ဒရယ် ဥပဒေ များ၏ ကြီးစိုးမှုသည် ပြဿနာ ဖြစ်လာသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ အကာအကွယ်ပေးမှု မပေးထားသည့် မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့သော အခြေအနေတွင် ဒေသခံတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်အပေါ် သက်ရောက်နိုင်သည့် ပြဿနာ အပေါ် တိုင်းရင်းသားများနှင့် ဆွေးနွေးရန် အနာဂတ် ဥပဒေပြဌာန်းချက်များအား ဆုံးဖြတ်ချက် မှတ်မည့်သူများကို လမ်းညွှန်ရန် အခြေခံ စနစ် မရှိလာနိုင်ပါ။
- **ဝင်ငွေ/ အကျိုးအမြတ် မျှဝေခြင်း ။** မြေယာနှင့် ပတ်သက်သော ဌာနေ တိုင်းရင်းသား အခွင့် အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရန် နည်းလမ်း သို့မဟုတ် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ခွဲဝေပေးခြင်း မရှိသော်လည်း သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များမှ ရရှိသည့် ဝင်ငွေ/ အကျိုး အမြတ် မျှဝေခြင်းသည် အနည်းဆုံး တိုင်းရင်းသား နယ်မြေများတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော စီးပွားရေး လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများမှ အကျိုးအမြတ်တချို့ကို ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများထံ ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည်။²⁴ ဤသို့ လုပ်ခြင်းက တိုင်းရင်းသားနယ်မြေများမှ ရရှိလာသည့် အကျိုးအမြတ်

²³ Countries that have predominantly private land holdings have a different set of circumstances.

²⁴ Gas pipelines: <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/environment/natural-resource-stewardship/consulting-with-first-nations/first-nations-negotiations/natural-gas-pipeline-benefits-agreements-and-forest-harvesting>

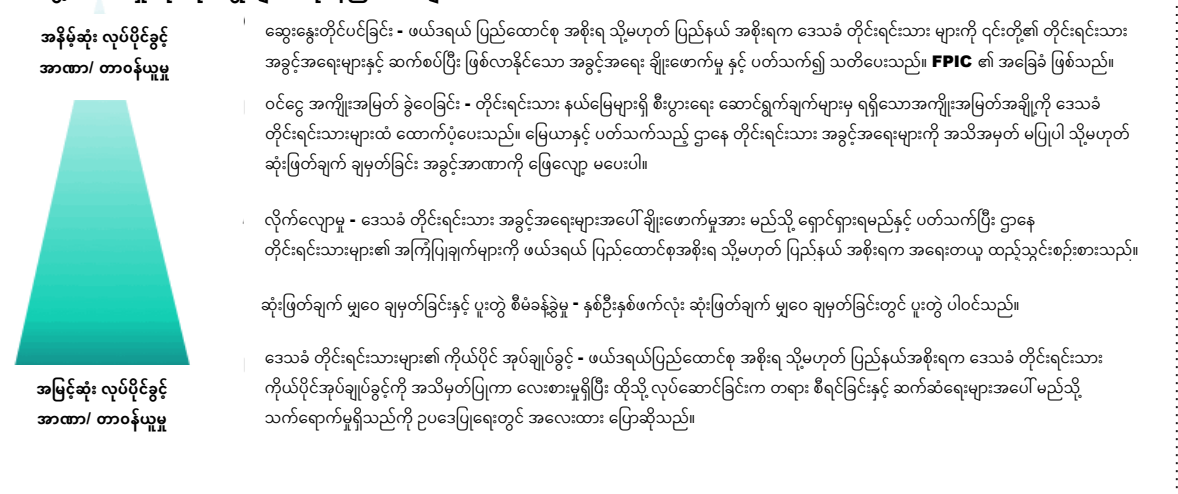
များကို ဖြတ်တောက်ခြင်း လုပ်သည့် အသိုက်အဝိုင်းများကို သွေးဆောင်ဖြားယောင်းနိုင်သော်လည်း မြေယာ ရပိုင်ခွင့်နှင့် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်ကို အတည် ပြုခြင်းတို့နှင့် ချိတ်ဆက်မှုမရှိဘဲ ဝင်ငွေ/ အကျိုးအမြတ် မျှဝေခြင်းသည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝိုင်းများအား လာဘ်ထိုးခြင်းအဖြစ် ဝေဖန်ခံရပြီး ညစ်ညမ်းမှုနှင့် အညစ်အကြေးများ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများနှင့်အတူ တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝိုင်းများအား ချန်ရစ်ခဲ့သည်။ မြိတိသျှ ကိုလမ်ဘီယာတွင် မကြာသေးခင်က ဝင်ငွေ/ အကျိုးအမြတ် မျှဝေခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုများသည် “ဒေသခံတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများအပေါ် ချိုးထောက်မှု အတိုင်းအတာ” နှင့် စီမံကိန်း သက်တမ်းအတွက် အကျိုးအမြတ် ရာခိုင်နှုန်းတို့ အပေါ်တွင် သက်ရောက်စေသည်။ သို့သော်လည်း အကျိုးကျေးဇူးနှင့် ဝင်ငွေများ မျှဝေခြင်း သဘောတူညီချက်များသည် တခါတရံတွင် ငွေကြေး သို့မဟုတ် အခြားအကျိုးကျေးဇူး များအား အလဲအလှယ်လုပ်သည့် အနေဖြင့် သီခြား စီမံကိန်းတခုနှင့် ပတ်သက်သော First Nations ၏ ဥပဒေရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးရာ အခွင့်အလမ်းများကို ထုတ်ယူသွားပြီး ၎င်းတို့ရရှိမည့် ငွေကြေးဆိုင်ရာ လျော်ကြေးအတွက် ပေးပေးရန် First Nations တို့အတွက် များသော အားဖြင့် ဈေးကြီးနေသည်။

- **ထည့်သွင်း စဉ်းစားပေးခြင်း ။** ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် အစိုးရ သည် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများအပေါ် ချိုးဖောက်မှုကို မည်သို့ ရှောင်ရှားနိုင်သည်နှင့် ပတ်သက်ပြီး ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများ၏ အကြံပြုချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး လက်တွေ့လုပ်ဆောင်သည်။ ဘရာဇီးတွင် နယ်မြေပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းသည် ယင်းအယူအဆကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် နည်းလမ်းဖြစ်သော်လည်း ၎င်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားသည့် ရည်မှန်းချက်များကို ရရှိအောင် မစွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့ဘဲ ၎င်းသည် ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ ဆွယ်တရားဟောသူများဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး အခက်အခဲ၊ စိန်ခေါ်မှု ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကာအကွယ်ပေးမှုများမရှိဘဲ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အကျိုး စီးပွားကို မည်သို့ ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးမည်ကို စဉ်းစားပေးရန်အတွက် အခြေခံ စနစ်မရှိပါ။
- **ဆုံးဖြတ်ချက် မျှဝေ ချမှတ်ခြင်းနှင့် ပူးတွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု ။** နှစ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများက ပူးတွဲပြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းကို မျှဝေ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထင်ရှားသည့် သာဓကမှာ ၂၀၁၁ ခုနှစ် ရင်ကြားစေ့ရေး လုပ်ငန်းစဉ် သဘောတူညီချက်အား လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးနောက် ဖွဲ့စည်း လိုက်သည့် Great Bear မုတ်သုံသစ်တော သဘောတူညီမှုများ (Great Bear မုတ်သုံ သစ်တော မြေယာ အသုံးချမှု ဥပဒေအမိန့်နှင့် Great Bear မုတ်သုံသစ်တော (သစ်တော စီမံခန့်ခွဲမှု) အက်ဥပဒေ) နှင့် Haida Gwaii စီမံခန့်ခွဲမှု ကောင်စီ တို့ဖြစ်သည်။ ဤသဘောတူညီမှုများသည် ယင်းသဘောတူညီချက်များပါ စကားရပ်များ (အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ သစ်တော၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့် စသည်)ကို လိုက်နာရန် ဝန်ကြီးဌာနများ အားလုံးကို ညွှန်ကြားထားသောကြောင့် အစိုးရအဆင့်များအားလုံးတွင် First Nations များ၊ ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍအပါအဝင် ပါဝင်သူများအားလုံးနှင့် ရင်ကြားစေ့ရေးကို

ပြဌာန်းပေးသည်။ အပြန်အလှန် လေးစားမှုဖြင့် ယင်းသဘောတူညီမှုများအားလုံး အောင်မြင်နိုင်ပါသည်။

- **ဌာနေ တိုင်းရင်းသား ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် ။** ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အစိုးရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် အစိုးရက ဌာနေတိုင်းရင်းသား အစိုးရအား အသိအမှတ်ပြု လေးစားပြီး ဥပဒေ ပြဌာန်းမှုတွင် ယင်းသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်နှင့် ဆက်ဆံရေး ကိစ္စများကို မည်သို့ သက်ရောက်နိုင်သည်ကို အချက်ပြပေးသည်။ ကနေဒါ၏ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားဆိုင်ရာ စာချုပ်များသည် ဖယ်ဒရယ်စနစ်အတွင်း တတိယအလွှာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို မည်သို့ ခွင့်ပြု လေးစားလိုက်နာနိုင်သည်ဆိုသည့် လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြနိုင်သည့် ဥပမာကို ထောက်ပံ့ပေးသည်။ Nisga's စာချုပ်သည် Nisga's ဥပဒေများကို ဖယ်ဒရယ်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေများ နှင့် အတူ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သည်ကို ရှင်းလင်းမြင်သာအောင် လုပ်ပေးပြီး စာချုပ်သည် ဥပဒေများအကြား ပဋိပက္ခများ သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီညွတ်မှုများကို ဖြေရှင်းပေးမည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းပေးသည်။ Nisga'a အစိုးရ အာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းများသည် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာ စံနှုန်းများနှင့် အညီ ရပ်တည်ပြီး “တွေ့ဆုံခြင်း သို့မဟုတ် သတ်ပတ်ခြင်း” နည်းလမ်းကို အသုံးပြုသည်။ ဤသည် က အလုပ်ဖြစ်ကြောင်း ကလေး လူမှုဘဝဖွံ့ဖြိုးရေးက သာဓကကောင်းပင်ဖြစ်သည်။ ကလေး သူငယ်ဆိုင်ရာ ကာကွယ်ပေးမှုအတွက် ဒေသဆိုင်ရာ စံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီလျှင် သို့မဟုတ် ကျော်လွန်နေလျှင် Nisga's ဥပဒေများတွင် ဦးစားပေး ရှိသည်။ သို့သော် စောင့်ရှောက်ခံ ကလေးများနှင့် ပတ်သက်သည့် တင်ပြချက် လိုအပ်သည့် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေများ ဆက်လက်ပြီး သက်ရောက်မှု ရှိနေမည်။ “တွေ့ဆုံခြင်း သို့မဟုတ် သတ်ပတ်ခြင်း” နည်းလမ်းသည် ပညာရေး၊ ကလေးနှင့် မိသားစု ဝန်ဆောင်မှုများ၊ မွေးစားခြင်းနှင့် သစ်တောရေးရာ အပါအဝင် နေရာ တော်တော်များများတွင် ပေါ်ပေါက်လာနေသည်။²⁵

ပုံ ၇ - ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် အစိုးရတို့ အတွက် ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု ဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာ နည်းလမ်းများ

²⁵ See: <https://www.nisgaanation.ca/understanding-treaty>

ခ) မြေယာနှင့် ပတ်သက်သော ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုရန် ဗဟိုနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရများအတွက် အထက်ဖော်ပြပါ ဖြစ်စဉ်များတွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက် နေထိုင်လာသည့် နယ်မြေနှင့် ယင်းနယ်မြေနှင့် ဆက်စပ်သော ဆုံးဖြတ်ချက်မှတ်ခြင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန် ကို သတ်မှတ်ရန် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအား ခွင့်ပြုပေးသည့် မြေယာ သတ်မှတ်ခြင်း ရွေးချယ်စရာနည်း လမ်းများနှင့် သက်ဆိုင်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား စီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့်အနှိမ့် ဆုံးမှ လုပ်ပိုင်ခွင့် အမြင့်ဆုံး အထိ အစဉ်အလိုက် ဖော်ပြထားသည့် အကြောင်းအရာများဖြစ်သည် (ပုံ ၈ တွင် ကြည့်ပါ)

- **ဗဟိုအစိုးရက မြေယာများအပေါ် ပိုင်ဆိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများကို လက်ကိုင်ထားပြီး ပြည်နယ် အစိုးရ ထံ အကန့်အသတ်ရှိသော အခွင့်အာဏာကိုသာ ခွဲဝေပေးပြီး ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေယာ အသုံးချမှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်မပြုပါ။** နိုင်ငံ အများစုတွင် ဤသည်မှာ အဓိက အကြောင်းဖြစ် နေပြီး ပဋိပက္ခ၏ အဓိက အကြောင်းအရင်းဖြစ်သည်။ ဌာနေတိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများအား ၎င်းတို့ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်နေထိုင်လာသော နယ်မြေများအား သတ်မှတ်ရန် ခွင့်ပြုပေးပြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ် ခြင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုပေးသည်။ အီသီယိုးပီးယားတွင် Derg စနစ်ဟောင်းနှင့် တိုင်းရင်းသား ဖယ်ဒရယ် စနစ်အကြား ချိတ်ဆက်မှု မရှိခြင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ မြေယာအပေါ် ပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးများကို ကိုင်ဆောင်ထားသည့် ဒေသဆိုင်ရာ/ ပြည်နယ် အစိုးရတို့လည်း ပါဝင်နိုင်ပြီး ဗဟို အစိုးရ က မြေယာနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေပြုရေး အာဏာများကို ပြည်နယ် အစိုးရထံ ခွဲဝေပေးရုံသာမက ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေယာ အသုံးချမှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်မပြုပါ။ ကနေဒါနိုင်ငံ တွင် ၁၉၈၂ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပေါ်ပေါက်လာသည်အထိ ဤသည်မှာ ပြဿနာ ဖြစ်ခဲ့ပြီး နောက် ဆုံးတွင် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုလိုက်သည်။ နောက်ဆုံး ၃၇ နှစ်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါ အခွင့်အရေးများက လက်တွေ့ကျကျ ဘာကို ဆိုလိုသည်၊ ရင်ကြားစေရေးကို မည်သို့ ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်တို့ကို သတ်မှတ်ခြင်းတို့ဖြင့် ကုန်ဆုံးလျက်ရှိသည်။
- **ဗဟိုအစိုးရက မြေယာအပေါ်ပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးများကို လက်ကိုင်ထားပြီး ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ပြဿနာများနှင့် မြေယာကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရန် ဖယ်ဒရယ် အေဂျင်စီထံ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ ခွဲဝေပေးသည်။** ကနေဒါနိုင်ငံ၏ အင်ဒီယန်း အက်ဥပဒေနှင့် ဘရာဇီး၏ အင်ဒီးယန်း ဥပဒေအရ ဤပုံစံသည် များသောအားဖြင့် အာဏာအပြောင်းအလဲများကြား ဟန်ချက်မရှိမှုပါဝင်ပြီး ဌာနေ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများအား မဲပေးပိုင်ခွင့်ရပ်သိမ်းကာ ကနေဒါတွင် “အရန်စနစ်များ” နှင့် ဘရာဇီးတွင် နယ်မြေပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းတို့အပေါ် မူတည်နေပြီး နှစ်ခုစလုံးသည် အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော အကြောင်းပြချက်များစွာအတွက် ပျက်ကွက်ခဲ့သည်။
- **ဗဟိုအစိုးရသည် မြေယာအပေါ်ပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးများကို လက်ကိုင်ထားပြီး မြေယာ အသုံးချမှု အခွင့်အရေးများကို ခွင့်ပြုပေးသည်။** နိုင်ငံ သုံးနိုင်ငံလုံးကို လေ့လာသည့်အခါ အချို့ နေရာဒေသများတွင် အမဲလိုက်ခွင့်နှင့် ငါးဖမ်းခွင့် စသည့် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို

ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားသော်လည်း ခွဲဝေပေးသည့် အခွင့်အာဏာကို ခွင့်မပြုသည့်အခါ ဤသည်မှာ မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် ကိစ္စ ဖြစ်လာသည်။ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကာအကွယ် ပေးမှုများနှင့် ပတ်သက်လျှင်ပင် မြေယာ အသုံးချမှု အခွင့်အရေးများသည် ဘရာဇီးရှိ ယှဉ်ပြိုင်နေသော ဖိအားပေးမှုများကို ကြံ့ကြံ့မခံနိုင်ခဲ့ပါ (အထူးသဖြင့် အမေရိကန်နှင့် အခြား ကျေးလက်ဒေသများကို ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်စေရန် ကြိုးပမ်းနေသည့် အင်အားစုများ) ။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများသည် မြေယာဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် များသောအားဖြင့် ယခုထိ ဘေးဖယ်ခံထားရသောကြောင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုသည် မြေယာအပေါ် ဖိအားပေးမှုများကို တုံ့ပြန်ရန်ဖြစ်ပြီး လေးနက်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှု ကဏ္ဍထဲတွင် မရှိပါ။ ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာနှင့် ကနေဒါတွင် ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်နေထိုင်လာ သော နယ်မြေအဖြစ် ခွင့်မပြုထားသော နယ်မြေနှင့် ၎င်းတို့ အခြေချ နေထိုင် လာသော မြေယာ အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်ကို ကိုင်တွယ်ရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့ပါ။

- **ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေယာ အသုံးပြုမှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုသည့် ဖယ်ဒရယ် စနစ်ထဲတွင် ပူးတွဲ စီမံခန့်ခွဲမှု** ။ ဗဟို အစိုးရက မြေယာအပေါ် ပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးများကို လက်ကိုင် ထားပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ပူးတွဲပြီး ဥပဒေရေးရာ အဆုံးအဖြတ်များ ပြုလုပ်ပြီး စီမံခန့်ခွဲမှုကို ပူးတွဲ ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲသည်။ ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာတွင် Great Bear မုတ်သုံသစ်တော သဘောတူညီချက်များနှင့် Haida နှင့် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ နယ်မြေအကြား ရင်ကြားစေ့ရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် Haida Gwaii စီမံခန့်ခွဲမှု ကောင်စီတို့သည် ၎င်းတို့ မည်သို့ လည်ပတ်သည်နှင့် ပတ်သက်ပြီး သာဓကများ ပေးသည်။ အစိုးရနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား စနစ်များသည်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် ပုံစံဖြင့် အလုပ်လုပ်ကြသည်။ Great Bear မုတ်သုံ သစ်တောတွင် အုပ်ထိန်းသူ စောင့်ကြည့်သူများအဖြစ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ နှင့် သက်ဆိုင်သည့် မြေယာ စီမံခန့်ခွဲမှုကို စောင့်ကြပ် ကြီးကြပ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။²⁶ ဤနည်းလမ်းသည် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများ၏ မြေယာ အခွင့် အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်များအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို မဖြေရှင်းပေးနိုင်သေးဘဲ လမ်းကြောင်းပေါ်ရှိ ခြေလှမ်းတရပ်ဖြစ်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့တည်ရှိသည်ဆိုသည်ကို အသိအမှတ်ပြုသည်။
- **ဗဟိုအစိုးရသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေယာအသုံးချမှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို အချို့နေရာဒေသ များတွင် အသိအမှတ်ပြုပြီး ယင်းနေရာဒေသများတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အစဉ်အလာများ) ကို ခွင့်ပြုသည်။** ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် နည်းလမ်းလောက် ဝေးဝေး မသွားနိုင်ဘဲ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်သည်။ နယ်မြေပိုင်းခြား သတ်မှတ်ခြင်းအား အလိုရှိသည် (တရားစီရင်ခြင်းများတွင် စိန်ခေါ်မှု ရှိနိုင်ပြီး အထူးသဖြင့် ထပ်နေသော မြေယာ တောင်းဆိုချက်များ ရှိလာသည့် အခါတွင်ဖြစ်သည်။) ဤနည်းလမ်းသည်

²⁶ See: <https://coastalfirstnations.ca/our-environment/programs/coastal-guardian-watchmen-support/>

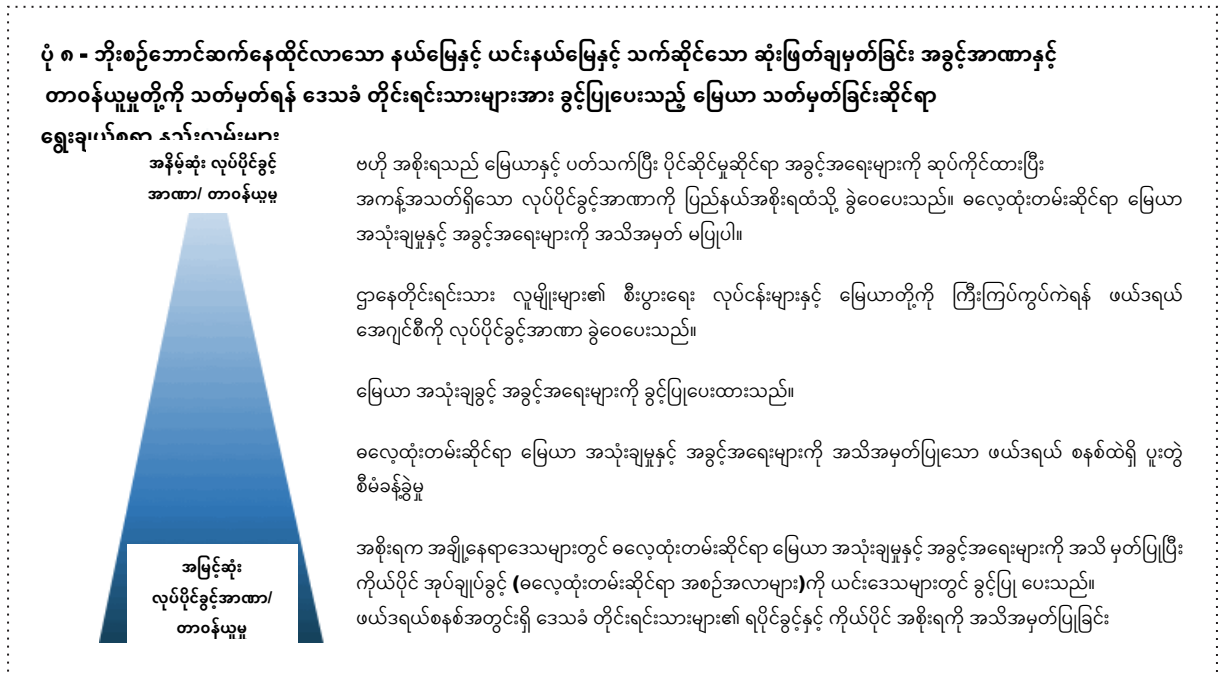
ဥပဒေရေးရာ အကာအကွယ်ပေးမှုများကို ထည့်သွင်းပြီး ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် ဒေသများအား အစိုးရအဖွဲ့များနှင့် အစိုးရ အဆင့်အားလုံးက လေးစားမှုရှိသည်။

- **ဗဟို အစိုးရသည် ဒေသခံတိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ဖယ်ဒရယ်စနစ်အတွင်း ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုပေးသည်။** ဤသည်က ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ထောက်ပံ့ပေးခြင်းအတွက် အကောင်းဆုံး နည်းလမ်း ဖြစ်သည်။ အတွေ့အကြုံက ဖယ်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံစနစ်များအတွင်း လုပ်ဆောင်ရန် ဖြစ်နိုင် သည်ကို ပြသနေသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် ကနေဒါ အစိုးရ၏ Tsilhqot'in ပြည်နယ် နှင့် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ တရားရုံးချုပ်တွင် တရားရုံးက “ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်သည် မြေယာပေါ်တွင် အကျိုးပြုသော အခွင့်အရေး ဖြစ်ပြီး နောက်ကွယ်က ထိန်းချုပ်မှုကို ဘုရင်မက ထိန်းသိမ်းထားဆဲဖြစ်သည်” ဟု အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ သို့သော် တရားရုံးသည် ရှေ့ဆက်သွားပြီး ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု၏ ပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးကို ထိန်းသိမ်းရန် ပျက်ကွက်မှုကို အသိအမှတ်ပြုခဲ့ပြီး ကနေဒါတွင် ဒေသခံ တိုင်းရင်းသား ရပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ပထမဆုံး တရားရုံးကြေညာချက်ကို ခွင့်ပြုပေးရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ကနေဒါ၏ ခေတ်သစ်စာချုပ်များသည် ဖယ်ဒရယ် စနစ်ထဲတွင် ရှိနေချိန်တွင် မြေယာနှင့် ပတ်သက်သော ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားတို့၏ ရပိုင်ခွင့်များကို အပြည့်အဝ အသိအမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ သာဓက ကောင်းတခုဖြစ်သည်။ Nisga'a စာချုပ်သည် မည်သည့် မြေယာများနှင့် သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ ကို Nisga'a တို့ ပိုင်ဆိုင်သည်၊ Nisga'a Lisims အစိုးရ၏ သီးခြား ဥပဒေပြု စီရင်ခြင်း လက်အောက်တွင် ကိစ္စရပ်များ၏ အတိုင်းအတာနယ်ပယ် သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခများ ဖြေရှင်းရန် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း များအပါအဝင် ဗြိတိသျှကိုလံဘီယာ သို့မဟုတ် ကနေဒါနှင့် ဘယ်မှာ မျှဝေ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း ရှိနိုင်မည်တို့ကို သတ်မှတ်ပေးသည်။ သဘောတူညီမှုကို လက်မှတ်ရေးထိုးလိုက်ခြင်းဖြင့် ဖယ်ဒရယ် မြေယာ ရပိုင်ခွင့်နှင့် မြေယာ မှတ်ပုံတင်ခြင်း ဥပဒေသည် Nisga'a မြေများပေါ်မှ မည်သည့် မြေကွက်ပေါ်တွင်မှ ဆက်လက် သက်ရောက်မှုရှိမည် မဟုတ်တော့ပါ။ စာချုပ်သည် ဖယ်ဒရယ်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေများ Nisga'a ပြည်နယ်နှင့် အကြွင်းမဲ့ မြေယာများပေါ်တွင် သက်ရောက်မှုရှိနေသေးသည်ဟု ဆိုသည်။ သို့သော် စာချုပ်နှင့် မည်သည့် ဖယ်ဒရယ်ဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များအကြား ကွဲလွဲမှု သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခ ရှိလာပါက စာချုပ်က အတည်ပြုမည် (Nisga's ပြည်နယ် နှင့် ဗြိတိသျှ ကိုလံဘီယာ နယ်မြေ၊ ၁၉၉၉)

Woods (၂၀၁၉) က နယ်မြေများ၊ မြေယာနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်များနှင့် ၎င်းတို့ လွှမ်းမိုးမှုအောက်ရှိ ပြည်သူများကို အုပ်ချုပ် ကွပ်ကဲရန် စနစ်များနှင့် ဌာနဆိုင်ရာများ တည်ဆောက်ရန် EAO ၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ် မှုများကို အကျဉ်းချုပ်ထားသည်။ KNU၊ KIO၊ NMSP နှင့် ကရင်နီတိုးတက်ရေးပါတီ (KNPP) တို့သည် ယင်းအဆင့်များကို ဆောင်ရွက်ထားသည်။²⁷ ၎င်းတို့သည် ယေဘုယျအားဖြင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု အလေ့အထများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုနှင့် ပညာရေး စသည့် ယဉ်ကျေးမှုအရ

²⁷ The KNU adopted a Land Policy and will soon pass a new Forest Policy; the KIO has drafted a Land Policy, a Forest Policy and a Natural Resources Policy; the NMSP and KNPP also have draft land policies waiting for final approval, and KNPP has started working towards a Forest Policy.

သင့်တော်သော ဝန်ဆောင်မှုများကို ထောက်ပံ့ပေးသည်။ EAOs အများစုတွင် ၎င်းတို့ နယ်မြေ စီရင်ပိုင်ခွင့် အောက်ရှိ မြေယာနှင့် သယံဇာတအရင်းအမြစ်များအား စီမံခန့်ခွဲသည့် သစ်တောနှင့် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ ဌာန များ ရှိသည်။ NCA လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် လက်မှတ် မထိုးထားသည့် EAOs များသည် မြေယာ၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များနှင့် ပတ်သက်သော မူဝါဒများကို ပြန်လည် ပြင်ဆင် ထားသည်။ NCA ကို လက်မှတ်ရေးထိုးသည့် EAOs များနှင့် လက်မှတ်မထိုးထားသည့် အဖွဲ့များအတွက် မူဝါဒ ရည်ရွယ်ချက် သို့မဟုတ် အနှစ်သာရတွင် သိသာထင်ရှားသော ကွဲပြားခြားနားမှုမျိုး ရှိမနေပါ။

^{၂၇} KNU က မြေယာ မူဝါဒကို လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့ပြီး မကြာခင် သစ်တော မူဝါဒအသစ်ကို ပြဌာန်းတော့မည်။ KNU အနေဖြင့် မြေယာမူဝါဒနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များဆိုင်ရာ မူဝါဒကို မူကြမ်းရေးဆွဲနေသည်။ NMSP နှင့် KNPP တို့လည်း မြေယာ မူဝါဒများ ရေးဆွဲနေပြီး နောက်ဆုံး အတည်ပြုချက်ကို စောင့်ဆိုင်းနေသည်။ KNPP က သစ်တော မူဝါဒ ရေးဆွဲမှု စတင်နေပြီဖြစ်သည်။ မြေယာနှင့် သဘာဝ သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များနှင့် ပတ်သက်သော အားလုံးသိထားသည့် EAO မူဝါဒများသည် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ ပိုင်ဆိုင်မှု အခွင့်အရေးများနှင့် လုပ်ထုံးများပေါ်တွင် အခြေပြုပြီး ပြည်တွင်း ဓလေ့ထုံးတမ်း ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပြယုဂ်များသည် ကျေးလက်ဒေသဆိုင်ရာ ပြဿနာများ၊ မြေယာနှင့် သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲမှုကို စီမံအုပ်ချုပ်ရန် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးကို ထိန်းသိမ်းထားသည်။ အရေးကြီးသည်မှာ ကောင်းမွန်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် တာဝန်ခံမှုကို မြှင့်တင်ပေးရန် ကြားနေ စောင့်ကြည့် ကွပ်ကဲပေးမည့် ကော်မတီများ စသည့် ပေါင်းစည်းမှု ယန္တရားများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များ၏ တက်ကြွစွာ ပါဝင်လှုပ်ရှားမှုတို့ကို ပံ့ပိုးကူညီပေးသည်။ ဌာနတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဒေသခံများ ထိန်းသိမ်းသည့် နယ်မြေများ (ICCA) သည် မြေယာ၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်၊ အခွင့်အရေးများ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ အသိပညာနှင့်

အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းများကို ကာကွယ်ပေးရန် ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် အသိုက် အဝိုင်းများ တက်လှမ်းနေသော “ဘဝနယ်မြေ” ဖြစ်သည်။ ICCA အဖွဲ့များကို တနင်္သာရီ၊ ပဲခူး၊ မကွေးနှင့် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးများနှင့် ကရင်၊ ရှမ်း၊ ချင်းနှင့် ကချင်ပြည်နယ်များတွင် ဖွဲ့စည်းထားသည် (မြန်မာ ICCA လုပ်ငန်းအဖွဲ့၊ ၂၀၁၈)။^{၂၈} EAO ဒေသများရှိ ICCA သည် ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသား နယ်မြေများအား မှတ်တမ်းတင်ရန်နှင့် အားကောင်းစေရန်၊ ယင်းနယ်မြေများကို မြေယာ ကျူးကျော်ခြင်းနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပျက်စီးခြင်းများမှ ကာကွယ်ရန်၊ သင့်လျော်သော ဥပဒေရေးရာ အကာအကွယ်ကို လုံခြုံစိတ်ချရစေရန် အထက်အောက် ချဉ်းကပ်မှု ပုံစံဖြစ်ပြီး အထက် အောက် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း နှင့် မြေယာ စီမံခန့်ခွဲမှုအတွက် အခြားသော နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ် ICCA ကို မြှင့်တင်ပေးသည်။ ယင်းတို့သည် ပုံ ၈ တွင် ဖော်ပြထားသည် မြေယာ သတ်မှတ်ခြင်း နည်းလမ်း၏ ဒုတိယ မှ နောက်ဆုံးပုံစံနှင့် ကိုက်ညီပြီး အချို့ နေရာဒေသများတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ မြေယာ အသုံးချမှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို အစိုးရက အသိမှတ် ပြုစေပြီး ယင်းဒေသများတွင် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် (ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ အစဉ်အလာများ) ကို ခွင့်ပြုပေး သည်။ ဤသည်မှာ ဗဟိုအစိုးရအနေဖြင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်အတွင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသား မြေယာ ရပိုင်ခွင့်နှင့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ခွင့်ပြုခြင်းတို့ကို ဦးတည်သော ခြေလှမ်း ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေထဲတွင်ဖြစ်စေ၊ အခြားသော နည်းလမ်းဖြင့်ဖြစ်စေ ဥပဒေကြောင်းအရ အသိ အမှတ်ပြုမှု လိုအပ်သည်။

အခြေခံကျသော မေးခွန်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားများသည် မြေယာနှင့် ပတ်သက်သော ၎င်းတို့၏ ဌာနေ တိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများကို ဘယ်အတိုင်းအထိ ပေးအပ်လိုက်ရသည် ဆိုသည် ဖြစ်သည်။ ကနေဒါ၊ အီသီယိုးပီးယားနှင့် ဘရာဇီးတို့နှင့် အထက်ဖော်ပြပါ ဖြစ်စဉ်များတွင် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု မပေါ်ပေါက် လာခင် မြေယာနှင့် ပတ်သက်ပြီး ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ တောင်းဆိုချက်သည် နယ်မြေဆိုင်ရာ တောင်းဆို ချက်များ၏ အခြေခံဖြစ်သည်။ ဤအစီရင်ခံစာသည် ဥပဒေရေးရာ ဆန်းစစ်လေ့လာမှုမဟုတ်ပါ။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသား ဒေသများသည် မြေယာနှင့် ပတ်သက်သော အခွင့်အရေးကို ဘယ်သောအခါကမျှ စနစ်တကျ ပေးအပ်ခံရခြင်းမရှိခဲ့သည်ကို အတည်ပြုပေးသော အကြောင်းအရာများရှိသည်။ အမှန်စင်စစ် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်းလက်ထက်တွင် မြန်မာအစိုးရနှင့် ရှမ်း၊ ကချင်နှင့် ချင်းလူမျိုးများအကြား လက်မှတ် ရေးထိုးခဲ့သော မူလ ပင်လုံစာချုပ်သည် “အထက်ပါ သဘောတူညီချက်အရ ဘုရင်ခံ၏အမှုဆောင်ကောင်စီကို တိုးချဲ့မည် ဖြစ်သော်လည်း တောင်တန်း ဒေသများ၏ နယ်တွင်းအုပ်ချုပ်ရေးတွင် ယခုရရှိ ခံစားလျက် ရှိသော ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေး ဆုံးပါးရန် မည်သည့် ဒေသတွင်းမဆို လုံးဝ ပြုမူလိမ့်မည်မဟုတ်။ တောင်တန်းဒေသများ အတွက် နယ်တွင်း အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝ ရှိကြောင်း မူအားဖြင့် လက်ခံသည်” ဟု ရှင်းရှင်း လင်းလင်းဖော်ပြထားသည်။ “တောင်တန်းဒေသရှိ ပြည်သူတို့သည် ဒီမိုကရေစီ တိုင်းပြည်များတွင်ရရှိသော အခြေခံ အခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်များကို ရရှိ ခံစားစေရမည်” ဟုလည်း ဖော်ပြထားသည်။ တောင်တန်း ဒေသများအတွက် နယ်မြေတွင်း စီမံခန့်ခွဲမှုတွင် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် အပြည့်အဝရှိခြင်းသည် မူအရ လက်ခံ

²⁸ The Karenni States/Kayah did not sign the 1947 Panglong Agreement. ကယားပြည်နယ်သည် ၁၉၄၇ ပင်လုံစာချုပ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းမရှိပါ။

သည်။ ယင်းတွင် နယ်မြေပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် အနာဂတ် ကချင်ပြည်နယ် ထူထောင်ခြင်းကို ဆန္ဒရှိသည် ဟု ဖော်ပြထားသည်။ တောင်းတန်းနယ်စပ်ဒေသများရှိ ပြည်သူများသည် ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံများတွင် အခြေခံသည်ဟု သတ်မှတ်သော အခွင့်အရေးများနှင့် အခွင့်ထူးခံ ကိစ္စများကို ခံစားနိုင်သည်။ ဆက်လက်ပြီး စုစည်းထားသည့် ရှမ်းပြည်နယ်များနှင့် မြန်မာဖယ်ဒရယ် အစိုးရကြားတွင် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဆက်နွှယ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး ကချင် တောင်တန်းများနှင့် ချင်းတောင်တန်း ဒေသများအတွက် တူညီသော ပြဌာန်းချက်များကို မျှော်မှန်းခဲ့သည်။ (မြန်မာနိုင်ငံ ဘုရင်ခံ အမှုဆောင်ကောင်စီ၊ ဖော်ဘွားများနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်များကို ကိုယ်စားပြုသူများ၊ ကချင် တောင်တန်းဒေသနှင့် ချင်းတောင်တန်းဒေသ၊ ၁၉၄၇) ပင်လုံစာချုပ်ထဲတွင် နယ်စပ်ဒေသများသည် ၎င်းတို့ မြေယာများအပေါ် တောင်းဆိုချက်ကို စွန့်လွှတ်လိုက် သည်ဟု ဆိုလိုသည့် စကားရပ် မတွေ့ရပါ။

၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တောင်တန်းနယ်စပ်ဒေသများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အပေါ် အလေးထား မှုနှင့် သွေ ဖယ်နေပြီး ထိုအချိန်ကတည်းက ပဋိပက္ခ၏ ဖြစ်တည်ရာ အကြောင်းအရင်းအဖြစ် ရှိလာခဲ့သည်။^{၂၉} အရေးကြီးသည်မှာ ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေသည် “သို့ရာတွင် ဒေသအလိုက် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိသည်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်သဘောတရားကို အခြေခံပြီး တရားဥပဒေဖြင့် သတ်မှတ်ထားသော ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့များသို့ အုပ်ချုပ်ရေး ကိစ္စ၊ ယဉ်ကျေးမှု ကိစ္စ၊ စီးပွားရေးကိစ္စများအတွက် အထင်အရှား ဖော်ပြထားသော အာဏာများကို လွှဲပြောင်းပေးရန်၊ တရားဥပဒေဖြင့် ပြဌာန်းချက် ပြုနိုင်သည်။ ထိုပြဌာန်းချက်များ ပါဝင်သော တရားဥပဒေသည် ထိုကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များ၏ အခွင့်အရေးများ၊ အာဏာများနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို လည်းကောင်း၊ ထိုအဖွဲ့များနှင့် ပါလီမန်တို့၏ ဆက်ဆံရေးကို လည်းကောင်း၊ ထိုအဖွဲ့များနှင့် ပြည်ထောင်စု အစိုးရတို့၏ ဆက်ဆံရေးကိုလည်းကောင်း သတ်မှတ်ရမည်” ဟုဆိုသည်။ ပြည်နယ်ကောင်စီများကို လွှတ်တော်တွင် ပြည်နယ်ကို ကိုယ်စားပြုသည့် အဖွဲ့ဝင်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားခဲ့သည်။

လက်ရှိ ပြည်ထောင်စု အစိုးရ ဥပဒေများ လက်အောက်တွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ဥပဒေပြုရေး အခွင့် အာဏာနှင့် သစ်တော်ရေးရာ၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် ရေနံ တူးဖော်ရေးများ၊ တွင်းထွက်များနှင့် အခြားသော နယ်ပယ်များတွင် အကျိုးအမြတ် သိမ်းဆည်းခြင်း စွမ်းရည်ကို ပိုမို ရယူထားသည်။ စိတ်ဝင်စား စရာကောင်းသည်မှာ ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် စိုက်ပျိုးရေးသည် နိုင်ငံ၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အောက်ရှိ နယ်ပယ်ဖြစ်ပြီး ပြည်နယ်များက သစ်တောများမှ အကျိုးအမြတ်များကိုလည်း သိမ်းယူသည်။ နိဒါန်းတွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ပြည်နယ်များသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအောက်တွင် အကန့်အသတ်ရှိသော ဥပဒေရေးရာ စီရင် ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး မြေယာများမှ အကျိုးအမြတ်သိမ်းဆည်းခြင်းကို သစ်မဟုတ်သော သစ်တော ထွက်ကုန်များနှင့် အသေးစား သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်း တို့အတွက် တားမြစ် ကန့်သတ်ထားသည်။ ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ- ၂၁ ရာစု ပင်လုံတွင် လက်ရှိဆွေးနွေးမှုသည် ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် သဘောတူထားခဲ့သည်များ အကြား ကွာဟချက်များကို ပြန်လည် ရင်ကြားစေရန် မည်သို့ လုပ်မည်၊ ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် အဆင့်များအကြား လက်သင့်ခံနိုင်သည့် အာဏာခွဲဝေခြင်း ဆိုသည့်

^{၂၉} The Constitutions of 1972 and 2008 similarly do not reflect the Panglong Agreement. ၁၉၇၂ နှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် တူညီစွာဖြင့် ပင်လုံသဘောတူညီမှုများကို မထင်ဟပ်ပါ။

အချက်အပေါ် ယခုအထိ မဦး တည်နိုင်သေးပါ။ အရေးအကြီးဆုံးမှာ ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံသည် ယခုထိ မြေယာနှင့် ပတ်သက် ပြီး တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် မြေယာဆိုင်ရာ မေးခွန်း အပေါ် နှုတ်ဆိုတ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ မြေယာ ပုစ္ဆာသည် ခေတ်သစ် သဘောတူညီမှုများ၏ အသက် သွေးကြော ဖြစ်သင့်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အနာဂတ် အတွက် အခြေခံဖြစ်သည်။ ၎င်းနှင့် ဆက်စပ်ပြီး လက်ရှိ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုများနှင့် ဖယ် ဒရယ် အဖွဲ့အစည်း/ ကျင့်ထုံး တည်ဆောက်ခြင်းက တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများအပေါ် မည်သို့ မထိခိုက် စေသည် ကို လေ့လာလျှင် အကျိုးရှိနိုင်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသား စီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်များကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပိုမို ခွင့်ပြုပေးနေစဉ် ပြည်ထောင်စုအတွင်း ထိန်းသိမ်းထားသော ဖယ်ဒရယ်စနစ်အတွင်းတွင် ၎င်းသည် မည် သည့် ပုံစံမျိုးဖြင့် ရှိနေမည်ကို သတ်မှတ်ရန် နေရာပေးထားသည်။ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်နေထိုင်လာသော နယ် မြေများတွင် မြေယာနှင့် ပတ်သက်သော တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို အသိမှတ်ပြုခြင်းနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရန် (အထူးသဖြင့် ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ စီမံအုပ်ချုပ်မှု ပုံစံအမျိုးမျိုးအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း) မွေးရာပါ အခွင့် အရေး၊ ဥပဒေများ ပြဌာန်း အသက်သွင်းရန်၊ မြေယာများ၊ သယံဇာတအရင်းအမြစ်များ၊ အဖွဲ့အစည်း/ ကျင့်ထုံး များအား စီမံရန် တို့ ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့ကို အခြေခံအဖြစ် ယူဆလျှင် ပေါ်ပေါက်လာနေသည့် ဖယ်ဒရယ် စနစ်တွင် မတူကွဲပြားသော အစိုးရ အဆင့်များအကြား ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ရန် လုပ်ဆောင်နိုင်သော အဆင့်များကို မည်သို့ သတ်မှတ်ရမည် မှာ ပိုပြီး ရှင်းလင်းသွားသည်။ လက်ရှိ ပြည်ထောင်စု အစိုးရ ဥပဒေများ လက်အောက်တွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ဥပဒေပြုရေး အခွင့် အာဏာနှင့် သစ်တော်ရေးရာ၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် ရေနံ တူးဖော်ရေးများ၊ တွင်းထွက်များနှင့် အခြားသော နယ်ပယ်များတွင် အကျိုးအမြတ် သိမ်ဆည်းခြင်း စွမ်းရည်ကို ပိုမို ရယူထားသည်။ စိတ်ဝင်စား စရာကောင်းသည်မှာ ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် စိုက်ပျိုးရေးသည် နိုင်ငံ၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အောက်ရှိ နယ်ပယ်ဖြစ်ပြီး ပြည်နယ်များက သစ်တောများမှ အကျိုးအမြတ်များကိုလည်း သိမ်းယူသည်။ နိဒါန်းတွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ပြည်နယ်များသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံ ဥပဒေအောက်တွင် အကန့်အသတ်ရှိသော ဥပဒေရေးရာ စီရင် ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး မြေယာများမှ အကျိုးအမြတ်သိမ်းဆည်းခြင်းကို သစ်မဟုတ်သော သစ်တော ထွက်ကုန်များနှင့် အသေးစား သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်း တို့အတွက် တားမြစ် ကန့်သတ်ထားသည်။ ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်း ရေးညီလာခံ- ၂၁ ရာစု ပင်လုံတွင် လက်ရှိဆွေးနွေးမှုသည် ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် သဘောတူထားခဲ့သည်များ အကြား ကွာဟချက်များကို ပြန်လည် ရင်ကြားစေရန် မည်သို့ လုပ်မည်၊ ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် အဆင့်များအကြား လက်သင့်ခံနိုင်သည့် အာဏာခွဲဝေခြင်းဆိုသည် ဆိုသည့် အချက်အပေါ် ယခုအထိ မဦး တည်နိုင်သေးပါ။ အရေးအကြီးဆုံးမှာ ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေး ညီလာခံသည် ယခုထိ မြေယာနှင့် ပတ်သက်ပြီး တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် မြေယာဆိုင်ရာ မေးခွန်း အပေါ် နှုတ်ဆိုတ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ မြေယာ ပုစ္ဆာသည် ခေတ်သစ် သဘောတူညီမှုများ၏ အသက် သွေးကြော ဖြစ်သင့်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ၏ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အနာဂတ် အတွက် အခြေခံဖြစ်သည်။ ၎င်းနှင့် ဆက်စပ်ပြီး လက်ရှိ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီမှုများနှင့် ဖယ်ဒရယ် အဖွဲ့အစည်း/ ကျင့်ထုံး တည်ဆောက်ခြင်းက

တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများအပေါ် မည်သို့ မထိခိုက် စေသည် ကို လေ့လာလျှင် အကျိုးရှိနိုင်ပါသည်။
 တိုင်းရင်းသား စီမံအုပ်ချုပ်မှု စနစ်များကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပိုမို ခွင့်ပြုပေးနေစဉ် ပြည်ထောင်စုအတွင်း
 ထိန်းသိမ်းထားသော ဖယ်ဒရယ်စနစ်အတွင်းတွင် ၎င်းသည် မည် သည့် ပုံစံမျိုးဖြင့် ရှိနေမည်ကို သတ်မှတ်ရန်
 နေရာပေးထားသည်။ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်နေထိုင်လာသော နယ် မြေများတွင် မြေယာနှင့် ပတ်သက်သော
 တိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးများကို အသိမှတ်ပြုခြင်းနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရန် (အထူးသဖြင့်
 ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ စီမံအုပ်ချုပ်မှု ပုံစံအမျိုးမျိုးအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း) မွေးရာပါ အခွင့် အရေး၊
 ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်း အသက်သွင်းရန်၊ မြေယာများ၊ သယံဇာတအရင်းအမြစ်များ၊ အဖွဲ့အစည်း/ ကျင့်ထုံး
 များအား စီမံရန် တို့ ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့ကို အခြေခံအဖြစ် ယူဆလျှင် ပေါ်ပေါက်လာနေသည့် ဖယ်ဒရယ်
 စနစ်တွင် မတူကွဲပြားသော အစိုးရ အဆင့်များအကြား ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ရန် လုပ်ဆောင်နိုင်သော
 အဆင့်များကို မည်သို့ သတ်မှတ်ရမည် မှာ ပိုပြီး ရှင်းလင်းသွားသည်။

ကိုးကားချက်များ

Aalen, L., ၂၀၁၁။ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာ မူဝါဒများ။ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာ ဖယ်ဒရယ်စနစ်လက်အောက်ရှိ တာဝန်ရှိသူများ၊ အခွင့်အာဏာ နှင့် လုံ့ဆော်စည်းရုံးမှုများ Koninklijke Brill NV, နယ်သာလန်နိုင်ငံ။

Abbinck, J., ၂၀၁၂။ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုအခြေပြု ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ။ နှစ် စမ်းသပ်မှုအား (၂၀) ကြာမြင့်ပြီးနောက် ပြန်လည်အကဲဖြတ် စစ်ဆေးခြင်း။ အရှေ့အာဖရိကဆိုင်ရာ လေ့လာမှု ဂျာနယ်။ အတွဲ ၅၂၀၁၁ အမှတ် ၄။ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံရှိ ဒီမိုကရေစီရေးရာ တော်လှန်ရေး ၁၉၉၁ - ၂၀၁၁ <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17531055.2011.642516>

အမေရိကန် မနုဿဗေဒအသင်း၊ ၁၉၉၆။ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးအပေါ် ဘရာဇီးအကြီးအကဲ၏ နောက်ဆုတ်မှု ခြေလှမ်း။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးအပေါ် ခြိမ်းခြောက်မှုဖြစ်စေသည့် ဘရာဇီးသမ္မတ၏ အမိန့်ချမှတ်မှု ၁၇၇၇ <https://web.archive.org/web/20070106155150/http://www.aaanet.org/committees/cfhr/rptbrazil.htm>

Articulação dos Povos Indígenas do Brasil (APIB), ၂၀၁၉။ PEC ၂၀၁၅။ <http://apib.info/pec-215/>

ဗြိတိန် ကိုလိုနီယာ သဘောတူညီမှုဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ ၂၀၁၉။ နှစ်ပတ်လည် အစီရင်ခံစာ ၂၀၁၈။ <http://www.bctreaty.ca/sites/default/files/BCTC-AR2018.pdf>

ဘရာဇီး ဖယ်ဒရယ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ။ ၁၉၈၈ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၅ ရက်နေ့ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စာတမ်းအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲပြင်ဆင်မှုများ အမှတ်စဉ် ၁/၁၉၉၂ မှ ၆၄/၂၀၁၀အဖြစ် အစားထိုး မိတ်ဆက်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ထိုပြောင်းလဲပြင်ဆင်မှုများကို အမှတ်စဉ် ၁/၁၉၉၄ မှ ၆/၁၉၉၄ တွင် ထပ်မံ ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ တတိယအကြိမ် တည်းဖြတ်မှု။ <http://english.tse.jus.br/arquivos/federal-constitution>

Berardinelli, A.L., ၂၀၁၇။ ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ အခြေခံဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့တွင် တရားရေးရာ လှုပ်ရှားပြောင်းလဲရေးဝါဒီ ရှိပါသလား။ ဘရာဇီးနိုင်ငံရှိ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများ၏ အိမ်နေရာငှားရမ်းခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုမှုအား လေ့လာချက် Udayana ဥပဒေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာဂျာနယ်, [SI], အတွဲ ၁, အမှတ်စဉ် ၁၊ စာမျက်နှာ ၁-၁၅၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၇ခုနှစ်။ ISSN 2549-0680.

Bergner, K. and M. Jones, ၂၀၁၅။ နယ်နိမိတ်ပြ မြေပုံရေးဆွဲခြင်း။ Tsilhqot'in Nation v. နှင့် ဗြိတိန်ကိုလိုနီယာရှိ ရှေးတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၏ ရပိုင်ခွင့် နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့်များ။ ၆၁ နှစ်မြောက် Rocky Mountain Mineral ဥပဒေအဖွဲ့၏ တရားစွဲဆိုမှုဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍ

Brideau, L., ၂၀၁၉။ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဆွေးနွေးရမည့်တာဝန်။ လွှတ်တော်စာကြည့်တိုက်။ လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များနှင့် သုတေသန ဝန်ဆောင်မှု၊ ထုတ်ဝေမှုအမှတ်စဉ် ၂၀၁၉-၁၇-E.

Chala, T., ၂၀၁၆။ မြေယာငှားရမ်းမှုစနစ် မူဝါဒများအား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း။ ၁၉၃၀ ခုနှစ်မှ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ အစိုးရ အဆက်ဆက်ကျင့်သုံးခဲ့သော စနစ်များမှ ရရှိလာသည့် အတွေ့အကြုံများ။ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ နှင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ အာဖရိကဂျာနယ် <https://pdfs.semanticscholar.org/312c/4776b3701c54468f7dd2c9d5b7308f0d1ec9.pdf>

Coordenação das Organizações Indígenas da Amazônia Brasileira (COIAB), ၂၀၁၉။ COIAB၏ ၁၂ကြိမ်မြောက် ပုံမှန် အစည်းအဝေးတွင် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများအား ငြင်းပယ်စွန့်လွှတ်ကြောင်း စာလွှာ <http://apib.info/2019/09/29/carta-de-repudio-dos-povos-indigenas-da-xii-assembleia-ordinaria-da-coiab/>

Haida နေရှင် ကောင်စီ, 2019. CHN ၏ သမိုင်းကြောင်း။ ဝက်ဘ်ဆိုဒ် http://www.haidanation.ca/?page_id=20

Cowie, S., ၂၀၁၉။ သမ္မတ Bolsonaro လက်ထက်တွင် ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ ဖယ်ကျဉ်ခြင်းခံရသော မျိုးနွယ်စုများ မျိုးတုန်းသတ်ဖြတ်မှုနှင့် ကြုံရနိုင်ဟု ပညာရှင်များမှ သတိပေးပြောကြားခြင်း။ The Guardian၊ ၂၀၁၉ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၇ရက် <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/07/brazil-bolsonaro-tribes-genocide-expert-warning>

Cunha, M., ၂၀၁၈။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ဖော်ပြထားသော ဒေသခံတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ။ Novos Estudos - CEBRAP. 37. 429-443. 10.25091/s01013300201800030002.

Ethiopia, ၁၉၉၄။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/et/et007en.pdf>

ဗမာအစိုးရ၏ အလုပ်အမှုဆောင်ကောင်စီ၊ Saohpas နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်၊ ကချင်တောင်တန်းဒေသနှင့် ချင်းတောင်တန်းဒေသမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ၊ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ပင်လုံစာချုပ်

Fessha, Y. T., ၂၀၁၉။ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာ ဖယ်ဒရယ်စနစ်။ ပြဿနာ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း သို့မဟုတ် ဖြေရှင်းချက်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း။ ဘလော့စာမျက်နှာ
<https://verfassungsblog.de/ethiopias-ethnic-federalism-part-of-the-problem-or-part-of-the-solution/>

Fessha, Y. T., ၂၀၁၀။ တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာ မတူကွဲပြားမှုနှင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံနှင့် အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံရှိ ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်း Routledge (၂၀၁၆ခုနှစ် ပြန်လည်ထုတ်ဝေမှု)။

Government of Canada, ၂၀၁၈။ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးမူဘောင်များ အသိမှတ်ပြု ရေးဆွဲခြင်း။
<https://www.rcaanc-cirn.gc.ca/eng/1536350959665/1539959903708?wbdisable=true>

Government of Canada, ၁၉၈၁။ ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေ။ ၁၈၆၇ - ၁၉၈၂ <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/Const/index.html>

Government of Canada, ၁၉၈၂။ ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/const/page-15.html>

Haida Nation and Province of British Columbia, ၂၀၀၉။ Kunst'aa guu – Kunst'aayah ညှိနှိုင်းခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်
http://www.haidagwaiimanagementcouncil.ca/wp-content/uploads/2019/03/Kunstaa-guu_Kunstaayah_Agreement.pdf

Hutukara Yanomami Association/Hutukara Associação Yanomami, ၂၀၁၁။ Hutukara၏ ပြဌာန်းချက် ဥပဒေသစ်။
<https://hutukara.org/index.php/hay/novo-estatuto-da-hutukara>

International Work Group for Indigenous Affairs (IWGIA), ၂၀၁၉။ ဘရာဇီးနိုင်ငံရှိ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု
<https://www.iwgia.org/en/brazil/3391-iw2019-brazil>

Johnson-Steffey, S., ၂၀၁၄။ ၁၉၈၈ခုနှစ်တွင် အသိအမှတ်ပြုခြင်းခံရပြီးသော်လည်း ဆက်လက်စောင့်စားရသောကြောင့် ဘရာဇီးနိုင်ငံရှိ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများအတွက် မျှော်လင့်သလောက်ဖြစ်လာသော ဆယ်စုနှစ်ဖြစ်ခဲ့သည်။
<https://www.culturalsurvival.org/publications/cultural-survival-quarterly/still-waiting-after-winning-recognition-1988-decade-was>

Joseph, B., C. Joseph, ၂၀၁၉။ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေး။ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများအား လက်တွေ့ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် အမြင်များ၊ အကြံပြုချက်များ နှင့် အဆိုပြုချက်များ။ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေး ပုံနှိပ်တိုက်

Lavers, T., ၂၀၁၈။ အီသီယိုးပီးယားရှိ မြေယာအခြေပြု ပဋိပက္ခဖြစ်ပေါ်မှုအပေါ် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ချက်
 ဖယ်ဒရယ်စနစ်အောက်ရှိ တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများ၏ မြေယာဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ။ အတွဲ ၁၁၇၊ အမှတ် ၄၆၈၊ ၂၀၁၈ခုနှစ် ဇူလိုင်လ၊ စာမျက်နှာ ၄၆၂-၄၈၄ <https://doi.org/10.1093/afraf/ady010>

Mamdani, M., ၂၀၁၉။ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ၏ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုဆိုင်ရာ ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် အခက်အခဲများ။ ထင်မြင်ချက် ၊ နယူးယောက်စ် တိုင်းမ်၊ ၂၀၁၉ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၃ရက်
<https://www.nytimes.com/2019/01/03/opinion/ethiopia-abi-ahmed-reforms-ethnic-conflict-ethnic-federalism.html>

Monteiro, G.F.A., L.L.T. Yeung, S.M.Q. Caleman, L.S. Pongeluppe, ၂၀၁၉။ ဘရာဇီးနိုင်ငံရှိ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၏ မြေယာအမျိုးအစား သတ်မှတ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဋိပက္ခများ။ နိုင်ငံတော်တရားရုံးချုပ်မှ အခြေအနေတည်ငြိမ်လာစေရန် စွမ်းဆောင်ပေးနိုင်ခဲ့ခြင်းရှိပါသလား။ ဥရောပဥပဒေနှင့် စီးပွားရေး ဆိုင်ရာ ဂျာနယ် (၂၀၁၉) 48:267–290

Myanmar Indigenous Community Conservation Area Group, 2018။ လက်ကမ်းစာစောင်

Nisga'a Nation and Province of British Columbia, 1999။ Nisga'a အပြီးသတ်သဘောတူညီမှု
<https://www.nisgaanation.ca/sites/default/files/Nisga%27a%20Final%20Agreement%20-%20Effective%20Date.PDF>

ကနေဒါ ပါလီ မန် လွှတ်တော်၊ ၁၉၉၂ ။ Charlottetown သဘောတူညီချက်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပေါ် အများသဘောဆန္ဒအစီရင်ခံစာ ၁၉၉၂ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၂၈ ရက် <https://thecanadianencyclopedia.ca/en/article/charlottetown-accord-document>

Republic of the Union of Myanmar, ၂၀၁၅။ ပြည်ထောင်စု သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ရေးဆွဲခြင်း ဥပဒေ

Republic of the Union of Myanmar, ၂၀၀၈။ ပြည်ထောင်စု သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

Reuters, ၂၀၁၉။ ဘရာဇီးနိုင်ငံ သမ္မတ Bolsonaro မှ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၏ မြေယာဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်များအား လယ်ယာကဏ္ဍသို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း။ ၂၀၁၉ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၉ရက် <https://www.reuters.com/article/us-brazil-politics-indigenous/brazils-bolsonaro-hands-indigenous-land-decisions-back-to-farm-sector-idUSKCN1TK37O>

Royal Commission on Aboriginal Peoples, 1996. တော်ဝင်ကော်မရှင်၏ ရှေးတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ <http://www.bac-lac.gc.ca/eng/discover/aboriginal-heritage/royal-commission-aboriginal-peoples/Pages/final-report.aspx>

Sayers, J., ၂၀၁၅။ BCရှိ First Nations နှင့် ဘဏ္ဍာရေးရာခွဲဝေမှုများ ပြုလုပ်ခြင်း။ BC ဗဟုသုတကွန်ရက်ရှိ First Nations <https://fnbc.info/blogs/judith-sayers/revenue-sharing-first-nations-bc>

ကနေဒါ စာရင်းအင်း၊ ၂၀၁၆ ။ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၏ ကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များ https://www.statcan.gc.ca/eng/subjects-start/indigenous_peoples

Supreme Court of Canada, ၂၀၁၈. Mikisew Cree First Nation နှင့် ကနေဒါနိုင်ငံတို့အား နှိုင်းယှဉ်ချက် (Governor General in Council), 2018 SCC 40, [2018] 2 S.C.R. 765. <https://www.canlii.org/en/ca/scc/doc/2018/2018scc40/2018scc40.html>

Supreme Court of Canada, 2014. Tsilhqot'in နှင့် ဗြိတိသျှကိုလိုနီဘီယာအား နှိုင်းယှဉ်ချက် ၂၀၁၄ SCC ၄၄. <https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/14246/index.do>

Supreme Court of Canada, ၂၀၀၄. Haida နေရှင် နှင့် ဗြိတိသျှကိုလိုနီဘီယာ အားနှိုင်းယှဉ်ချက် (သစ်တောဝန်ကြီးဌာန), [၂၀၀၄] 3 SCR 511, 2004 SCC 73. <https://www.canlii.org/en/ca/scc/doc/2004/2004scc73/2004scc73.html>

Union of Burma, ၁၉၄၇. ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၁၉၄၇ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂၄ရက် စတင်ကျင့်သုံးသောနေ့ ၁၉၄၈ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၄ ရက်နေ့ <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/79573/85699/F1436085708/MMR79573.pdf>

Wilson-Raybould, J., ၂၀၁၇။ ကနေဒါနိုင်ငံရှိ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများနှင့် လူမျိုးအချင်းချင်းဆက်ဆံရေး အကောင်အထည်ဖော်မှု။ Jody Wilson-Raybould၏ မိန့်ခွန်း
ကနေဒါနိုင်ငံ၏ တရားရေးရာဝန်ကြီးနှင့် ရှေ့နေချုပ်။ Cambridge တက္ကသိုလ်၊ ယူကေ

Woods, K., ၂၀၁၉. မြန်မာနိုင်ငံရှိ သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲရေးအား ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်။ Forest Trends.

နောက်ဆက်တွဲများ

၁။ ကနေဒါနိုင်ငံ

၁(က) ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ၁၉၈၂

ပုဒ်မ ၃၅။ ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ရှေးတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ တည်ဆဲ ရှေးတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် သဘောတူညီချက်များအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း

၃၅။ (၁) ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ရှေးတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၏ တည်ဆဲရှေးတိုင်းရင်းသားများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် သဘောတူညီချက်များအား အောက်ပါအတိုင်းအသိအမှတ်ပြုကာ အတည်ပြုထားသည်။

“ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ရှေးတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ” အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်

(၂) ဤအက်ဥပဒေအရ “ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ရှေးတိုင်းရင်းသားများ”တွင် အိန္ဒိယမျိုးနွယ်များ၊ Inuit နှင့် ကနေဒါလူမျိုး Métis တို့ပါဝင်သည်။

မြေယာရရှိရေး သဘောတူညီချက်

(၃) အောက်ပါပုဒ်မခွဲတွင် ပိုမိုရှင်းလင်းသေချာစွာ သိရှိစေရန်အတွက် ဤသို့ဖော်ပြထားသည်။

(၁) “သဘောတူညီထားသည့် အခွင့်အရေးများ”တွင် တည်ရှိဆဲ မြေယာရရှိရေးသဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် အသစ်ထပ်မံလျှောက်ထားနိုင်သော သဘောတူညီချက်များ ပါဝင်သည်။

ရှေးတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် သဘောတူညီချက်များအား ကျားမ ခွဲခြားမရှိဘဲ တန်းတူညီမျှစွာရရှိနိုင်စေရန် အာမခံချက်ပေးထားသည်။

(၄) ဤအက်ဥပဒေတွင် အခြားသော ပြဌာန်းချက်များရှိစေကာမူ ပုဒ်မခွဲ(၁) တွင် ဖော်ပြထားသည့် ရှေးတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် သဘောတူညီချက်များအား ကျားမ ခွဲခြားမရှိဘဲ တန်းတူညီမျှစွာရရှိနိုင်စေရန် အာမခံချက်ပေးထားသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညီလာခံတွင် ပါဝင်တက်ရောက်နိုင်စေရန် ကတိကဝတ်ပြုခြင်း

၃၅.၁။ ကနေဒါအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများသည် “ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ၁၈၆၇”၏ အဆင့် ၂၄ ၏ ပုဒ်မ ၉၁အား မပြောင်းလဲ ပြင်ဆင်ခြင်း မပြုလုပ်မီ ဤအက်ဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၂၅ သို့မဟုတ် အောက်ပါအပိုင်းကဏ္ဍအား လိုက်နာမည်ဟု ကတိကဝတ်ပြုထားသည်။

- (က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေညီလာခံတွင် ကနေဒါဝန်ကြီးချုပ် နှင့် ပြည်နယ်ဝန်ကြီးများမှ ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရန် အဆိုပြုချက်နှင့်ပတ်သက်သော အစီအစဉ်ပါဝင်သည့် ကနေဒါဝန်ကြီးချုပ်မှ စုံညီအစည်းအဝေး ခေါ်ယူရန် နှင့်
- (ခ) ကနေဒါဝန်ကြီးချုပ်အနေဖြင့် ထိုအကြောင်းအရာအပေါ် ဆွေးနွေးမည့်အချိန်တွင် ကနေဒါ၏ ရှေးတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်များအား ဖိတ်ကြားထားရန်

၁။၁ ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ပဋိညာဉ်စာတမ်းဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ

ပုဒ်မ (၂) တွင် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များဖြစ်သော လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု၊ လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်မှု၊ ယုံကြည်မှု၊ ထင်မြင်ယူဆမှု နှင့် ထုတ်ဖော်ပြသမှု၊ လွတ်လပ်ငြိမ်းချမ်းစွာ စုရုံးနိုင်မှု၊ နှင့် လွတ်လပ်စွာ အသင်းအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းနိုင်မှု တို့အား အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုထားသည်။

ပုဒ်မ ၇ မှ ၁၄ အထိတွင် ဥပဒေရေးရာ အခွင့်အရေးများဖြစ်သော လူတစ်ဦး၏ ၁၀၊ လွတ်လပ်ခွင့် နှင့် လုံခြုံမှု၊ အကြောင်းအရင်းမခိုင်လုံသော ရှာဖွေဖမ်းဆီးခြင်းများမှ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးမှု၊ အာဏာအလွဲသုံးစားပြုကာ အကျဉ်းချခြင်း သို့မဟုတ် ထောင်ချခြင်းမှ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးမှု အစရှိသည်တို့အား ဖော်ပြထားသည်။

အခန်း ၁၅ တွင် တန်းတူညီမျှမှုရှိရေး အခွင့်အရေးများ ပါဝင်သည်။

တရားဥပဒေအောက်တွင် လူတိုင်း တန်းတူညီမျှမှုရရှိခွင့်၊ တန်းတူညီမျှစွာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုခံယူခွင့်နှင့် ဥပဒေအကျိုးကျေးဇူးများ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိရမည်။

၁၅။ (၁) တရားဥပဒေအောက်တွင် လူတိုင်းသည် တန်းတူညီမျှမှု ရှိရမည်ဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် လူမျိုး၊ နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု၊ အသားအရောင်၊ ကိုးကွယ်မှုဘာသာ၊ ကျားမ၊ အသက်အရွယ် သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မသန်စွမ်းမှုများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ တန်းတူညီမျှစွာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုခံယူခွင့်၊ တန်းတူညီမျှစွာ ဥပဒေအကျိုးကျေးဇူးခံစားခွင့်နှင့်

ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းအား တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရေး စီမံချက်များ

(၂) ပုဒ်မခွဲ (၁) အနေဖြင့် ၎င်း၏ ရည်မှန်းချက်ဖြစ်သော

လူမျိုး၊ နိုင်ငံသား သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စု၊ အသားအရောင်၊ ဘာသာရေး၊ ကျားမ၊ အသက်အရွယ် သို့မဟုတ် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ မသန်စွမ်းသည့် အားနည်းချို့တဲ့သူများ သို့မဟုတ် အားနည်းချို့တဲ့သည့် အုပ်စုများအား ပိုမိုကောင်းမွန်သော အခြေအနေများရရှိစေရန်အတွက် မည်သည့် ဥပဒေ၊ စီမံချက် သို့မဟုတ် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ချက်မှ ဟန့်တား၍ ရမည်မဟုတ်ပါ။

ပုဒ်မ ၂၅ သည် အထွေထွေ ပုဒ်မဖြစ်သည်။

ပဋိညာဉ်စာတမ်းအနေဖြင့် ရှေးတိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိမည်မဟုတ်ချေ။

၂၅။ ဤပဋိညာဉ်စာတမ်းတွင် သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများ နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များဆိုင်ရာ အာမခံချက်များအား ကနေဒါနိုင်ငံရှိ ရှေးတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုနှင့် ဆက်စပ်သော ရှေးတိုင်းရင်းသားဆိုင်ရာ ၊ သဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် အခြားသော အခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် လွတ်လပ်ခွင့်များအား ပယ်ဖျက်မှု သို့မဟုတ် နှိမ်ချပြောဆိုမှုများ စသည့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှုများ မပြုလုပ်ရ။

ထိုအချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

(က) ၁၇၆၃ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၇ ရက် တော်ဝင်ထုတ်ပြန်ကြေငြာချက် မှ အသိအမှတ်ပြုထားသော အခွင့်အရေးအားလုံး သို့မဟုတ် လွတ်လပ်ခွင့်အားလုံး နှင့်

(ခ) တည်ဆဲမြေယာဆိုင်ရာ တောင်းဆိုမှုသဘောတူညီချက်များ သို့မဟုတ် အသစ်ထပ်မံလျှောက်ထားနိုင်သော သဘောတူညီချက်များ နှင့် ကိုက်ညီသည့် အခွင့်အရေးအားလုံး နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်အားလုံးတို့ ပါဝင်သည်။

ပဋိညာဉ်စာတမ်းမှ အကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိသည့် အခြားသော အခွင့်အရေးများနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ

၂၆။ ဤပဋိညာဉ်စာတမ်းရှိ သတ်မှတ်ထားသော အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များဆိုင်ရာ အာမခံချက်များအား ကနေဒါနိုင်ငံရှိ အခြားသော တည်ဆဲ အခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် လွတ်လပ်ခွင့်များအား ငြင်းဆိုပယ်ဖျက်သည့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှုများ မပြုလုပ်ရ။

ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်များ

၂၇။ ဤပဋိညာဉ်စာတမ်းအား ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်များကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ တိုးမြှင့်ပေးခြင်း နှင့် ကိုက်ညီသည့်ပုံစံဖြင့်သာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။

ကျားမ ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ တန်းတူညီမျှမှုရရှိစေရန် အာမခံချက်ပေးသော လူ့အခွင့်အရေးများ

၂၈။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအနေတွင် အခြားသောသတ်မှတ်ချက်များရှိစေကာမူ ကျားမ ခွဲခြားမှုမရှိဘဲ အာမခံချက်ပေးသော လူ့အခွင့်အရေးများ နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များရရှိစေရမည်။

၂။ အိသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ

၁၉၉၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ပုဒ်မ ၂၅

တန်းတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး

ဥပဒေလက်အောက်တွင် လူတိုင်းသည် တန်းတူညီမျှမှုရှိသောကြောင့် ဥပဒေ၏ တန်းတူညီမျှစွာကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုခံယူရာတွင်လည်း

မည်သည့်ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ ခံစားခွင့်ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပဒေအနေဖြင့် လူတိုင်းသည် လူမျိုး၊ နိုင်ငံ၊ နိုင်ငံသားသို့မဟုတ် အခြားလူမှုရေးရာဇာတိ၊ အသားအရောင်၊ ကျား၊မ၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်မှုဘာသာ၊ နိုင်ငံရေးရာခံယူချက် သို့မဟုတ် အခြားသော ထင်မြင်ယူဆမှုများ၊ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ မွေးဖွားမှု သို့မဟုတ် အခြားသော မည်သည့်အခြေအနေအကြောင်းအရာများကြောင့်မဆို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိဘဲ တန်းတူညီမျှကာ ထိရောက်စွာကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုရရှိခွင့်ရရမည်ဟု အာမခံချက်ပေးထားသည်။

ပုဒ်မ ၃၉

နိုင်ငံများ၊ နိုင်ငံသားလူမျိုးစုများ နှင့် နေထိုင်သူများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

၁။ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံရှိ ဒေသများ၊ လူမျိုးစုများ နှင့် နေထိုင်သူတိုင်းသည် ခွဲထွက်ခွင့်စသည့် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့် အပြည့်အဝရရှိရမည်။

၂။ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံရှိ ဒေသများ၊ လူမျိုးစုများ နှင့် နေထိုင်သူတိုင်းသည် ပြောရေးဆိုခွင့် နှင့် ကိုယ်ပိုင် ဘာသာစကားဖော်ဆောင်ခွင့်၊ ၎င်းတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုများအား ဖော်ထုတ်ခွင့်၊ ထိုယဉ်ကျေးမှုများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန်နှင့် တိုးမြှင့်စေရန်ပြုလုပ်ခွင့် နှင့် ၎င်းတို့၏ သမိုင်းအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခွင့်များ ရှိသည်။

၃။ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံရှိ ဒေသများ၊ လူမျိုးစုများ နှင့် နေထိုင်သူများအနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အစိုးရတည်ထောင်ပိုင်ခွင့် အပြည့်အဝ ရရှိကြပြီး ၎င်းတို့နေထိုင်သော ထိုနယ်နိမိတ်အတွင်း အစိုးရဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ တည်ထောင်ခွင့် နှင့် ပြည်နယ်နှင့် ဖယ်ဒရယ်အစိုးရများအကြားတွင်လည်း တန်းတူညီသော ကိုယ်စားပြုမှုများ ရရှိနိုင်သည်။

၄။ အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံရှိ ဒေသများ၊ လူမျိုးစုများ နှင့် နေထိုင်သူတိုင်းအတွက် ခွဲထွက်ခွင့် အပါအဝင် ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ချက်ချပိုင်ခွင့်သည် အောက်ပါအတိုင်းသက်ရောက်မည်ဖြစ်သည်။

(က) ခွဲထွက်ခွင့် တောင်းဆိုချက်အား ပြည်နယ်၊ လူမျိုးစုများ နှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များဆိုင်ရာ ဥပဒေ ကောင်စီအဖွဲ့ဝင် သုံးပုံ ပုံခန့်ထောက်ခံပါက

(ခ) သက်ဆိုင်ရာ ကောင်စီမှ ခွဲထွက်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သောအချိန်မှ သုံးနှစ်အတွင်း ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲ အား ဖယ်ဒရယ်အစိုးရမှကျင်းပပေးသောအခါ

(ဂ) ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲမှ မဲအရေအတွက်အများစု ခွဲထွက်ခွင့်တောင်းဆိုချက်အား သဘောတူညီပေးအခါ

(ဃ) ခွဲထွက်ရန် မဲပေးခဲ့ကြသည့် ပြည်နယ်၊ လူမျိုးစုများ နှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များဆိုင်ရာကောင်စီ များမှ အခွင့်အာဏာများအား ဖယ်ဒရယ်အစိုးရသို့ လွှဲပြောင်းပေးသောအခါ

(င) အစိုးရတစ်ရပ်အရင်းအမြစ်များအား ဥပဒေအရ ခွဲဝေမည်ဟု သဘောတူညီသောအခါ

၅။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရှိ ဒေသ၊ လူမျိုးစုများ နှင့် နေထိုင်သူများဆိုင်ရာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်မှာ တူညီသော ယဉ်ကျေးမှုများ သို့မဟုတ် ဆင်တူရိုးမားရှိသော ဓလေ့ထုံးတမ်းများ၊ ဘာသာစကား အချင်းချင်းနားလည်မှု၊ တူညီသော သို့မဟုတ် ပတ်သက်သည့်ဖြစ်တည်မှုများအား ယုံကြည်မှု၊ ပင်ကိုယ်စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တူညီမှု နှင့် သတ်မှတ်ထားသည့် ထိစပ်နေသော နေရာများတွင် မှီတင်းနေထိုင်သော လူအုပ်စု ကို ဆိုလိုသည်။

ပုဒ်မ ၄၇

ဖယ်ဒရယ် ဒီမိုကရက်တစ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ

၁။ ဖယ်ဒရယ် ဒီမိုကရက်တစ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

၁) တီဂရေပြည်နယ်(Tigray)

2) အေဖာပြည်နယ် (Afar)

3) အမ်ဟာရာပြည်နယ် (Amhara)

4) အိုရိုမီယာပြည်နယ် (Oromia)

5) ဆိုမာလီယာပြည်နယ် (Somalia)

6) ဘန်ရှန်ဂေါ/ဂူမုစ်ပြည်နယ် (Benshangul/Gumuz)

7) တောင်ပိုင်းဒေသများ၊ မျိုးနွယ်စုများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များဆိုင်ရာ ပြည်နယ်

၈) ဂမ်ဘီလာလူမျိုးများ ပြည်နယ် (Gambela Peoples)

၉) ဟာရာရီလူမျိုးများပြည်နယ် (Harari People)

၂။ ဤပုဒ်မ၏ ပုဒ်မခွဲ (၁)တွင် ပြည်နယ်များရှိ ဒေသများ၊ မျိုးနွယ်စုများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များအား တစ်ခုချင်းဖော်ပြထားကာ ၎င်းတို့အနေဖြင့် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင်ပြည်နယ်အား အချိန်မရွေး တည်ထောင်ခွင့်ရှိသည်။

၃။ ဒေသများ၊ မျိုးနွယ်စုများသို့မဟုတ် နေထိုင်သူများမှ ကိုယ်ပိုင်ဒေသတည်ထောင်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးအား အောက်ပါ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ ဖော်ဆောင်နိုင်သည်။

ပုဒ်မ ၅၁

ဖယ်ဒရယ်စနစ်အစိုးရ၏ အခွင့်အာဏာနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များ

၂။ အစိုးရအနေဖြင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်သော တိုင်းပြည်၏ မူဝါဒများ၊ ဗျူဟာများနှင့် စီမံချက်များအား ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်မည်။

၅။ မြေယာနှင့် အခြားသော သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များ၊ သမိုင်းဝင်နေရာများနှင့် ပစ္စည်းများအား သုံးစွဲခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများ ပြဌာန်းသွားမည်။

ပုဒ်မ ၅၂

ပြည်နယ်အစိုးရ၏ အခွင့်အာဏာနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များ

၂ ခ။ ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် အခြားသောဥပဒေများအား ပြဌာန်းကျင့်သုံးရန်

၂ ဂ။ ပြည်နယ်၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးရာ မူဝါဒများ၊ ဗျူဟာများနှင့် စီမံချက်များအား ရေးဆွဲကျင့်သုံးရန်

၂ ဃ။ ဖယ်ဒရယ်စနစ် ဥပဒေနှင့်အညီ မြေယာနှင့် အခြားသော သယံဇာတ အရင်းအမြစ်များအား စီမံအုပ်ချုပ်ရန်

၂ င။ စည်းကျပ် ကောက်ခံထားသည့် အခွန်များနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာတာဝန်များအား ပြည်နယ်မှ ထိန်းသိမ်းထားရန်နှင့် ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ဘတ်ဂျက်အား အစီစဉ်တကျ ရေးဆွဲကာ စီမံခန့်ခွဲရန်

၃။ ဘရာဇီး

ပုဒ်မ ၂၀

အိန္ဒိယမျိုးနွယ်စုများမှ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်ပိုင်ဆိုင်လာသော မြေယာများသည် ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတော်၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများဖြစ်သည်။ (ပုဒ်မ ၂၀)

ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတော်တွင် အိန္ဒိယမျိုးနွယ်စု လူဦးရေနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေပြုရန် သီးသန့်အခွင့်အာဏာရှိသည် (ပုဒ်မ ၂၂)။

ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံ၊ ပြည်နယ်များနှင့် ဖယ်ဒရယ်ခရိုင် နှင့် မြို့တော်စည်ပင်သာယာရေးများသည် ပတ်ဝန်းကျင်အား ကာကွယ်ရန်နှင့် မည်သည့်ညစ်ညမ်းမှုမျိုးမဆို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရန် အခွင့်အာဏာရှိသည်။

၇ - သစ်တောများ ၊ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များနှင့် သစ်ပင်ပန်းမန်များအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန်

၈- လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးအား မြှင့်တင်ရန်နှင့် စားနပ်ရိက္ခာထုတ်လုပ်မှုများအား စီမံခန့်ခွဲရန် (ပုဒ်မ ၂၃)

ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတော်၊ ပြည်နယ်များနှင့် ဖယ်ဒရယ်ခရိုင်တို့တွင် ထုတ်လုပ်မှုနှင့် စားသုံးမှုများအပေါ် တစ်ပြိုင်နက်တည်း ဥပဒေပြဌာန်းရန် အခွင့်အာဏာရှိသည်။

၆ - သစ်တောများ၊ အမဲလိုက်ခြင်း၊ ငါးဖမ်းခြင်း၊ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များ၊ သဘာဝတရားအား ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ မြေဆီလွှာနှင့် သဘာဝသယံဇာတများအားထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ညစ်ညမ်းမှုများအား ထိန်းချုပ်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ (ပုဒ်မ ၂၄)

ပုဒ်မ ၄၉ - ဤပုဒ်မသည် အိန္ဒိယလူမျိုးများ၏ မြေယာများတွင် ရေသယံဇာတများအပြည့်အဝ သုံးစွဲခွင့်နှင့် တွင်းထွက်ပစ္စည်းများအား ရှာဖွေတူးယူခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာများရှိရန် အမျိုးသားညီလာခံ တစ်ခုတည်း၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည့် ပုဒ်မဖြစ်သည်။
၁၇ - ဟက်တာ ၁၅၀၀ ကျော်ရှိသော ပြည်သူပိုင် မြေနေရာများတွင် အလိုရှိသကဲ့သို့ သုံးစွဲခွင့် သို့မဟုတ် လိုက်လျောပေးခွင့်များ အတည်ပြုပေးရန်

ပုဒ်မ ၁၀၉ - ဖယ်ဒရယ်တရားသူကြီးများအနေဖြင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ တရားစွဲခြင်းများနှင့် အိန္ဒိယလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများအပေါ် တရားရင်ဆိုင်ခြင်းများအား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည်။

ပုဒ်မ ၁၂၉။ အောက်ပါအချက်များသည် အိန္ဒိယလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် အကျိုးများအား တရားရေးရာအရ ပြန်လည်ခုံခိုင်စေရန် ဖော်ပြထားသည့် ပြည်သူ့ရေးရာ တရားစွဲဆိုခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်မှုများဖြစ်သည်။

အခန်း ၈

အိန္ဒိယလူမျိုးများ

ပုဒ်မ ၂၃၁။ အိန္ဒိယလူမျိုးများတွင် ၎င်းတို့၏ လူမှုရေးရာအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဓလေ့ထုံးစံများ၊ ဘာသာစကားများ၊ ဘာသာအယူဝါဒများ နှင့် အသိအမှတ်ပြုထားသော ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ၎င်းတို့မျိုးရိုးစဉ်ဆက်ပိုင်ဆိုင်လာခဲ့သည့် မြေယာများဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများရှိပြီး နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ယင်းတို့အပေါ်ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ပေးရန် နှင့် ၎င်းတို့၏ ပိုင်ဆိုင်မှုအားလုံးအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ကာ လေးစားမှုရှိရမည့်တာဝန်ရှိသည်။

စာပိုဒ် ၁ ။ အိန္ဒိယလူမျိုးများ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်ပိုင်ဆိုင်လာခဲ့သည့် မြေယာများသည် ၎င်းတို့၏ အသုံးပြုပုံ၊ ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုများအရ ၎င်းတို့အတည်တကျ နေထိုင်သော အခြေပြုနေရာများဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့လုပ်ကိုင်စားသောက်ရာနေရာများလည်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ၎င်းတို့ကျန်းမာသန်စွမ်းမှု၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ မျိုးဆက်ပြန့်ပွားမှုများ အတွက် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရင်းအမြစ်များအားလည်း ထိန်းသိမ်းရန် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သောအရာများလည်းဖြစ်သည်။

စာပိုဒ် ၂။ အိန္ဒိယလူမျိုးများ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်ပိုင်ဆိုင်လာခဲ့သည့် မြေယာများကို ၎င်းတို့၏ ထာဝရ ပိုင်ဆိုင်မှုအဖြစ် ရည်ရွယ်ပြီး ၎င်းတို့နယ်မြေအတွင်း တည်ရှိသော မြေဆီလွှာများ၊ မြစ်ချောင်းများနှင့် ရေကန်များအား ၎င်းတို့ လူမျိုးတစ်ခုတည်းမှ သုံးစွဲခွင့်ရှိသည်။

စာပိုဒ် ၃။ energetic potentials ပါဝင်သည့် ရေသယံဇာတများသာ အသုံးပြုခွင့်ရှိနိုင်ပြီး အိန္ဒိယလူမျိုးများ နေထိုင်သော နယ်မြေများရှိ တွင်းထွက်သယံဇာတများအား ရှာဖွေတူးဖော်ခြင်း လုပ်ငန်းများပြုလုပ်လိုပါက အများပြည်သူများအား တင်ပြဆွေးနွေးကာ ရရှိလာသော ရလဒ်များနှင့်အညီ အမျိုးသားညီလာခံ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများဖြင့် ဥပဒေနှင့်အညီ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။

စာပိုဒ် ၄။ ဤပုဒ်မတွင် ရည်ညွှန်းထားသည့် မြေယာများသည် လွှဲပြောင်း၍မရနိုင်သော၊ သုံးစွဲ၍ မရနိုင်သော မြေယာများဖြစ်ပြီး ၎င်းနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် အခွင့်အရေးများသည်လည်း ကန့်သတ်ချက်ရှိသည်။

စာပိုဒ် ၅။ အိန္ဒိယလူမျိုးစုများအား ၎င်းတို့၏ နယ်မြေမှ ဖယ်ရှားခြင်းအား တားမြစ်သည်။ သို့သော် ခြွင်းချက်အနေဖြင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ် သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ လူမျိုးစုအား အန္တရာယ်ရှိစေနိုင်သည့် ကူးစက်ရောဂါဖြစ်ပွားခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်၏ အချုပ်အခြာအာဏာဆိုင်ရာ ထိပါးမှုများစသော အခြေအနေများဖြစ်ပေါ်လာပါက အမျိုးသားညီလာခံမှ ပြည်လုံခြုံရေးဆန္ဒခံယူပွဲ ရလဒ်နှင့်အညီ လုပ်ဆောင်သွားမည်ဖြစ်ပြီး အထက်ပါ အန္တရာယ်ရှိနိုင်သောအခြေအနေများ အဆုံးသတ်သွားပါက မည်သည့်အခြေအနေမျိုးတွင်မဆို ယခင်အတိုင်း ပြန်လည်လာရောက်နေထိုင်ခွင့်ပြုမည်ဖြစ်သည်။

စာပိုဒ် ၆။ ဤပုဒ်မတွင် ရည်ညွှန်းထားသည့် မြေယာဆိုင်ရာ အလုပ်အကိုင်၊ ပိုင်နက်နှင့် ပိုင်ဆိုင်မှု သို့မဟုတ် ၎င်းတို့နယ်မြေအတွင်း တည်ရှိသော မြေဆီလွှာများ၊ မြစ်ချောင်းများနှင့် ရေကန်များစသော သဘာဝ သယံဇာတများအား အသုံးပြုခွင့်တို့သည် ဥပဒေအရ တရားမဝင်ဟုသတ်မှတ်ကာ ပျက်ပြယ်မည်ဖြစ်ပြီး ဥပဒေရေးရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုလည်း ရှိမည်မဟုတ်ချေ။ သို့သော် ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတော်၏ လူထုဆန္ဒများ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ရရှိပြီး နောက်ဆက်တွဲ တရားဥပဒေအရ ထိုတရားမဝင်ဟု ပျက်ပြယ်ထားသောအရာများအား လျော်ကြေးငွေရရှိခွင့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အား တရားစွဲဆိုခွင့်များ မရှိချေ။ သို့သော် ဥပဒေမှ စိတ်စေတနာကောင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်နေသော အလုပ်အကိုင်များ၊ ပုံစံများ၏ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုများအား အနှောင့်အယှက်ရှိပါက ခြွင်းချက်အနေဖြင့် ခွင့်ပြုမည်ဖြစ်သည်။

စာပိုဒ် ၇ ။ ပုဒ်မ ၁၇၄* တွင် ပြဌာန်းထားသည့် စာပိုဒ် ၃ နှင့် ၄ သည် အိန္ဒိယလူမျိုးစုနယ်မြေများအပေါ်တွင် အကျိုးသက်ရောက်မှုမရှိချေ။

ပုဒ်မ ၂၃။ အိန္ဒိယလူမျိုးစုများ၊ ၎င်းတို့၏ ရပ်ရွာများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် တရားဥပဒေလက်အောက်တွင် တရားစွဲဆိုပိုင်ခွင့် ခုခံချေပပိုင်ခွင့် ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် အကျိုးအမြတ်များ ရရှိရမည်။ အစိုးရတရားရှေ့နေမှ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအက်ဥပဒေအရ လုပ်ဆောင်ပေးသွားမည်ဖြစ်သည်။

စာပိုဒ် ၇ တွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ပုဒ်မ ၁၇၄ ပြဌာန်းချက်များသည် အိန္ဒိယလူမျိုးစုများ၏ မြေယာများအပေါ်သက်ရောက်ခြင်းမရှိပေ။ ပုဒ်မ ၁၇၄ ပြဌာန်းချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

ပုဒ်မ ၁၇၄ - စံအဖြစ် တရားဝင်ပြဌာန်းထားသည့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များအရ ပြည်နယ်အစိုးရသည် ဥပဒေနှင့် အညီ ထိန်းချုပ်ခြင်း ၊ အကျိုးခံစားခွင့်ပေးခြင်း နှင့် စီမံချက်ချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ လုပ်ဆောင်ကာ အစိုးရကဏ္ဍနှင့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ နှစ်မျိုးလုံးတွင် စီမံချက်များ ချမှတ်သင့်သည်။

စာပိုဒ် ၁။ ဥပဒေသည် နိုင်ငံတော် ဟန်ချက်ညီစွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံချက်များဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် အခြေခံများရေးဆွဲ၍ အမျိုးသားအဆင့်နှင့် ဒေသအဆင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံချက်များ ပြဌာန်းကာ လိုက်လျောညီထွေမှုရှိစေရန် ပြုလုပ်သင့်သည်။

စာပိုဒ် ၂။ ဥပဒေပြဌာန်းချက်များအနေဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် အခြားသော အကျိုးတူပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများအား ထောက်ခံအားပေးမည်ဖြစ်သည်။

စာပိုဒ် ၃။ ပြည်နယ်အနေဖြင့် ရွှေ့ကျင်ခြင်းပြုလုပ်သော အဖွဲ့အစည်းများအား အကျိုးတူဆောင်ရွက်ရန် ခွင့်ပြုမည်ဖြစ်ပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ရွှေ့ကျင်သမားများ၏ လူမှုစီးပွားရေးရာများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့အားလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားသွားမည်ဖြစ်သည်။

စာပိုဒ် ၄။ အထက်ပါ စာပိုဒ်တွင် ညွှန်းဆိုထားသော အကျိုးတူပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရရှိခြင်း သို့မဟုတ် ရွှေ့ကျင်သမားများ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသော နေရာများ၌ ၎င်းတို့၏အရင်းအမြစ်များနှင့် စရံ ငွေများ ထောက်ပံ့ကြေးရရှိခြင်းတို့အပေါ်လိုက်၍ ဦးစားပေးမှုများရှိပြီး ပုဒ်မ ၂၁ ၊ ၂၅ ချမှတ်ထားသောဥပဒေအရ ကိုက်ညီစွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ရမည်။

Forest Trends အနေဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ငွေကြေးဘဏ္ဍာ၊ ဈေးကွက်များ၊ အခြားသော ပေးချေမှုများနှင့် အကျိုးခံစားခွင့်ပေးအပ်ခြင်း နည်းလမ်းများအသုံးပြုကာ သစ်တောများ နှင့် အခြားသော ဇီဝဖြစ်စဉ်များအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှုများ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ဤအစီရင်ခံစာအား Forest Trends ၏ သစ်တောမူဝါဒ၊ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေး စီမံချက်မှ ထုတ်ဝေသည်။ ၎င်းစီမံချက်အနေဖြင့် တရားဝင် သစ်တောထွက်ပစ္စည်းများအား ရောင်းချနိုင်စေရန် ဈေးကွက်များ ရှာဖွေဖန်တီးပေးခြင်းများ ပြုလုပ်ပြီး အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း တရားမဝင်နှင့် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်မှုမရှိသော သစ်နှင့် အခြားသော သစ်တောထွက်ကုန်များအား သစ်တောနယ်မြေများမှ ထုတ်ယူခြင်းအားလည်း ကန့်ကွက်ခြင်းများဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

အခြားသော မူဝါဒနှင့် အကျဉ်းချုပ် အချက်အလက်များအား ဤလင့်တွင် www.forest-trends.org ဝင်ရောက်ဖတ်ရှု နိုင်သည်။

ဤစာတမ်းအား Joint Peace Fund မှ ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ပေးထားသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားချက်များသည် Joint Peace Fund ၏ တရားဝင် ထင်မြင်ယူဆချက်များ မဟုတ်သောကြောင့် Joint Peace Fund အနေဖြင့် ထိုအချက်အလက်များ အသုံးပြုမှုနှင့် ပတ်သက်၍ တာဝန်မရှိပါ။

